

Samu Kuoppa

SIIRTOLAISIIIN KOHDISTUVAT BIOPOLIITTISET MEKANISMIT MELILLAN ENKLAAVIALUEELLA

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Joulukuu 2022

TIIVISTELMÄ

Samu Kuoppa: Siirtolaisiin kohdistuvat biopoliittiset mekanismit Melillan enklavialueella.

Pro gradu -tutkielma, 93 s.

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Joulukuu 2022

Tässä tutkielmassa tarkastellaan Espanjan itsehallinnollisen alueen, Melillan siirtolaispolitiikkaa. Tutkielma tarkastelee siirtolaisuutta biopoliittikan näkökulmasta keskittyen siihen, millaisia ihmisten elämää edistäviä tai estäviä hallinnallisia mekanismeja siirtolaisiin kohdistetaan Melillassa. Pääasiallisena tutkimuskysymyksenä tutkitaan sitä, millaisia biopoliittisia ilmiöitä Melillan siirtolaisuutta koskevissa käytännöissä ja niistä käytävässä keskustelussa ilmenee. Tähän kysymykseen liittyy myös se, miten näitä käytäntöjä oikeutetaan. Alakysymyksenä tutkielmassa on se, millaisena hallinnallisuuden ja ihmisoikeuksien välinen suhde näyttäytyy Melillaa koskevassa aineistossa. Tutkielmassa tarkastellaan laajasti sitä, millaisilla erilaisilla diskursiivisilla ja toiminnallisilla mekanismeilla siirtolaisuuteen Melillassa tartutaan. Aineiston ja käytännön tapahtumien yhdistämisen kautta hahmotetaan kokonaisuudessaan sitä, miten ja millaisiksi siirtolaisuuden kohdistuvat biopoliittiset ilmiöt Melillassa muodostuvat.

Tutkielman teoreettinen tausta on poikkitieteellisen, kriittisen biopoliittikan kentällä. Biopoliittikan teoria pohjautuu Michel Foucault'n tutkimuksiin siitä, millaisilla tavoilla ihmisten elämää hallitaan. Siirtolaisuutta koskevia käytäntöjä ja diskursseja lähestytään Foucault'n tekemän jaottelun mukaisesti jakaen hallinnan keinovalikoiman elämää edistäviin ja estäviin puoliin. Myöhempi kriittinen biopoliittikka on keskittynyt erityisesti elämää estäviin puoliin. Tutkielmassa käytetään Foucault'n tutkimusten ohella laajasti tätä kriittistä ulottuvuutta ja erityisesti sen italialaista suuntausta, joka on soveltanut biopoliittikan käsitteitä konkreettisiin käytännön tapahtumiin siirtolaisuuden kentällä. Biopoliittisessa teoriassa nostetaan esille valtion jatkuva pyrkimys suojella omaa väestöään ja aluettaan ulkopuolisilta uhilta erilaisilla erontekojä tuottavilla mekanismeilla. Tämän ulottuvuuden kautta teoriapohja kytkee tutkielman myös laajempaan valtiofilosofiseen keskusteluun.

Tutkimusaineisto koostuu kolmesta osasta. Sanomalehtiaineistona käytetään *The Guardianin*, *Der Spiegelin* ja *El Paisin* Melillaa koskevaa uutisointia vuosilta 2000–2021. Näiden ohella aineistossa tarkastellaan Euroopan unionin komission *Agenda on Migration* -raporttia vuodelta 2015 sekä sen jälkiraporttia vuodelta 2019. Lisäksi aineistoon kuuluu kaksi Melillan siirtolaisuutta käsittelevää kansalaisjärjestöjen raporttia. Tutkimuskysymyksiin vastataan analysoimalla aineistoa laadullisen sisällönanalyysin menetelmillä. Aineistoa lähestytään biopoliittikan näkökulmasta kiinnittäen huomio siihen, millaiset erilaiset elämää edistävät tai estävät hallinnalliset piirteet aineistossa korostuvat.

Analyysistä käy ilmi, että EU-komission ja sanomalehtien aineistomateriaaleissa korostuu hallinnallisuuden merkitys suhteessa ihmisoikeuksien toteutumiseen. Tässä hallinnallisuuden hegemonisessa diskurssissa nousevat alueellisen turvallisuuden takaamiseen keskittymisen ohella esille eronteon politiikan mekanismit, joiden kautta globaalista Etelästä tulevia siirtolaisia asetetaan diskursiivisella tasolla potentiaalisesti uhaksi hallinnoitavan alueen sisäiselle väestölle ja sen hyvinvoinnille. Yhdistettäessä aineistoanalyysit käytännön tapahtumiin tutkielmassa osoitetaan, että aineistossa havaittujen diskursiivisten mekanismien kautta pyritään luomaan biopoliittista hallintamentaaliteettia, jolla perustellaan ja tehdään moraalisesti oikeutetuiksi erilaiset käytännöt ja voimankäyttö, joilla siirtolaisia estetään saapumasta Melillaan. Lisäksi tutkielmassa osoitetaan, kuinka Melillan siirtolaisiin kohdistetut hallinnonin mekanismit leviävät koko alueelliseen tilaan kohdistuen myös muihin valtaväestön ja sen normien ulkopuolelle asetettuihin ihmisiin. Melillan siirtolaisuutta koskevat biopoliittiset ilmiöt ovat tutkielman perusteella hallinnan mekanismeja, joilla pyritään diskursiivisella tasolla luomaan ja käytännön toimissa toteuttamaan eronteon politiikkaa, jonka pyrkimyksenä on ylläpitää rajasuvereniteettia. Analyysin pohjalta tutkielmassa osoitetaan myös, että Melillassa toteutettavat biopoliittiset mekanismit vaikutuksineen nostavat esiin valtion rajasuvereniteetin ja universaalien ihmisoikeuksien toteutumisen välillä olevan ristiriidan.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää jatkossa, kun pyritään ymmärtämään siirtolaiskeskusteluun liittyviä ristiriitaisia diskursseja ja toimintamalleja erityisesti EU:n rajoilla. Lisäksi tuloksia voidaan hyödyntää tarkasteltaessa laajemmin ihmisiin suunnattuja eriarvoistavia kontrollin mekanismeja. Samalla tutkielmassa kehitellyt biopoliittiset työkalut mahdollistavat siirtolaispolitiikan konfliktien ja empiirisen tutkimuksen yhdistämisen valtiofilosofisen teorian ydinkysymyksiin rajasuvereniteetista ja ihmisoikeuksista.

Avainsanat: siirtolaisuus, Euroopan unioni, Espanja, biopoliittikka, Michel Foucault, ihmisten liikkuvuus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Melilla – kriisin etulinja	5
3	Biopoliittinen teoria	10
3.1	Biopoliitiikka	12
3.1.1.	Biopoliitiikan synty	12
3.1.2.	Väestön turvallisuus ja biopoliittinen rasismi	17
3.1.3.	Foucault ja fanonilainen käsitys rasismista	20
3.2.	Kriittinen biopoliitiikka	23
3.2.1.	Agamben ja ulossulkeminen	25
3.2.2.	Hallinnallistamisen hegemoninen mediadiskurssi	29
3.2.3.	<i>Epäihmiset</i>	33
3.2.4.	Biopoliittinen rajaimperialismi	35
4	Aineisto ja tutkimusmenetelmä	38
4.1	Aineiston esittely	38
4.2.	Laadullinen sisällönanalyysi	41
4.3	Tekstin ja käytännön suhde	48
5	Biopoliittisuus Melillan siirtolaiskeskustelussa	48
5.1.	Elämää edistävä biopoliittisuus	49
5.1.1.	Ihmisoikeussopimukset ja jaetut oikeudet	49
5.1.2.	Elämän kehittäminen positiiviseen suuntaan	53
5.1.3.	Avustustoiminta	55
5.2.	Elämää estävä biopoliittisuus	57
5.2.1.	Hallinnallisuus ja turvallisuus	57
5.2.2.	Ihmisten jaottelu	64
5.2.3.	Uhkakuvat	68
5.2.4.	Krimmigraatio	72
5.2.5.	Epähenkilöinti	73
5.2.6.	Muu elämää estävä biopoliittisuus	75
6	Melillan biopoliittinen tila	78
6.1.	Biopoliittinen, hierarkkinen rajaimperialismi	78
6.2.	Melilla biopoliittisena leirinä	85
7	Johtopäätökset	88
8	Lähdeluettelo	94
	Liite 1. Tarkastellut aineistot	100

1 Johdanto

Tutkielmassani paneudun Espanjan itsehallinnollisen alueen, Melillan, siirtolaisuutta koskeviin käytäntöihin ja siitä käytävään keskusteluun. Melilla on Espanjan pieni autonominen alue, niin sanottu enklaavi, Marokon rannikolla, joka on ollut viimeisten vuosikymmenten aikana keskeinen siirtolaisuuden kulkureitti Eurooppaan. Tutkin sitä, miten Melillan alueella siirtolaisiin kohdistuvia vallankäyttöllisiä mekanismeja voidaan analysoida biopoliittista lähestymistapaa hyödyntäen. Michel Foucault'n ajatteluun pohjautuva biopoliittinen tarkoittaa tiivistetysti elämän hallinnoimista ja tuon hallinnon tutkimusta. Biopoliittisessa tutkimuksessa keskitytään siihen, miten erilaisten mekanismien kautta pyritään hallinnoimaan ihmisten elämää ja ylläpitämään tiettyjä elämänehtoja¹. Foucault'n mukaan yhteiskuntien biopoliittinen käänne tarkoitti sitä, että kuoleman sijaan elämästä tuli hallitsijan suurin mielenkiinnon ja vallankäytön kohde, jota pyrittiin joko edistämään tai estämään².

Biopoliittinen lähestymistapa tähän valtio-opin alan tutkielmaan on erityisen hyödyllinen siksi, että biopoliittinen kiinnittyy moniin alan keskeisiin teemoihin ja kysymyksiin, kuten valtion hallinnan logiikkaan, suvereniteettiin ja turvallisuuteen sekä valtaan ja vallankäyttöön³. Biopoliittinen, poikkiteollinen teoria on laajentanut viime vuosikymmenten aikana myös valtio-opin tarkastelutapaa kapeammista alueellisista ja geopoliittisista tutkimuksista kohti moniulotteisempaa lähestymistä ottaen huomioon selvemmin esimerkiksi sosiologisia näkökulmia⁴.

Biopoliittisen tutkimuksen yksi keskeisiä kohteita on ollut muuttoliikkeet ja niihin reagointi hallinnon tasolla⁵. Biopoliittinen perinne on ollut kiinnostunut muuttoliikkeistä, sillä siirtolaisiin kohdistuvat poliittiset ja vallankäyttölliset ratkaisut tuovat esiin erityisen selvästi sen, millaisilla tavoilla ihmisten elämää pyritään hallinnoimaan ja turvallisamaan sekä miten nämä ratkaisut vaikuttavat ihmisten elämään sitä turvaten tai rajoittaen⁶. Biopoliittinen teorioineen onkin erityisen mielekäs pohja tälle tutkimukselle sen tarjotessa työkaluja kriittiselle lähestymistavalle siirtolaisten hallinnointiin ja sen oikeutukseen. Tutkiessani biopoliittikan ilmiötä Melillan

¹ Foucault 1978, 147.

² Foucault 1978, 136–138.

³ Mills 2018, 18.

⁴ Rentea 2017, 14.

⁵ De Haas et al. 2020, 232–233.

⁶ Estevez 2017, 248.

siirtolaisuuden kontekstissa tarkastelen sitä, millaisilla erilaisilla diskursiivisilla ja toiminnallisilla mekanismeilla siirtolaisuuteen tartutaan. Käytännössä tämä tarkoittaa siis esimerkiksi sitä, millaista siirtolaisuutta koskeva kielenkäyttö on ja millaisia merkityksiä se pitää sisällään. Samalla biopoliittisten ilmiöiden käsite pitää sisällään näiden diskursiivisten ulottuvuuksien ohella käytännön toiminnan: millaisia poliitikoita siirtolaisuuteen kohdistetaan ja miten niitä perustellaan. Tarkastellessani siirtolaisuuteen liittyviä biopoliittisia ilmiöitä Melillassa tarkastelenkin siirtolaisuuden ilmiötä ja siihen liittyviä hallinnan mekanismeja kokonaisuudessaan.

Maahanmuuton ja siirtolaisuuden kysymykset ovat nyky maailmassa pysyvästi ajankohtaisia niin julkisessa kuin akateemisessakin keskustelussa. Nämä teemat ja niistä käytävä keskustelu nostavat esiin moniulotteisia kysymyksiä esimerkiksi valtion suvereniteetista, sen alueellisesta hallinnasta sekä toisaalta jaettujen ihmisoikeuksien universaaliudesta tai niiden puutteesta. Muuttoliikettä tarkasteleva tutkimus on alalla kuin alalla jatkuvasti tärkeämpää, sillä ihmisten liikkuminen on tulevaisuudessa kasvamassa huomattavasti erityisesti ilmastokriisin pilatessa ihmisten elämänehtoja lukuisilla alueilla. Tämä keskustelu onkin noussut kansainvälisessä akateemisessa keskustelussa viime vuosina aiempaan verrattuna selvästi merkittävämpään asemaan ⁷.

Muun siirtolaisuuden tutkimuksen ohella myös Espanjan enklaavialueita on tutkittu viimeisen vuosikymmenen aikana, laajemman mielenkiinnon Euroopan unionin rajoilla kiinnittyessä kuitenkin erityisesti Kreikan saaristoon ja Turkki-yhteistyöhön ⁸. Niin enklaavialueita kuin muitakin siirtolaisuuden kipupisteitä tarkastelevassa tutkimuksessa keskitytään yleisesti konkreettiseen rajaan ja sen välittömään läheisyyteen muun tilallisen ulottuvuuden jäädessä huomiotta. Rajan yhteydessä tapahtuvat kontrollin muodot ovat kuitenkin vain yksi osa kokonaisuutta ja siksi pyrinkin tarkastelemaan myös rajatilan ulkopuolelle laajenevaa hallinnon aluetta, Melillan tapauksessa koko kaupungin fyysistä tilaa. Tutkimalla rajatilan sijaan koko aluetta voidaan hahmottaa paremmin myös itse rajan tapahtumia ja niiden liitännäisyyttä kokonaisuuteen nähden.

Toinen tärkeä huomio siirtolaisuuteen ja sen hallinnointiin keskittyvien tutkimusten kohdalla on se, että näissä tutkimuksissa tarkastellaan mahdollisia väärinkäytöksiä ja ihmisoikeusrikko-

⁷ Stümer 2018, 23; Gordon & Kjellmo Larsen 2021, 421.

⁸ Casas-Cortes et al. 2015, 901.

muksia yksittäisinä, tilapäisinä toimina tai mekanismeina, jotka ovat ajallisesti rajattuja. Tutkielmassani pyrin tuomaan tähän uuden näkökulman ja osoittamaan, että Melillan tapauksessa näitä käytäntöjä tulisi sen sijaan tarkastella pysyvänä kokonaisuutena, joka ei ole sidottu tiettyyn ajalliseen poikkeukseen tai korjausta vaativaan väärinkäyttöön. Tutkielmani tarkastelee erityisesti niin sanotun globaalien pohjoisten ulkopuolista siirtolaisuutta Melillassa, sillä tämän jakolinjan on nähty määrittävän selvästi suhtautumista siirtolaisuuteen⁹.

Siirtolaisuuden käsitteen määritelmä ja siihen liittyvät ristiriidat on usein keskeinen ongelma ilmiötä käsittelevissä tutkimuksissa. Tähän ongelmaan liittyy usein rajanveto sen kanssa, milloin puhutaan siirtolaisesta ja milloin turvapaikanhakijasta tai pakolaisesta. Esimerkiksi Suomen sisäministeriö määrittelee turvapaikanhakijan henkilöksi, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta toisesta valtiosta, ja pakolaisen henkilöksi, jolle on myönnetty turvapaikka toisesta valtiosta. Turvapaikanhakija saadessaan turvapaikan siirtyy pakolaisstatuksen alle.¹⁰ Siirtolaisuus sen sijaan tarkoittaa yleisemmin ihmisten liikkumista, muuttamista yli rajojen esimerkiksi koulutuksen tai työn perässä. Näiden määritelmien on kuitenkin viime aikaisessa tutkimuksessa nähty vanhentuneen ja vaativan muutosta. Keskeinen ongelma on se, että turvapaikanhakijan tittelin saa vasta haettuaan turvapaikkaa. Kun esimerkiksi tutkielman kohteena olevassa Melillassa on tutkijoiden ja kansalaisjärjestöjen raporttien mukaan aktiivisesti estetty ihmisiä hakemasta turvapaikkaa, ei turvapaikanhakijan käsitteen käyttö olekaan riittävä käsiteltäessä kaikkia siihen asemaan pyrkiviä. Kun apua etsivää ihmistä estetään hakemasta turvapaikkaa, hänelle jää usein vaihtoehdoksi ainoastaan pyrkiä ylittämään raja salaa ja hakea turvapaikkaa muualta. Tämä asettaa hänet usein ”laittoman” siirtolaisen asemaan.¹¹

Tutkielmassani tutkin Melillaan kohdistuvaa erityisesti globaalista Etelästä tulevaa siirtolaisuutta ja siihen kohdistuvia biopoliittisia mekanismeja. Globaalista Etelästä Melillaan tulevat siirtolaisen asemassa olevat ihmiset ovat pääsääntöisesti henkilöitä, jotka pyrkivät hakemaan turvapaikkaa, mutta eivät välttämättä sitä saa haettua. Tarkastellessani näihin henkilöihin kohdistettuja keskusteluja ja käytäntöjä, käytän siirtolaisen käsitettä, joka on ainoana määritelmänä riittävä kuvaamaan kaikkia näitä ihmisiä: turvapaikanhakijoita, ihmisiä, jotka pyrkivät hakemaan turvapaikkaa, ja ihmisiä, joiden ei anneta hakea turvapaikkaa ja jotka päätyvät sen takia

⁹ Tyszler 2021, 957; Gross-Wyrtzen 2020, 893.

¹⁰ Sisäministeriö 2022.

¹¹ Amnesty 2015 & Border Violence Monitoring Network 2021 & Hirvonen 2019, 247.

liikkumaan rajan yli laittomasti. Käytän tutkielmassa turvapaikanhakijan ja pakolaisen käsitteitä ainoastaan silloin, kun aineistossa tai teoriaosiossa esittelyt teoreetikot käyttävät näitä termejä.

Tutkielman johdanto-osuuden jälkeen luvussa 2 esittelen Melillan ja perustelen sen valintaa tutkimuskohteeksi. Tässä keskeistä on esitellä Melillan pitkää historiaa siirtolaisuuden konfliktialueena sekä sen keskeistä roolia EU:n rajalla. Samalla keskeistä tutkielman kannalta on esitellä Melillan jakautunutta yhteiskuntaa sen eri ulottuvuuksissa, kuten uskonnon suurta roolia alueella.

Luvussa 3 käyn läpi biopolitiikan teoriaa. Aluksi esittelen Michel Foucault'n ajattelua ja biopoliittisen teoretisoinnin syntyä. Foucault'n biopoliittisen ajattelun tarkastelun jälkeen siirryn kriittisen biopolitiikan uudempiin erityisesti siirtolaisuuteen keskittyviin teorioihin, jotka rakentuvat Foucault'n tutkimusten päälle. Tässä kriittisessä suuntauksessa biopolitiikka keskittyy erityisesti siihen, miten erilaisilla tavoilla ihmisten elämää edistämisen sijaan estetään siirtolaisuuspolitiikan yhteydessä.

Luvussa 4 esittelen tutkielman aineistoa ja tutkimusmenetelmää. Perustelen aluksi aineiston valinnan ja selvitän, miten aineisto on rajattu ja kerätty. Lisäksi esittelen aineiston. Tämän jälkeen esitän tutkimuksen metodin, laadullisen sisällönanalyysin ja perustelen, miksi se on valittu tutkielmassa käytettäväksi. Esittelen myös aineistoa varten luodun luokittelurungon ja avaansen merkityksiä. Tämän jälkeen pohdin vielä lyhyesti tutkielmassa valittua tapaa yhdistää tekstiaineistojen analyysi käytännön tapahtumiin.

Tutkielmani analyysiosiossa koostuu kahdesta erillisestä luvusta. Luvussa 5 tarkastelen tekstiaineistoa menetelmä- ja aineistoluvussa esitellyn luokittelurungon kautta. Tämän tarkastelun kautta tutkin hallinnallisuuden ja ihmisoikeuksien välistä suhdetta Melillan siirtolaisuutta koskevassa keskustelussa. Esitän luokittelurungon ja aineiston analyysin kautta, millaisia biopoliittisia havaintoja aineisto pitää sisällään ja pohdin, miten ne rakentuvat.

Luvussa 6 taas tarkastelen sitä, millaisia biopoliittiset käytännöt ja mekanismit Melillan tapauksessa konkreettisesti ovat ja millaista niiden liitännäisyys luvun 5 aineistohavaintoihin on. Tutkin sekä tekstiaineistoja että käytännön tapahtumia yhdessä, koska tarkasteltavana olevia käy-

täntöjä ja mekanismeja täytyy nähdäkseni peilata niiden oikeutukseen keskustelun tasolla. Samoin pelkkä tekstiaineistojen tutkiminen olisi tämänkaltaisessa tutkimuksessa ja tapauksessa ongelmallista, sillä se jättäisi huomiotta käytännön tapahtumat – eli sen, miten aineistossa esiin nousevat seikat ja ideat todellisuudessa näkyvät ja vaikuttavat ihmisten elämässä.

Luvussa 7 esitän tutkielman johtopäätökset ja pohdin, miten tutkimustuloksia voitaisiin hyödyntää jatkossa. Samalla pohdin tutkielman tulosten valossa biopoliittisen tutkimuksen hyödynnettävyyttä tulevaisuudessa. Lopuksi esittelen tutkielmassa käytetyn kirjallisuuden ja listaan tutkimusaineiston.

Pääasiallisena tutkimuskysymyksenä tutkin siis, millaisia biopoliittisia ilmiöitä Melillan siirtolaisuutta koskevista käytännöistä ja niistä käytävästä keskustelusta voidaan löytää. Tähän kysymykseen liittyy myös se, miten näitä käytäntöjä oikeutetaan. Siksi alakysymyksenäni tutkimuksessa on aineiston pohjalta se, millaisena hallinnallisuuden ja ihmisoikeuksien välinen suhde näyttäytyy Melillaa koskevissa sanomalehtiartikkeleissa ja Euroopan unionin raporteissa. Aineiston ja käytännön tapahtumien yhdistämisen kautta pyrin hahmottamaan kokonaisuudessaan sitä, miten ja millaisiksi biopoliittiset ilmiöt Melillassa muodostuvat.

2 Melilla – kriisin etulinja

Melilla on pieni, itsehallinnollinen espanjalaisenklaavi Marokon koillisrannikolla, joka nousee länsimaissa uutisotsikoihin lähinnä silloin, kun siirtolaiset pyrkivät sen kautta kohti Eurooppaa¹². Enklaavialueella tarkoitetaan hallinnollista aluetta, joka on toisen vastaavan, erillisen alueen ympäröimä¹³. Alue kuuluu jollekin toiselle valtiolle, vaikka se on kokonaisuudessaan toisen valtion ympäröimä. Esimerkiksi jakautuneen Saksan Länsi-Berliiniä voidaan kutsua enklaaviksi. Espanjan enklaavialueista, Melillasta ja Ceutasta, on tullut yksi keskeisistä kauttakulkureiteistä, jonka kautta tuhannet siirtolaiset pyrkivät kohti Eurooppaa¹⁴.

¹² Soto Bermant 2015, 450.

¹³ Venturini 2021, 98.

¹⁴ Casa-Cortes et al. 2015, 901.

Kuva 1. Espanjan enklaavialueet Ceuta ja Melilla kartalla

Melilla on sijaintinsa vuoksi keskeinen kauttakulkureitti kaikelle siirtolaisuudelle, sillä sijainnistaan huolimatta se kuuluu Espanjaan ja siten Euroopan unioniin. Yllä oleva kuva 1 osoittaa Espanjan enklaavialueiden sijainnin Välimeren eteläisellä rannalla. Koska ne ovat Välimeren eteläisellä puolella, ne ovat keskeisiä Eurooppaan suuntautuneen siirtolaisuuden kohteita tarjotessaan mahdollisuuden päästä Espanjan valtion alueelle ilman tarvetta ylittää merta. Vuosittain tuhannet siirtolaiset pyrkivätkin Melillaan päästäkseen unionin rajojen sisäpuolelle. Suuri osa siirtolaisista, joita Melillaan pyrkii, on Länsi- ja Keski-Afrikasta ¹⁵.

Enklaavialueet eivät ole kuitenkaan ainoa Espanjan maa-alue, joka ottaa vastaan paljon siirtolaisia. Myös lomakohteena tunnetut Kanarian saaret kuuluvat tähän rakenteeseen. Saarille tuleva siirtolaisten määrä on kuitenkin pientä verrattuna enklaavialueisiin, sillä meren ylittäminen tekee matkustamisesta vaikeampaa. Saarilla toimivat matkailuyhtiöt ovat kuitenkin vaatineet maan viranomaisilta entistä tiukempaa merivalvontaa, sillä hukkuneiden siirtolaisten rannoille ajautuvat ruumiit ”haittaavat lomailua” yhtiöiden mukaan. ¹⁶ Matkailuyhtiöt eivät ole yksin peräänkuuluttamassa tarkempaa valvontaa, sillä vaatimukset kovemmasta siirtolaiskontrollista

¹⁵ Johnson & Jones 2018, 71.

¹⁶ Back 2009, 338.

yleistyvät jatkuvasti ympäri Eurooppaa¹⁷. Melillan tarkastelu antaa tietoa siitä, mitä tuo tarkempi kontrolli käytännössä tarkoittaa.

Melillassa on aiemmin ollut lakiin perustuva jako kristittyjen ja muslimien välillä. Vaikka tästä lakiin perustuvasta systeemistä on irrottauduttu, ovat muslimit edelleen todellisuudessa alisteisessa asemassa. Tämä näkyy esimerkiksi työpaikan saamisen vaikeudessa ja siinä, että kaupungin tilat ovat edelleen jakautuneet uskontokuntien mukaan – esimerkiksi tietyt kaupunginosat, ravintolat ja kahvilat ovat vain kristityille.¹⁸ Katolisen kirkon valta onkin suuri uskonnollisessa ja vanhoillisessa Melillassa, jossa kirkon ja sotilaallisen perinnön vaaliminen näyttelevät edelleen keskeistä osaa yhteiskunnan rakennuspalikoina¹⁹.

Melilla nähdään usein Espanjassa muistona kolonialismin ajoilta. Espanja on toistuvasti kieltäytynyt palauttamasta enklavialueitaan Marokolle perusteenaan se, että nämä alueet kuuluivat Espanjalle jo vuosisatoja sitten.²⁰ Melilla esitetään espanjalaisessa (ja eurooppalaisessa) keskustelussa ympäröivästä Marokosta eristäytyneenä tilana, vaikkakin sen asukkaista puolet on marokkolaistaustaisia ja ihmiset liikkuvat säännöllisesti rajan yli Marokon puolelle töihin²¹. Silti Melillasta rakennetaan kuvaa ympäristöltään puolustautuvana pienenä espanjalaisyksikkönä. Tämä näkyy myös armeijan läsnäolona: kaupungista löytyy niin sotapoliisin päämaja kuin myös armeijan eliittiyksikkö, *La Legion*, joka tunnetaan Espanjassa sen roolista fasismin nousun tukijana.²²

Armeijan läsnäolon ohella kertomus pienestä puolustautuvasta espanjalaisyksiköstä saa tukea Melillan kasvavasta militarisoimisesta. Vuonna 2005 Melillan ympärille rakennettiin vanhan, hieman matalamman muurin tilalle uusi, kuusi metriä korkea muuri, joka on päällystetty concertina-piikkilangalla. Sen ympärillä alue on varustettu videovalvonnalla, ääni- ja liiketunnistimilla sekä spottivaloilla, jotta raja-alueita voidaan kontrolloida mahdollisimman tarkasti. Lisäksi vartiotornit ja helikopterit tähytävät jatkuvasti liikkeitä.²³ Kysymys ei ole kuitenkaan puolustautumisesta Marokkoa vastaan, vaan tavoitteena on Marokon puolelta tulevien siirtolaisten rajanylityksen estäminen.

¹⁷ Costello & Mann 2020, 320.

¹⁸ Soto Bermant 2015, 454.

¹⁹ Tyszler 2021, 962.

²⁰ Johnson & Jones 2018, 65–67.

²¹ Soto Bermant 2015, 455.

²² Soto Bermant 2015, 456.

²³ Back 2009, 337.

Pelkkä rajavalvonta ei ole ainoa keino, johon Melillassa on turvauduttu. Viranomaiset poliisin johdolla ovat häiriköineet siirtolaisia jatkuvasti, polttaneet näiden omaisuutta sekä teltoja ja palauttaneet ihmisiä väkivalloin Marokkoon. Ihmisoikeusjärjestöjen mukaan laittomat palautukset ovat rajalla arkipäivää. Palautuksia tehdään maarajan ohella myös vesiteitse: siirtolaisten kumiveneitä työnnetään takaisin merelle.²⁴ 2000-luvun alusta alkaen Espanjan rajavartiolaitos on ”työntänyt” siirtolaisia takaisin (*pushback*-menettely), kieltäen heiltä kansainvälisiin sopimuksiin kuuluvan mahdollisuuden hakea kansainvälistä suojelua²⁵. Siirtolaisia myös pidätetään rajalla ja heitä pidetään usein pidätettyinä perusteetta. Käytössä on myös henkistä väkivaltaa naisia kohtaan, halventavasta nimittelystä aina seksuaalisella väkivallalla uhkailuun viranomaisten toimesta.²⁶

Melillan raja-alueella tapahtuu myös fyysisiä väkivallan tekoja. Esimerkiksi ihmisoikeusjärjestö *Caminando Fronteras* on kertonut raporteissaan, kuinka vuoden 2016 aikana useilta tuhansilta ihmisiltä kiellettiin mahdollisuus anoa turvapaikkaa ja kuinka lähes tuhat ihmistä loukkaantui vakavasti väkivallan uhrina Melillan maarajalla²⁷. Yksi keskeisistä rajalla loukkaantumisen muodoista on ollut se, että espanjalaisjoukot ampuvat kumiluodeilla veneitä, jotka pyrkivät meren kautta Melillaan²⁸. Monesti Melillassa siirtolaisten kuolemat jäävät tutkimatta kokonaan, vaikka nämä kuolemat tapahtuisivat suoraan Espanjan rajavartiolaitoksen ja armeijan käsissä²⁹. YK:n lasten oikeuksien komitea on todennut Espanjan siirtolaisuuskontrollin keinot Melillassa ainoastaan tilannetta pahentavaksi ja ihmisoikeuksia rajoittavaksi³⁰.

Kuolemien ja väkivallan yleisyys Välimeren kriisipisteissä, kuten enklavialueilla ja Lampedusassa, on johtanut myös humanitaaristen järjestöjen lisääntyneeseen läsnäoloon. Järjestöjen toiminta ja dokumentointi paljastaa unionin raja-alueiden väkivaltaisuuksia ja viranomaisten liittymistä tapahtumiin. Nämä järjestöt ovat kuitenkin saaneet samalla osakseen rajua vastustusta ja niitä on uhkailtu oikeustoimilla.³¹ Samoin rajalla pidätetään myös toimittajia, jotka ra-

²⁴ Amnesty 2015 & Border Violence Monitoring Network 2021.

²⁵ Gazzotti 2016, 414.

²⁶ Tyszler 2021, 961.

²⁷ Gazzotti 2016, 414.

²⁸ Gross-Wyrtzen 2020, 889.

²⁹ Stümer 2018, 27.

³⁰ Costello & Mann 2020, 320.

³¹ Gazzotti 2016, 409.

portoivat asiasta. Toimittajien kameroita ja muita työvälineitä on takavarikoitu ja jätetty palauttamatta³². Espanjan alueella on siis rajoitettu myös vapaata tiedonvälitystä siirtolaiskontrollin yhteydessä.

Siirtolaiskontrollin keinot eivät myöskään jää pelkästään fyysiseen rajatilaan, vaan ne ulottuvat koko Melillan alueelle. Melillan alueella on viime vuosina pidätetty tuhansia maan kansalaisia perusteetta. Näillä pidätyksille on annettu syy: laiton siirtolaisuus. Alueella pidätetään maan kansalaisia sen takia, että he vaikuttavat (eli näyttävät ulkoisesti) siirtolaisilta esimerkiksi ihonvärinsä takia.³³ Maan kansalaisten ohella pidätykset osuvat myös ulkomaalaisiin. Esimerkiksi vuonna 2019 poliisi oli pidättänyt Melillassa Hollannin kansalaisen kahdeksi päiväksi laittoman siirtolaisuuden perusteella ja vienyt tältä passin. Mies joutui elämään kaduilla kuukauden ajan ilman passiaan, kunnes sai tämän takaisin ja pääsi palaamaan kotimaahansa.³⁴

Melilla on keskeinen esimerkki Euroopan unionin ulkorajojen militarisoitumisesta ja siellä käyttöön otetuista toimintamalleista. Viimeistään vuonna 2015 muurit ja aidat palasivat keskeiseksi kontrollin keinoiksi ympäri Eurooppaa³⁵. Samalla myös muurien rakentamisen ohessa erilaiset kontrollimekanismit väestöä kohtaan ovat lisääntyneet jatkuvista henkilöllisyyden tarkastuksista suoraan väkivaltaan. Euroopan unionin ulkorajoja militarisoidaan kasvavassa määrin ja unionia ympäröivästä rajajärjestelmästä ja -tilasta on tullut viimeisten vuosikymmenten aikana maailman tappavin.³⁶ Tämä rajatila ei kuitenkaan ulotu pelkästään unionin rajoille. Euroopan unioni on esimerkiksi investoinut vuodesta 2014 alkaen yli miljardi euroa Marokkoon. Suuri osa tästä oli kanavoitu siirtolaisuuteen ja sen kontrolloimiseen Marokon ulkorajoilla. Unioni ei pyrikään kontrolloimaan ainoastaan omia ulkorajojaan, vaan toiminta ulotetaan sen naapurivaltioiden ulommille rajoille, kuten Marokon, Libyan ja Turkin ulkorajojen militarisoinnin ja valvonnan rahoitus osoittaa.³⁷ Samanlaiset kontrollimekanismit ovatkin levinneet näiden maiden ulkorajoille asti ja esimerkiksi Libyan kanssa tehty sopimus siirtolaisten kontrolloimisesta on johtanut jatkuviin ihmisoikeusrikkomuksiin Libyassa, jossa Euroopan unionin rahoituksen avulla siirtolaisia pidätetään väkivaltaisesti ja passitetaan pidätyskeskuksiin ilman tietoa pois pääsystä.³⁸

³² Border Violence Monitoring Network 2021.

³³ Border Violence Monitoring Network 2021 & Amnesty 2015.

³⁴ Tyszler 2021, 962.

³⁵ Koca 2019, 182.

³⁶ Stümer 2018, 21.

³⁷ Gross-Wyrtzen 2020, 888.

³⁸ Distretti 2021, 1433.

Samanlaisia siirtolaisuuden kontrolliin pyrkiviä käytäntöjä ja mekanismeja löytyy lukuisia ympäri Eurooppaa ja sen rajoja. Kreikan saaristo ja Kroatian raja-alueet ovat viime vuosina nousseet erityisesti esiin Etelä-Euroopan kohdalla ³⁹. Myös syksyn 2021 Valko-Venäjän ja Puolan rajan hybridivaikuttamisen operaatio nosti samoja ristiriitoja esiin satojen ihmisten jäädessä päiväkausiksi rajatilaan jumiin vailla tarvittavia elämisen ehtoja, kummankin valtion rajaviranomaisten estäessä liikkumisen ⁴⁰.

Tämän tutkielman osalta Melilla on kuitenkin valittu tutkielman tilalliseksi kohteeksi, sillä se edustaa nähdäkseni eräänlaista koelaboratoriota näistä kontrollimekanismeista, sillä Melillassa näiden tapahtumien historia on pidempi ja ulottuu 1990-luvulla saakka. Melillassa vuosia käytössä olleita metodeja otetaan käyttöön jatkuvasti Euroopan unionin rajoilla ja kaupunkia voi pitää unionin siirtolaisuuden vastaisen taistelun eturintamana. Näin ollen sen tutkiminen voi avata uusia näkökulmia siihen, millaiseksi Euroopan unionin rajavalvonta ja suhtautuminen siirtolaisiin koko unionin alueella voi olla muotoutumassa aikana, jolloin siirtolaisuus tulee välttämättä lisääntymään.

3 Biopoliittinen teoria

”Filosofit ovat vain eri tavoin *selittäneet* maailmaa, mutta tehtävänä on sen *muuttaminen*.”
– Karl Marx, *11. Feuerbach-teesi*.⁴¹

Seuraavaksi esittelen tutkielmani keskeistä teoreettista viitekehystä. Tutkimukseni keskeisenä teoreettisena lähtökohtana on siis biopolitiikan teoria, joka on rakentunut Michel Foucault’n ajattelun perustalle tarkastelemaan sitä, miten ja millaisilla erilaisilla tavoilla ihmisten elämää on pyritty hallinnoimaan viimeisten vuosisatojen aikana. Biopoliittinen lähestymistapa tutkielmassa pohjaa Foucault’n tapaan tehdä valtakriittistä yhteiskunnallista tutkimusta, joka pyrkii kyseenalaistamaan vallitsevaa ajattelua ja luomaan yhteiskunnan kehitykselle uusia suuntia.⁴² Vaikka Foucault itse liikkui tutkimuksessaan laajasti eri suuntauksien välillä, määrittää hänen valtakriittistä tutkimustaan selkeästi yksi seikka: yhteiskuntaan kriittisesti suhtautuva ote, joka

³⁹ Ks. Gordon & Kjellmo Larsen 2021; Arshad et al. 2020.

⁴⁰ Ks. Devi 2021.

⁴¹ Marx 1978, 66.

⁴² Foucault 2010, 21.

pyrkii paljastamaan yhteiskunnassa vallitsevat normit ja niiden taustalla olevat kiellot sekä rajoitteet. Tällainen ote yhdistetään nykypäivänä yleensä Frankfurtin koulukuntaan, 1900-luvun puolivälin saksalaiseen yhteiskuntateoriaan. Frankfurtin koulukunta, johtajinaan Max Horkheimer ja Theodor Adorno, johti suuntansa Marxin 11. Feuerbach-teesistä ja pyrki kääntämään filosofien roolin maailman selittämisestä sen muuttamiseksi⁴³. Sen sijaan, että he pyrkisivät vain vallitsevan yhteiskunnallisen tilanteen selittämiseen, Frankfurtin koulukunta näki tavoitteena olevan sen kyseenalaistaminen.

Frankfurtin koulukunnan pohjalta rakentunut kriittinen teoria ei ole niinkään yhtenäinen kokonaisrakenne, vaan joukko monialaisia tutkimustraditioita ja yhteiskunnallisen ajattelun suuntia, joiden kokonaisuutta voisi kutsua poikkitieteelliseksi synteetiksi erilaisia tieteenaloja ja yhteiskunnallista vaikuttamista⁴⁴. Sen tavoitteena on tuoda esiin tietoa, jonka avulla voidaan purkaa yhteiskunnan alistavia rakenteita ja tähdätä siten yhteiskuntakritiikin keinoin muutokseen⁴⁵. Samalla se on lähtökohtaisesti aina positivismiin vastaista tiedekritiikkiä. Frankfurtin koulukunnan perustajien, Max Horkheimerin ja Theodor Adornon, mukaan positivismi on kritiikitöntä pinnan peilaamista, selittämistä, joka vaikuttaa ulospäin arvovapaalta ja neutraalilta.⁴⁶ Kuitenkin se on heidän mukaansa aina ideologista status quon ylläpitoa ja siten legitimoit käytännöissään yhteiskunnan vallitsevia valtamuodostelmia⁴⁷.

Frankfurtin koulukunnan kriittinen teoria pyrkiikin ylittämään tämän peitellyn ideologisuuden ja syventymään yhteiskunnallisten lainalaisuuksien taustoihin, niiden välisiin suhteisiin sekä niiden merkityksiin pyrkimyksenään tuoda esiin piilotettuja vallan moniulotteisia rakenteita. Vaikka Michel Foucault'ta ei yleisesti ole liitetty Frankfurtin koulukunnan nimeämään perinteeseen, kuuluu Foucault'n tutkimuksiin vastaava kriittinen ja kyseenalaistava pohjavire. On kuitenkin huomattava, että Foucault liikkuu omissa tutkimuksissaan merkittävästä laajemmalla teoriakentällä eikä rajoittunut ainoastaan marxismin perinteeseen. Silti Foucault'n yhteiskuntaan kohdistuva katse näyttäytyy samanlaisena kuin Frankfurtin koulukunnalla. Foucault'n valtakriittinen tutkimus, jonka keskiössä on biopolitiikka, onkin ennen kaikkea saman asetelman jatkamista eri termein – keskiössä on yhteiskunnan kriittinen analyysi ja erilaisten hierarkkisten

⁴³ Horkheimer & Adorno 2008; Huttunen & Heikkinen 1999, 155.

⁴⁴ Ingram 1990, 136.

⁴⁵ Ingram 1990, 130; Pietilä 1997, 218.

⁴⁶ Pietilä 1997, 216.

⁴⁷ Pieniniemi 2020, 27; Pietilä 1997, 224.

rakenteiden havaitseminen ja uudelleenpohtiminen. Tähän samaan kriittisen teorian perinteesseen asetan myös oman tutkimukseni.

3.1 Biopolitiikka

3.1.1. Biopolitiikan synty

Biopolitiikka voidaan tiivistää elämän hallinnan tutkimukseksi ja sen teoretisoinniksi. Biopolitiikan teoreettinen suuntaus pohjautuu Michel Foucault'n tutkimuksiin siitä, kuinka ihmisten biologinen elämä ajautui hallinnan kohteeksi 1700-luvun Euroopasta alkaen. Foucault (1926–1984) oli ranskalainen filosofi, joka toimi ajatusjärjestelmien historian professorina Collège de Francessa. Foucault'n oma tutkimus keskittyi erityisesti tiedon ja vallan problematisointiin. Hän pohti sitä, millaisten ajattelujärjestelmien kautta yhteiskuntamme tuottaa tietoa ihmisistä ja millaista valtaa sen myötä tuotetaan. Foucault'n ajattelu liikkui laajasti tieteenalojen yli filosofiasta aina psykiatriaan ja rikosoikeuteen. Foucault'ta voidaan pitää yhtenä 1900-luvun loppupuolen vaikutusvaltaisimmista yhteiskuntatieteilijöistä, sillä hänen vallan ja tiedon analyysijään on jatkettu ja kommentoitu jatkuvasti niin filosofian, politiikan tutkimuksen, kulttuurintutkimuksen kuin esimerkiksi antropologian aloilla.

Biopolitiikka ja -valta on yksi Foucault'n keskeisiä tutkimusaiheita hänen pyrkiessään tarkastelemaan sitä, millä erilaisilla keinoilla ihmisten elämään vaikutetaan ja millaisia mekanismeja siinä käytetään. Biopolitiikka on ollut yksi keskeisiä menetelmiä viimeisten vuosien siirtolaisuustutkimuksessa, jossa Foucault'n ajatuksia on pyritty soveltamaan ihmisten liikkumiseen ja elämiseen sekä niihin kohdistettavaan valtaan. Tämän jatkuvan Foucault'hon viittaamisen vuoksi myös omassa tutkielmassani on mielekästä pohjata Foucault'n ajatteluun, koska vain sen kautta siirtolaisuutta koskevat biopoliittiset tutkimukset menetelmineen tulevat ymmärrettäviksi.

Foucault puhuu ensimmäisen kerran biopolitiikasta teoksessaan *Seksuaalisuuden historia* (1976), kuvatessaan miten konfliktit, kastijärjestelmät, nälänhätä, epidemiat ja väkivalta tekivät kuolemasta välittömästi uhkaavan teeman ihmisten elämässä klassisen suvereenin vallan alla – Foucault kuvaakin tätä ”veren yhteiskunnaksi”. Hän kuitenkin esittää, että biopolitiikan myötä ”seksuaalisuuden yhteiskunta” syrjäytti ”veren yhteiskunnan”. Kun klassisen suvereenin vallan aikana hallitsijan valta oli kiinteästi sidoksissa kuolemaan ja hallitsijan väkivaltamonopoliin, biopolitiikan aikakaudella hallitsijan rooliksi muodostuu kuoleman sijaan elämän kautta hallintaa. Biopolitiikassa valta erilaisine mekanismeineen kiinnittyy ruumiiseen, sen elämään ja sen

elämänehtojen ylläpitämiseen: mikä saa ruumiit lisääntymään, vahvistumaan, kestämaan, tekee niistä kyvykkäitä hallitsemaan ja toisaalta tulemaan käytetyksi.⁴⁸ Foucault'n termi ”seksuaalisuuden yhteiskunta” johtaa juurensa puhtaasti siihen, että kun biopolitiikan aikana subjekteja hallitaan keskittyen elämään ja sen jatkumiseen, on hallinnan kohteena välttämättä siten lajin lisääntyminen, seksuaalinen toiminta.⁴⁹

Foucault näki biopolitiikan teorian sijaan ilmiönä, tapahtumina, joilla oli biopoliittisia piirteitä. Foucault'n jälkeinen tutkimusperinne on kuitenkin pyrkinyt luomaan Foucault'n tutkimusten pohjalta biopolitiikasta kokonaisvaltaista teoreettista rakennetta.⁵⁰ Tässä yhteydessä on huomattava, että Foucault'n ajattelua on usein kritisoitu sen suurpiirteisestä lähestymistavasta, joka ei lopulta pysty osoittamaan mitään konkreettista, vaan jää ainoastaan ylätasoiselle rakenteista puhumisen tasolla. Esimerkiksi Foucault'n tarkastelemien valtarakenteiden on nähty jäävän lähinnä teoreettisiksi ajatuskokeiksi vailla käytännön havaintoja⁵¹. Tässä kritiikissä kuitenkin nähdäkseni ohitetaan Foucault'n ilmaisema ajatus biopolitiikasta nimenomaisesti erilaisina ilmiöinä kokonaisvaltaisen teorian sijaan. Mikäli Foucault'n ajatuksia pyritään tarkastelemaan kokonaisena teoriana, se johtaa helposti käytäntöön soveltumattomiin tuloksiin. Mutta kun kyseisiä ajatuksia sovelletaan tarkoituksenmukaisella tavalla, työkaluna tarkastella erillisiä tapahtumia ja niiden sisäisiä mekanismeja, biopolitiikka on mielekäs tarkastelutapa.

Biopolitiikan ilmiössä oli Foucault'n mukaan kysymys poikkeuksellisesta muutoksesta, uudistuneesta tavasta, jolla modernina aikana ryhdyttiin luokittelemaan ja järjestelemään elämää ja sen edellytyksiä. Foucault näki, että ihmisten biologisten ominaisuuksien hallinnasta tuli mahdollista ihmistieteiden nopean kehityksen myötä. Tilastotiede ja rokotukset esimerkkeinä uusista tieteellisistä keksinnöistä rakentuivat Foucault'n mukaan teknologioiksi, joiden avulla väestöä voitiin kontrolloida aivan uudella tavalla, sen kehon kautta koko biologista elämää halliten. Tässä ajatuksessa keskeistä oli se, että ihmisen biologinen elämä (biologisen eliön itsenäinen elämä syntymästä kuolemaan) oli aiemmin nähty irrallisena ihmisen poliittisesta elämästä, biologisen kehon ulkopuoleen kohdistuvasta elämästä.⁵²

⁴⁸ Foucault 1978, 147.

⁴⁹ Rentea 2017, 5.

⁵⁰ Rentea 2017, 1–2.

⁵¹ Rentea 2017, 1–2.

⁵² Foucault 2003, 243–244.

Elämän hallinta ja siihen kohdistuva valta ilmeni Foucault'n mukaan kahdessa erilaisessa muodossa 1600-luvun lopulta alkaen. Ensimmäiseksi, elämän hallintaa koskeva valta toimi kurinpidollisena valtana, jota Foucault kutsui ”ihmiskehon anatomopolitiikaksi”. Tämän kurinpidollisen vallankäytön kautta ihmiskehoa käsiteltiin kuin konetta, jotta voitiin pyrkiä kehittämään ihmisen biologisista ominaisuuksista yhteiskunnalle tarpeellisia muotoja – ihmiskehon optimoinnin suurena tavoitteena oli yksilöiden hyödyllisyys ja joustavuus. Toiseksi vallan muodoksi kehittyi väestön biopolitiikka.⁵³ Väestön biopolitiikan myötä ihmisiä pyrittiin hallitsemaan massana, jonka syntyvyyttä, kuolleisuutta ja sairauksia kyettäisiin kontrolloimaan koko väestön tasolla identtisillä käytännöillä. Foucault kuvasi tätä elämän hallinnointiin keskittyvää vallan muotoa termillä biovalta, jolla hän tarkoitti yksilöihin kohdistuvaa kurinpidollista valtaa.⁵⁴ Ihmiskehoon ja sen säilyttämiseen kohdistuva valta nostetaan siis vallankäytön tavoitteeksi, ja tuon tavoitteen keskeisenä työkaluna on ihmiskehojen laskennallistaminen, joka toteutettiin tilastotieteen kehityksen kautta – tarkat tilastot esimerkiksi ihmisten määrästä, syntyvyydestä, sairauksista ja työskentelystä mahdollistivat ihmisten asettamisen laskennallisiin raameihin. Näin voitiin esimerkiksi huolehtia siitä, että tarvittavia rokotuksia annettiin kaikille niitä tarvitseville, jotta väestö ei kohtaisi suuria kuolleisuusaaltoja.

Biologinen ihmiselämä liittyi siis osaksi hallinnollista valtaa ja poliittista elämää. Foucault'lle tämä murros merkitsi merkittävää käännettä ihmisyyhteisöjen elämässä – biologista elämää ei enää nähty irrallisena tekijänä politiikasta ja siinä toimimisesta, vaan se siirtyi modernin poliittisen toiminnan keskiöön⁵⁵. Sen sijaan, että ihmisten poliittinen toiminta nähtäisiin erillisenä ihmisen biologisesta, kehollisesta elämästä, keho tuotiin nyt keskeiseksi poliittisen elämän määrittäväksi tekijäksi. Foucault'n mukaan biologisen elämän siirtymä hallinnoimisen keskeiseksi kohteeksi muuttikin myös poliittista vallankäyttöä. Väestön hallinta kehittyi aiemmin mainittujen uusien teknologioiden, kuten rokotusten, avulla siihen pisteeseen, että aiemmin yhteiskuntaa määrittänyt suvereeni valta korvautui biopoliittisella vallalla⁵⁶. Kun aiemmin suvereenilla hallitsijalla oli ollut yksinomainen oikeutus päättää kuolemasta, uusien teknologioiden myötä se liitettiin yhteen elämää ylläpitävien voimien kanssa. Tähän yhdistelmään sisältyi edelleen myös kuolemasta määrääminen, mutta uudenlaisessa merkityksessä. Biopolitiikan myötä hallitsijan valta "ottaa elämä" ja "antaa elää" muuttui muotoon, jossa hallitsija voi "edistää" tai

⁵³ Foucault 1978, 139.

⁵⁴ Mills 2018, 16.

⁵⁵ Vaughan-Williams 2017b, 146.

⁵⁶ Foucault 2003, 245.

”estää” elämää kuolemaan asti ⁵⁷. Elämän estäminen tarkoitti tässä yhteydessä esimerkiksi kuoleman riskin moninkertaistamista tarvittavien resurssien (ruoka, terveydellinen apu) kieltämisen kautta. Siirtolaistutkimuksen yhteydessä tämä on nähty yleisesti tarkoittavan esimerkiksi turvapaikan hylkäämistä ja karkotuksia sota-alueille. Kuolema poliittisena keinona kääntyi siten yhdeksi elämän hallinnan keinoksi.

Foucault ymmärsi biopolitiikkana sekä poliittisen toiminnan, joka pyrki muovaamaan väestöä uudistuneena poliittisena subjektina, että ne moninaiset hallinnalliset rationaalisuudet, jotka pyrkivät hallitsemaan tuota subjektia ⁵⁸. Foucault tarkoittaa näillä rationaalisuuksilla erityisiä yksittäisiä turvallisuuteen ja sääntelyyn painottuvia mekanismeja, jotka pyrkivät ylläpitämään biovallan objektiksi muovattua väestöä ⁵⁹. Esimerkiksi terveyttä ja hyvinvointia koskevat hallinnolliset toimet tarkkoine sääntelyineen ja menettelytapoineen kuuluvat siis biopolitiittisen hallinnointitavan sisään ⁶⁰. Näiden hallinnallisten rationaalisuuksien kohdalla tulee erityisen ilmeiseksi Foucault’n tapa ymmärtää biopolitiikka teorian sijaan ilmiönä: yksittäisinä empiirisesti hahmotettavina käytäntöinä, joilla on biopolitiittisia piirteitä.

Hallinnallisuus itsessään ymmärretään biopolitiikan rationaalisuudeksi. Vuosien 1977–1978 luentosarjallaan Foucault hahmotteli ajatusta siitä, miten väestön muovautuminen poliittisen toiminnan objektiksi kehitti erityisen hallinnallisuuden. Hallinnallisuuden kehittymisen kautta valtion menestymistä määrittäväksi ja sen takaavaksi kysymykseksi nousi väestön hyvinvoinnin ja turvallisuuden takaaminen. Tämä oli merkittävä muutos aiempaan, jolloin keskeistä oli ollut suvereenin vallan vahvuuden ylläpitäminen.⁶¹ Hallinnallisuus tarkoittaakin Foucault’lle kaikkia niitä erilaisia mekanismeja ja toimia, tekniikoita ja strategioita, joiden kautta ihmisten hallinnointi toteutetaan, sekä joiden kautta tämän toiminnan taustalla olevat valtasuhteet rationalisoidaan ⁶². Hallinto ei tarkoitakaan Foucault’lle suoraan hallinnollista instituutiota, vaan pikemminkin kaikkea sitä toimintaa, joka ohjaa yhteiskunnan jäseniä toimimaan tietyillä tavoitelluilla tavoilla.

⁵⁷ Foucault 1978, 136–138.

⁵⁸ Mills 2018, 5.

⁵⁹ Foucault 1978, 139.

⁶⁰ Pinkerton 2019, 453.

⁶¹ Mills 2018, 114.

⁶² Foucault 2007, 363.

Hallinnallisuuteen kuuluu kiinteästi myös mekanismin käsite, joka on joukko vallitsevia toimintamalleja: instituutioita, lakeja, käsitteitä, moraalisia ehdotuksia, politiikkoja sekä toimintamalleja. Näissä mekanismeissa yhdistyy kurinpidollisten mekanismien vaikutus näkymättömämpiin sääntelyn muotoihin.⁶³ Nämä mekanismit luovat osaltaan hallintamentaliteettia, joka tarkoittaa hallinnon muotoa, jonka tarkoituksena on muuttaa tai ylläpitää yhteiskunnassa vallitsevia ajattelutapoja tietyn kaltaisiksi, muuttaen siten koko väestön sekä yksilöiden elämää kollektiivisten ajatusmallien kautta.⁶⁴ Hallintamentaliteettia poliittisessa viitekehyksessä tutkittaessa on merkittävää huomata, että siihen sisältyy aina moraalinen ulottuvuus. Vaikka sen ajamat käsitykset esitetään ainoastaan loogisina ratkaisuuina, se pitää sisällään moraalisen ohjeuoran, jonka kautta pyritään muuttamaan tai ylläpitämään yhteisön kollektiivisia käsityksiä siitä, mikä on hyveellistä ja toivottua senhetkisissä olosuhteissa.⁶⁵ Hallintamentaliteetti yhdistyykin erilaisiin sosiologian alan kollektiivista ajattelua ja sen muutosta koskeviin muotoihin, kuten Emile Durkheimin esittämään sosiaalisen faktan käsitteeseen. Durkheim tarkoittaa sosiaalisessa faktalla vakiintunutta sosiaalista instituutiota, kuten avioliittoa, joka jo konkreettisella olemassaolollaan ohjaa ihmisiä toimimaan tietyillä tavoilla⁶⁶ – esimerkiksi pyrkimään rakkauselämässään kohti avioliittoa, koska se näyttäytyy ”oikeana” ja tavoiteltavana. Foucault näkee hallintamentaliteetin toimivan vastaavalla tavalla.

Tähän yhteyteen liittyvät vahvasti myös normit, joita Foucault pitää eräänlaisina vallan manifestoitumisina ja hallintamentaliteetin käytännön esimerkkeinä. Normit antavat mahdollisuuden päästä käsiksi ihmiskehoon ennennäkemättömällä tavalla niiden muuttaessa yleistä käsitystä siitä, mikä on toivottua tai tarpeellista. Kun aiemmin ihmisiin oli päästy käsiksi alistavan ja rajoittavan suvereenin vallan toimesta, nyt siihen päästiin jatkuvan hallinnallisuuden ja sen luomien normien kautta.⁶⁷ Valta ei siis enää tule pelkästään suoraan hallitsijan toimesta, vaan erilaisten normeja luovien ja valtaa tuottavien rakennelmien kautta, joihin kuuluu valtioinstituutioiden ulkopuolisia toimijoita⁶⁸. Foucault itse näkee valtamekanismien kuuluvan kiinteästi jokaiseen yhteiskunnasta löydettävään valtasuhteeseen⁶⁹. Foucault tähdentää hallinnallisuuden

⁶³ Foucault 2007, 107.

⁶⁴ Dean 1999, 10–11.

⁶⁵ Dean 1999, 11 & Miller & Rose 2010, 88.

⁶⁶ Durkheim 1982, 74.

⁶⁷ Mills 2018, 27.

⁶⁸ Mills 2018, 24–25.

⁶⁹ Foucault 2010, 20.

tutkimuksen keskeisen tarkoituksen olevan tarkastella, millä kaikilla tavoilla ihmisiin vaikutetaan ja miten ihmisistä luodaan samalla tietynlaisia subjekteja ⁷⁰. Peter Miller ja Nikolas Rose ovatkin todenneet, että Foucault'n hallinnan käsitteeseen pohjaavissa analyyseissa on annettava erityistä painoa kaikille ”epäsuorille” mekanismeille ja toimille, jotka ohjaavat yksilöä toimimaan tietyn yhteiskunnallisen päämäärän mukaan ⁷¹.

3.1.2. Väestön turvallisuus ja biopoliittinen rasismi

Foucault'n mukaan yksi hallinnallisuuden keskeisistä päämääristä hyvinvoinnin takaamiseksi on väestön sisäisen turvallisuuden korostaminen ja sen vaatiminen toimenpiteiden oikeuttaminen. Foucault esittää tämän muutoksen tuomalla Niccolo Machiavellin *Ruhtinaan* vastakkain modernin biopoliittisen hallinnan kanssa. Kun Machiavellin *Ruhtinaan* ongelma oli ruhtinaan henkilökohtaisen turvallisuuden takaaminen, nyt kyseessä on Foucault'n mukaan väestön turvallisuus – ja sen myötä myös hallitsijan.⁷² Tämä asetelma samalla tiivistää ajatuksen suvereenin vallan muutoksesta hallintavallaksi. Biopolitiikan aikakaudella onkin keskeistä, että hallinto pyrkii estämään erilaisia satunnaisia tapahtumia, jotka voisivat hankaloittaa väestön elämän pysyvää optimointia ja siten turvallisuuden ylläpitoa. Näiden tapahtumien estäminen hallinnallisten turvallisuusmekanismien ja sääntelyn kautta on merkittävässä roolissa alueen väestön elämäntilan säilyttämisessä.

Vuosien 1975–1976 luentosarjallaan Foucault yhdistää tämän keskustelun kiinteästi rasismiin valottaessaan samalla rajoittamattoman biovallan seurauksia ⁷³. Biopolitiikan keskeiseksi ominaisuudeksi nousi siis elämän optimointi, väestön elintilan ja resurssien ylläpitäminen ja parantaminen. Tämä kuitenkin johtaa Foucault'n mukaan siihen, että joidenkin elämien optimoinnin haittapuoleksi nousee tällöin tiettyjen, normiin kuulumattomien elämien ”devalvointi” ⁷⁴. Koska elintilan optimointi tarkoittaa välttämättä esimerkiksi resurssien kasaamista ja alueellista turvaamista, tarkoittaa se samalla tuon alueen väestön ulkopuolen uhraamista sisäpuolen hyvinvoinnin takaamiseksi. Foucault esittää, että jos yhteiskunta pyrkii toimimaan

⁷⁰ Foucault 2007, 387.

⁷¹ Miller & Rose 2010, 43.

⁷² Foucault 2010, 75; Machiavelli 2021.

⁷³ Rutherford & Rutherford 2013, 413.

⁷⁴ Wiertz 2020, 1378.

biopoliittisesti, yhteiskunnan jäsenten elämiä edistäen, se johtaa väkisin hierarkioiden luomiseen eri ihmisryhmien välille ⁷⁵. Tämä on seurausta siitä, että pyrkiessään optimoimaan sisäpuolen elämää parhaaksi mahdolliseksi, johtaa tämä välttämättä resurssien rajallisuuden takia niukkuuteen ulkopuolella enemmän tai myöhemmin.

Esimerkiksi ilmastokriisin yhteydessä tämä on helppo hahmottaa. Lämpötilan ja merenpinnan noustessa osa maapallon alueista muuttuu elinkelvottomaksi. Jos tässä tilanteessa hyvässä asemassa oleva yhteiskunta pyrkii toimimaan biopoliittisesti ja optimoimaan sisäpuolensa elämää, se ei päästä muualta tulevia, katoavia elinolosuhteita pakenevia ihmisiä rajojensa sisäpuolelle, sillä se veisi sisäpuolisilta yhteiskunnan jäseniltä resursseja. Siten biopoliittinen toiminta johtaa asetelmaan, jossa sisäpuolen hyvinvointi asetetaan ulkopuolen hyvinvointia tärkeämmäksi ja siten sisäpuolen ihmiset ulkopuolisia tärkeämmiksi. Koska biopolitiikkaan kuitenkin kuuluu kiinteästi elämän suojeleminen, on sen kautta kuitenkin mahdotonta oikeuttaa tätä toisten ihmisten altistamista kuolemalle. Tähän yhteyteen Foucault tuo rasismia, jonka hän määrittelee ennen kaikkea rajanvedoksi: raja sen välillä, minkä tulee elää ja minkä tulee kuolla. Foucault näkee, että jos yhteiskunta toimii biopoliittisesti, se voi oikeuttaa ihmisten altistamisen kuolemalle ja heikoille elinolosuhteille vain selvän eron, eli rasistisen ajattelun avulla. ⁷⁶

Foucault ei näe rasismia alkukantaisena ksenofobiana tai ideologiana, vaan ymmärtää sen kysymyksenä vallasta ja sen ylläpidosta. Keskeistä tässä rasismia koskevassa ajatuksessa on se, millaisten tekniikoiden kautta tehdään jako siitä, kenen elämää edistetään tai estetään. ⁷⁷ Rasismia avulla luodaan hierarkioita ihmislajin biologiseen jatkumoon, irrottaen joitakin ryhmiä toisista väestön sisällä ja näin hajottaen käsityksen ihmisten yhtenäisestä biologisesta elämästä, heidän kuulumisestaan samaan ihmislajiin ⁷⁸. Tuon katkoksen luominen mahdollistaa ihmisten käsittelyn eriarvoisina ryhminä ja näiden ryhmien eritasoisen huolenpidon. Foucault'n mukaan keskeistä on huomata, että enää ihmiset eivät ajattele puolustautuvansa yhteiskunnalta, eli suvereenin väkivallalta, vaan biopolitiikan tuoman muutoksen myötä puolustautuminen suuntautuu ulospäin, puolustautumiseen kaikilta väestön ulkopuolisten, ”muiden” tuottamilta uhilta omalle yhteiskunnallemme ⁷⁹.

⁷⁵ Foucault 2003, 257.

⁷⁶ Foucault 2003, 257.

⁷⁷ Foucault 2003, 230.

⁷⁸ Foucault 2003, 275.

⁷⁹ Foucault 2003, 61.

Tässä yhteydessä Foucault tuo esiin erään keskeisen pointin, joka määrittelee vuosien 1975–1976 luentosarjaa kokonaisuudessaan, ja määrittelee rasismien leviämisen sodan logiikan avulla. Foucault'n mukaan moderni poliittinen diskurssi kulminoituu yhteen teesiin: poliittiseen järjestykseen kuuluu tavoite hallita elämää voimalla, sodan logiikan kautta. Foucault'n turvallisuusdiskurssissa yhteiskunnan suojeleminen ja ylläpito sen ulkopuolta kohtaan toteutetaan ennen kaikkea sodan keinoin: jos haluat elää, sinun on pakko riistää henkiä ja kyettävä tappamaan.⁸⁰ On olennaista huomata, että Foucault ei tarkoita tappamisella pelkästään ”tappamista” sanan varsinaisessa merkityksessä, vaan myös siihen kuuluvia epäsuoria muotoja, kuten kuolemalle altistamista, joidenkin kuoleman riskin moninkertaistamista, karkotuksia ja turvapaikan hylkäämistä. Rasismi mahdollistaa tämänkaltaisen biovallan harjoittamisen ja tekee mahdolliseksi vakiinnuttaa hierarkkinen, mutta myös väkivaltainen suhde ihmisten elämien välille. Se tuo esiin biopoliittisen imperatiivin, joka määrittelee alempiarvoisen ryhmän kuoleman ylempiarvoisen elämää terveyttäväksi ja turvaavaksi⁸¹. Toisin sanoen kuolema ja sille altistaminen tehdään hyväksyttäväksi sillä perusteella, että se eliminoi väestöstä kohtaavia uhkia ja vahvistaa siten eliminointia suorittavan ryhmän asemaa. Rasismi on siis Foucault'n ajattelussa kiinteä ehto biopolitiikan myötä välttämättä tuotettavan kuoleman hyväksyttävyydelle. Se luo biopoliittisen tilan, jossa valtiolla on ”oikeus antaa kuolla tai pitää elossa”⁸².

Foucault'lle rasismi oli valtion keskeinen toimintamalli, keino, jota on se ”tuomittu” käyttämään omia etuja ajaakseen⁸³. Tämä rasismiin osallistuminen voi tarkoittaa valtion rajojen ulkopuoliseen elämään kohdistetun rasismien ohella myös jakolinjoja valtion sisällä, luoden käsityksen siitä, kuka on väestön täysivaltainen jäsen ja kuka ei⁸⁴. Biopolitiikka luo siis erityisen suhteen valtion ja sen (valta)väestön välille, suhteen, joka tukee niiden yhteenkuuluvuutta ja erottaa ulkopuoliset siitä. Kansakunta on tämän biopoliittisen suhteen tuotos ja biopolitiikan tärkein suojeleminen ansaitseva kohde: se on elävä kokonaisuus, jonka merkittävin keino selviytymistäistelussa ulkoisia ja sisäisiä uhkia vastaan on yhtenäisyyden suojeleminen⁸⁵. Tämä näkemys ei siis kuitenkaan perustu pohjimmiltaan nationalistiseen ajatteluun, vaan eräänlaiseen ihmisryhmien väliseen jatkuvaan kilpailuun hyvinvoinnista ja parhaista mahdollisista edellytyksistä hyvälle elämälle, mikä vaatii erottelujen tekoa. Mitchell Dean on määritellyt tämän erottelun

⁸⁰ Spieker 2013, 305, 314.

⁸¹ Foucault 2003, 275–276.

⁸² Dean 1999, 105.

⁸³ Mills 2018, 17.

⁸⁴ Foucault 2003, 254.

⁸⁵ Dean 1999, 145 & Kelly 2015, 27.

”biopoliittiseksi rasismiksi”. Se koskee käytännön toimien ohella myös mielikuvia, joissa rassististen termien ja erottelujen kautta ihmisiä asetetaan eriarvoiseen asemaan. Elämän optimointi voidaankin tiivistää tavoitteeseen ”normaalin” voitosta suhteessa ”epänormaaliin”.⁸⁶

3.1.3. Foucault ja fanonilainen käsitys rasismista

Foucault’n tapa ymmärtää rasismia on perinteisestä valtavirtaisesta eurooppalaisesta ajattelusta poikkeava, minkä vuoksi on tarpeen käsitellä lyhyesti tätä eroa, jotta sen merkitys tulee selväksi. Rasismia on vuosien saatossa määritelty niin erilaisilla tavoilla, että määritelmiä on välillä ajateltu olevan yhtä paljon kuin määrittelijöitäkin⁸⁷. Keskustelussa voidaan kuitenkin hahmottaa yksi selkeä jakolinja. Kuten Robert Miles on esittänyt, yksilöiden harjoittama ja yksilöihin kohdistuva rasismi on usein eroteltu institutionaalista, yhteiskunnan rakenteisiin vakiintuneesta ja niissä vaikuttavasta rasismista⁸⁸. Tämä jakolinja määrittää usein rasismin käsittelyä. Julkisessa keskustelussa rasismi verhoetaan usein yksittäisten ihmisten ajatusmaailmaksi, ja se johdetaan ihmisten sydämellisyyden puutteesta tai vierasta kohtaan tunnetusta pelosta⁸⁹. Myös poliittisessa keskustelussa yksittäisten ihmisten ajatusmaailma tuodaan esiin usein rasismin taustatekijäksi.

Toisaalta käsiteltäessä rasismin institutionaalista ulottuvuutta se on yleensä nähty ideologiana, joka pyrkii asettamaan hierarkioita ihmisen välille ja luonnollistamaan ne – tuhoten siten käsitetyksen ihmisten universaalista yhteisyydestä. Tämän ulottuvuuden huomiointi on noussut viimeisten vuosikymmenten aikana entistä keskeisemmäksi. Tämä on kuitenkin yleisesti nähty yksittäisenä ja muista ideologisista kamppailuista erillisenä temana, jolla ei ole yhteyksiä esimerkiksi seksismiin.⁹⁰

Foucault’n käsitys rasismista poikkeaa kuitenkin näistä valtavirtaisen länsimaisen teoriakentän käsityksistä ja kiinnittyy läheisesti siihen rasismia koskevaan ajatteluun, jota monet globaalien Etelän ja eurooppalaiset vähemmistöihin kuuluvat teoretikot ovat tuoneet esiin. Foucault näkee näiden lukuisten ajattelijoiden tapaan rasismin moniulotteisempänä ja selkeämmin yhteiskunnan muihin valtasuhteisiin liitännäisenä rakenteena, jota ei aidosti voida tutkia ilman näiden välisten suhteiden hahmottamista. 1800-luvulta alkaen tässä ajatteluperinteessä rasismi

⁸⁶ Dean 1999, 105.

⁸⁷ Miles 1994, 82.

⁸⁸ Miles 1994, 124–128.

⁸⁹ Davis 1997, 265.

⁹⁰ Balibar 1991, 55–56.

on nähty olevan kiinteästi kytköksissä kolonialismiin, mutta sen ohella myös esimerkiksi seksismiin ja toisaalta kapitalistisen talousjärjestelmän eriarvoistaviin rakenteisiin⁹¹. Rasismia ei siis voida tarkastella näistä ilmiöistä erillisenä, vaan se kuuluu kiinteästi niiden yhteyteen ja niitä tulee tarkastella mahdollisuuksien mukaan yhdessä. Rasismin, seksismin ja muiden eriarvoisten järjestelmien kytkösten tutkiminen ei ole kuitenkaan tämän tutkielman puitteissa mahdollista, vaan keskityn tässä yhteydessä siihen, miten rasismi – ja erityisesti Foucault’n tapaan ymmärtää (biopoliittinen) rasismi liittyy kiinteästi modernien kansallisvaltioiden toimintaan omana erityisenä jaottelun rakenteenaan.

Foucault näki siis rasismin keinona oikeuttaa yhteisön ulkopuolelle tuotettu kuolema. Foucault’n ajatus rasismista oikeutuksena yhteisön ulkopuolisten kuoleman tuottamiselle ja alistamiselle tuo hänen ajatuksensa yhteen rasismin ja kolonialismin vastaisen klassikon, Frantz Fanonin, Martiniquelta kotoisin olevan dekolonisaatiotaistelijan kanssa. Käytän Fanonin kuvausta kolonialismista avatakseni sen kautta Foucault’n rasismia koskevaa ajattelua sen kaikessa merkittävydessään. Fanonin teos *Sorron yöstä (Les damnés de la terre, 1961)* on yksi vaikutusvaltaisimpia kuvauksia kolonialismin ja siirtomaajärjestelmän rakenteista sekä sen vaikutuksista kolonisoituun väestöön. Siinä hän korostaa rasismin olevan kolonialistisen järjestelmän ja sen mahdollistavan ajattelutavan keskeinen, analyttisesti välttämätön osa. Fanon määrittelee rasismin erilliseksi ksenofobiasta sillä perusteella, että rasismi ei ole vieraan tai tuntemattoman pelkoa, vaan läheisen ja naapurin alistamista. Siinä ei ole siis kyse suoraan psykologisesta uhan tunteesta tai tietämättömydestä, vaan rasismi on järjestelmällistä toimintaa.⁹² Sen tavoitteena on Fanonin mukaan ”jonkin ryhmän harjoittama toisen ryhmän poliittinen ja taloudellinen alistaminen, minkä vuoksi alistettu ryhmä on kuvattava myös ’kulttuurisesti’ tai ’rodullisesti’ alempiarvoisena”⁹³.

Tämä liittyy Fanonin mukaan konkreettisesti kolonialismiin siten, että orjuuden mahdollisti vain toisen ihmisryhmän ”asettaminen” ulos ihmisyyden kategoriasta⁹⁴. Rasismi oli siis orjuuden mahdollistaja. Kolonisoijat pyrkivät alempiarvoisiksi julistamisen ohella yksinkertaistamaan erilliset kulttuurit myös yhdeksi ala-arvoiseksi kokonaisuudeksi: kolonistit edistivät parhaansa mukaan ajatusta, ettei ole yksittäisiä kulttuureita, on vain yksi Afrikka ja afrikkalainen kulttuuri, jota edustavat mustat, ”villi-ihmiset”. Sama kaava näkyy Fanonin mukaan myös arabimaailmassa, jossa kolonistit pyrkivät rakentamaan alkuperäisasukkaista raakalaisia, jotka

⁹¹ Davis 2000; Fanon 2003; Hall 2019.

⁹² Fanon 2003, 206.

⁹³ Fanon 2003, 206.

⁹⁴ Fanon 2017, 50.

kolonisaatio voisi sivistää.⁹⁵ Fanon näkee kolonialismin olevan mahdollista vain, jos olemassa on rasistinen yhteisö, joka on valmis alistamaan muita ihmisiä ja joka kykenee asettamaan nämä ulos ihmisyyden kategoriasta. Keskeistä Fanonin ajattelussa on se, että hän huomioi rasismiin liitännän taloudelliseen ja poliittiseen alistamiseen. Kyse ei ole pelkästään ”vieraan pelosta”, vaan systemaattisesta toiminnasta, jolla mahdollistetaan toisen väestöryhmän laajamittainen hyväksikäyttö oman hyvinvoinnin ja menestyksen takaamiseksi. Orjuuden ja siirtomaiden resurssien riiston tuomat voitot olivat mahdollisia vain, koska noiden alueiden ihmiset asetettiin fanonilaisittain ulos ihmisyyden kategorioista, sen ulkoisiksi, vapaasti hyödynnettäviksi resursseiksi.

Fanonin ajatuksissa onkin nähtävissä yhteyksiä Foucault’n biopoliittisen rasismien määrittelyyn. Eroavaisuus on siinä, että kun Fanon puhuu rasismista kolonialismin taustalla, on Foucault vaihtanut kolonialismin tilalle biopolitiikan. Foucault siirtääkin Fanonin ajatukset kolonialismista osaksi kokonaisvaltaisempaa valtiofilosofista teoretisointia (kolonialismista koko moderniin valtiojärjestelmään), esittäen samojen alistavien ja hierarkkisten rakenteiden olevan olennainen osa kaikkia moderneja (biopoliittisia) valtioita ja niiden toimintaa: jotta ne voivat ylläpitää oman alueensa sisäpuolen hyvinvointia ja resurssien riittävyttä, niiden täytyy valjastaa rasismi käyttöönsä oikeuttaakseen tuon alueen turvallistamisen keinolla millä hyvänsä.

Foucault’n ajattelua kohtaan on esitetty viime vuosina myös runsaasti kritiikkiä, johtuen Foucault’n ajattelun paikoittaisesta vahvasta eurosentrisyydestä ja siitä, kuinka se osittain ohittaa rasismien merkittävyyden yhteiskuntien historiallisessa rakentamisessa ja verhoaa sen biopoliittikka-käsitteen taakse⁹⁶. Tässä keskeistä on ollut se, miten käytettäessä biopolitiikan termiä rasismien yhteydessä on riski unohtaa ilmiön moniulotteisuus ja toisaalta myös tyytyä tarkastelemaan vain järjestelmätasoa yksilöiden kokemusten sijaan. Kritiikki osuu selvästi oikeaan, mutta siinä on myös puutteensa. On toki totta, että Foucault ei tarkastele rasismia niin moniulotteisesti kuin olisi tarpeen koko ilmiön ymmärtämiseksi. Tähän syynä on kuitenkin Foucault’n oma tutkimusentekotapa, joka ei perustu kokonaisten systeemien rakentamiselle, vaan ilmiöiden ja niiden erilaisten yksittäisten piirteiden tarkastelulle. Foucault tutkii rasismia yhtenä vaikuttavana tekijänä valtion biopoliittisten piirteiden taustalla, mutta ei esitä tuon olevan rasismien ainoa ilmenemismuoto.

⁹⁵ Fanon 2003, 184-185.

⁹⁶ Richter-Montpetit & Howell 2019.

Foucault'n rasismia koskevissa ajatuksissa on siis kokonaisvaltaisesti puutteensa, mutta siitä huolimatta Foucault'n näkemys on valtioteorian yhteydessä olennainen. Foucault'n tapa ymmärtää rasismi osana biopolitiikkaa kiinnittää rasismin tiivistä osaksi yhteiskunnan moniulotteisia valtarakenteita. Sen sijaan, että rasismi nähtäisiin länsimaiden vallitsevan käsityksen mukaan yksittäisenä, erillisenä ideologiana, Foucault liittää rasismin suoraan moderniin valtioon ja sen rooliin ihmiskunnan sisäisen eriarvoisuuden lähteenä – nostaan samalla esiin kysymyksen siitä, voidaanko kolonialismia pitää yhden aikakauden ilmiönä, jos sen mekanismit, kuten ihmisyydestä ulossulkeminen, liittyvät kiinteästi koko historialliseen valtiojärjestelmään ja sen toimintaan?

3.2. Kriittinen biopolitiikka

Foucault'lle biopolitiikka sisälsi siis sekä positiivisen elämää edistävän että negatiivisen elämää estävän puolen. Foucault'n työn haastaminen ja jatkaminen aloitti aktiivisen tutkimussuunnan, jossa biopolitiikkaa on kehitetty teoriaksi monenlaisiin suuntiin. Useat tulkinnat ovat keskittyneet biopolitiikan negatiivisiin puoliin, ja kuoleman merkitykseen politiikan teon keinona. Biopolitiikan ”elämää estäviin” puoliin painottuva tutkimusperinne on rakentunut biopoliittisen ajattelun sisälle kriittiseksi näkemykseksi, joka näkee biopolitiikan pohjimmiltaan negatiivisena ja vastustettavana asiana⁹⁷. Tämä kriittisyys on kuitenkin pelkän vastustuksen sijaan muutoksenhakuista ja uutta tuottavaa analyysia, joka suuntautuu keskeisesti yhteiskunnan käytäntöihin ja niiden kyseenalaistamiseen.

Toisaalta osittain vastakkaiseksi näkemykseksi tuolle kriittisyydelle on noussut myönteinen, positiivinen biopoliittinen suuntaus, joka pyrkii keskittymään biopolitiikan osaan, joka vahvistaa ihmisten elämää⁹⁸. Myönteinen biopolitiikka ei kiellä tai kritisoi kriittisen suuntauksen havaintoja, vaan keskittyy käytännön ilmiöiden sijaan usein tulevan ja siihen sisältyvien potentiaalisuuksien hahmottelemiseen. Tämän myönteisen biopolitiikan tunnetuimpia teoreetikoita on Antonio Negri, joka on pyrkinyt biopolitiikan käsitteiden kautta luomaan kuvaa yksilöiden elämää vahvistavasta, *multitudon* eli väen voimaan perustuvasta muutosvoimasta⁹⁹. Myönteinen biopolitiikan suuntaus, erityisesti Negrin ajattelussa, keskittyy kuitenkin usein kohti tulevaa,

⁹⁷ Mills 2018, 3–4.

⁹⁸ Prozorov 2017, 331.

⁹⁹ Mills 2018, 3 & Hardt & Negri 2005; Negri 1981.

jättäen nykyiset valtarakenteet vähäisemmälle huomiolle, vaikka toki ne tiedostaa. Negri (yhdessä Michael Hardtin kanssa) onkin määritellyt biopoliittisen työnsä ennen kaikkea muutosvoimaa luovaksi utopistiseksi ajatteluksi, joka pyrkii ylittämään annetut olemassaolon ehdot ja uhmaamaan todellisuuden rajoja ¹⁰⁰. Koska keskityn tutkielmassani ennen kaikkea tarkastelemaan nykyhetken konkreettisia tapahtumia ja biopoliittisia ilmiöitä, painotan teoreettisessa pohjassani Foucault'n ohella ennen kaikkea biopolitiikan kriittistä suuntausta, joka tarjoaa tähän konkreettisia välineitä.

Kriittinen biopolitiikka keskittyy erityisesti erilaisiin ihmisten elämän hallinnan konkreettisiin ”kipupisteisiin” ja ihmisten perustavanlaatuisten ominaisuuksien käyttöön poliittisen vallan kohteena. Yksi ihmisten elämän keskeisistä ominaispiirteistä on paikasta toiseen liikkuminen esimerkiksi erilaisten taloudellisten, humanitaaristen ja jatkossa myös kasvavassa määrin ilmastollisten syiden takia ¹⁰¹. Biopolitiikan kriittisen suuntauksen eräitä keskeisiä tutkimuskohteita ovatkin juuri muuttoliikkeet, joiden tarkastelussa keskeiseksi nousee kysymys valtion suvereniteetin ja ihmisoikeuksien välisestä ristiriidosta. Näissä tarkasteluissa keskeisiä ovat olleet tarkasteltavan valtion ja sen ulkopuolisen väestön välille tehtävät erot, hyvinvoinnin eriarvoisen jakautuminen sekä siirtolaisten esittäminen uhkana valtaväestölle. Samalla tässä muuttoliiketutkimuksessa on tarkasteltu kriittisesti foucaultlaisia elämää edistäviä tai estäviä mekanismeja, joita ihmisten välille asetetaan.¹⁰²

Biopolitiikka onkin kiinnostava lähestymistapa muuttoliiketutkimuksissa, koska biopoliittiset käytännöt luokittelevat väestöä tavalla, joka arvottaa ihmisiä eriasteisiin aseisiin – tapa, joka tulee hyvin esille muuttoliikkeiden kohdalla. Biopoliittisissa tutkimuksissa on analysoitu, miten, missä tilanteissa ja millaiseen tietoon pohjautuen siirtolaisten elämä asetetaan alempiarvoiseksi, ja miten tämä altistaa heidät heikentyneelle terveydentilalle tai jopa kuolemalle ¹⁰³. Kriittisen biopolitiikan analyysit ovat keskittyneet esimerkiksi turvapaikkapolitiikan ja pakolaisleirien tutkimukseen, pyrkien hahmottamaan mekanismeja, joilla eriarvoistavia toimia pannaan toteen ja oikeutetaan ¹⁰⁴.

¹⁰⁰ Hardt & Negri 2005, 191.

¹⁰¹ Donoso 2022, 71.

¹⁰² Aradau & Tazzioli 2020, 204 & Villenheimo 2020, 40.

¹⁰³ Wiertz 2020, 1378.

¹⁰⁴ Donoso 2022; Zeveleva 2017.

Seuraan kriittisen biopolitiikan osalta erityisesti sen vaikutusvaltaista italialaista suuntausta. Italialaista biopolitiikan teoriaa voi kuvata yritykseksi paljastaa filosofiset mekanismit ihmiselämän hallintaa koskevien biopoliittisten mekanismien taustalla. Tämä italialainen suuntaus pyrkii haastamaan länsimaisen modernin filosofian taustaoletuksineen, sen rakentuessa kyseisen suuntauksen mukaan ihmisen itsekkyyden, valtion suvereniteetin ja taloudellisen hallinnan varaan. Se pyrkii viemään politiikan teoriaa kohti uudenlaisia paradigmoja, kiihdyttäen biopoliittisen ajattelun sisäistä kritiikkiä ja tukien yhteistyötä ei-länsimaisten perinteiden kanssa, jotta uudet suunnat olisivat mahdollisia.¹⁰⁵

Tämä suuntaus onkin osoittautunut erityisen mielekkääksi juuri muuttoliike- ja siirtolaisuustutkimuksen kentällä. Tämän teoriasuuntauksen keskeisiä ajattelusuuntauksia ovat Giorgio Agambenin ulossulkemista koskeva teoretisointi, Roberto Espositon immunisaatioteoria, Alessandro Dal Lagon sosiologinen ajattelu ”epähenkilöydestä” sekä Paolo Virnon poliittinen antropologia. Tässä tutkielmassa seuraan erityisesti Agambenin ja Dal Lagon ajattelua. Agamben (s. 1942) on italialainen filosofian professori, joka toimii European Graduate Schoolin Baruch Spinoza -oppituolin haltijana. Dal Lago (1947–2022) oli italialainen sosiologian professori, joka toimi akateemisen uran ohella aktiivisessa yhteistyössä Italian kansalaisjärjestöjen kanssa. Myös Espositon immunisaatioteoria on hyvin oleellinen siirtolaisuustutkimuksen kentällä, mutta sen keskittyessä erityisesti siirtolaisuuteen liittyviin byrokraattisiin lupaprosesseihin se ei tarjoa vastaavaa käytännön tapahtumiin tarttuvaa otetta kuin Agamben ja Dal Lago. Espositon teoria on erityisen hyödyllinen tarkasteltaessa esimerkiksi laittoman ja laillisen siirtolaisuuden sekä halvan työvoiman suhdetta, joka ei kuitenkaan tässä tutkielmassa ole oleellista. Virnon ajattelu taas on näistä kauimpana käytännön tapahtumista, keskittyen erityisesti kielen ja politiikan filosofiseen suhteeseen Aristoteleesta alkaen. Virnon teoretisoinnit tarjoaisivat alustaa tarkasteltavien teemojen pitkälliselle metafysiselle pohdiskelulle, joka ei kuitenkaan tutkielman puitteissa ole perusteltua. Agambenin ja Dal Lagon tutkimus sen sijaan tarttuu kiinteästi myös käytäntöön vahvasta teoreettisuudesta huolimatta.

3.2.1. Agamben ja ulossulkeminen

Kriittisen biopolitiikan ja italialaisen suuntauksen isänä on pidetty Giorgio Agambenia, joka on keskittynyt erityisesti biopolitiikan asemaan kuoleman tuottamisen politiikkana. Agamben

¹⁰⁵ Luisetti 2016, 116, 119.

kutsuu tätä biopolitiikan suuntaa *thanatopolitiikaksi* (kuolemapolitiikaksi). Agambenin thanatopolitiikkaa on myös kritisoitu sen liiallisesta kuolemakeskeisyydestä, mutta kritiikistä huolimatta Agambenin ajatukset määrittävät laajalti myöhempiä kriittisiä biopolitiikan analyyseja.¹⁰⁶ Agamben yhdistää omassa ajattelussaan Carl Schmittistä lähtevän suvereenin ja poikkeustilan teoretisoinnin Foucault'n biopolitiikkaan. Agamben näkee Foucault'n biopolitiikan perusteiden olevan oikeassa: että politiikka on nykyään ennen kaikkea biopolitiikkaa ja sen panoksena on elämä. Agambenin mukaan biopoliittinen käänne tosin tapahtui jo antiikin aikana – viimeisen kahden sadan vuoden aikana elämä kuitenkin on ollut täysin erottamattomissa politiikasta ja sen merkitys on kasvanut entisestään¹⁰⁷. Agamben näkeekin länsimaisen poliittisen ajattelun muodostuvan elämän hallinnan ympärille ja tämän johtavan siihen, että poliittisen ajattelun pääkysymykset ovat pohjimmiltaan biopoliittisia – ja tarkemmin sanottuna kuolemapoliittisia kysymyksiä, jotka määrittävät sitä, millaista elämää edistetään tai estetään¹⁰⁸. Agambenille politiikan ydin onkin siinä, miten ihmisten elämää hallitaan.

Agambenin mukaan biopolitiikka toimii ennen kaikkea ulossulkemisen kautta¹⁰⁹. Tätä ulossulkemista Agamben tarkastelee *pannan* käsitteen kautta – ulossuljettava asetetaan pannaan. Agamben korostaa *pannan* etymologista taustaa: *pannan* saksankielinen merkitys, johon monien kielten vastaava sana pohjautuu, sisältää sekä yhteisöstä sulkemisen että hallitsijan käskyn sen taustalla. *Pannaan* asetettavaa ihmistä ei aseteta lain ulkopuolelle, vaan laki on altistanut hänet uhalle ja kuolemalle. Agamben näkee lain voiman tulevan voimakkaimmillaan esiin tässä ulossulkemisessa ja *pannaan* hylkäämisessä hallitsijan käskystä.¹¹⁰ Suvereenin hallitsijan tekemä päätös arvottomasta elämästä ja sen hylkäämisestä suojan ulkopuolelle tuottaa Agambenin mukaan eräänlaisen käytöstä poistettavan elämän muodon, ”paljaan elämän” tai ”pyhän ihmisen” (*homo sacer*). *Homo sacer* on alun perin antiikin aikana tarkoittanut ihmistä, jonka kuka tahansa voi surmata ilman, että syyllistyy rikokseen – mutta tätä ihmistä ei ole voitu uhrata osana rituaaleja.¹¹¹ ”Pyhän” merkitys onkin tässä yhteydessä ristiriitainen ja sen voidaan ymmärtää tarkoittavan ihmistä, joka on suljettu uskonnollisten rituaalien ulottumattomiin – ihmiseksi ilman ”pyhyiden” suojaa. Agambenin mukaan *homo sacer* on tarkoittanut

¹⁰⁶ Mills 2018, 42 & Rutherford & Rutherford 2013, 418.

¹⁰⁷ Agamben 1998a, 9 & Mills 2018, 38.

¹⁰⁸ Medovoi 2007, 57.

¹⁰⁹ Agamben 1998a, 22.

¹¹⁰ Agamben 1998a, 28-29.

¹¹¹ Agamben 1998a, 72.

ihmistä, joka on karkotettu maasta, lainsuojatonta, johon suvereenin suojele ja yhteisön normit eivät enää päde.¹¹²

Agambenin mukaan nyky-yhteiskunnassa tämä mekanismi toimii erityisesti siirtolaisuuden kohdalla. Siirtolainen rikkoo biopoliittisen valtion suvereniteettia ja rangaistuksena suvereeni hallitsija voi halutessaan kieltää *homo sacerin* osallistumisen yhteiskunnan toimintaan ja erityisesti sen juridis-poliittisiin instituutioihin ja näin viedä ihmiseltä käytännössä hänen oikeutensa asettamalla hänet *pannaan*.¹¹³ Samalla tämä *pannaan* asettaminen osoittaa suvereenin vallan. Agambenin mukaan suvereniteetti perustuu juuri tälle poliittiselle suhteelle, *pannaan* asettamiselle, jossa suvereeni osoittaa valtansa.¹¹⁴ *Homo sacer* on siis samanaikaisesti sekä yhteisön ulkopuolelle asetettava yksilö että yhteisön valtajärjestelmän välttämätön ydin.

Agamben ei tarkoitakaan biopolitiikalla suoraan elämän biologisia ehtoja ja niihin puuttumista, vaan ymmärtää sen pikemminkin politiikan kautta. Ulossulkeminen on hänelle politiikan ydin ja päättäjän voiman symboli, joka on keskeinen osa politiikan tekemistä itsessään. Ihmisen elämän asettaminen politiikan ja vallan keskiöön tekee Agambenin mukaan elämästä politisoitua elämää, joka voidaan uhrata milloin tahansa. Siten biopolitiikka on Agambenille ennen kaikkea päätöksentekoa siitä, kenen elämä uhraataan ja kenet suljetaan yhteisön ulkopuolelle.

Parhaana esimerkkinä biopolitiikasta ullossulkemisena Agamben pitää leiriä. Leiri on Agambenille planeetan nykyaikainen biopoliittinen *nomos* – asetelma, jonka pohjalle politiikka muodostuu¹¹⁵. Leiri on Agambenille suvereenin vallan ydin, jonka kautta tuo valta ilmaistaan jatkuvasti uudelleen. Leiriä, kuten Agambenille esimerkiksi Guantánamon vankilaa¹¹⁶, on tarkasteltava poikkeuksen tilana, palana aluetta, joka on normaalin juridisen järjestyksen ulkopuolella, mutta ei kuitenkaan täysin ulkoisena tilana. Se, mikä leirissä ja leiriin on suljettua paljaan elämän muodossa, on sisällytetty järjestelmään juuri tässä ullossulkemisessa. Leiri toimii siis rakenteena, jossa poikkeustila toteutuu pysyvästi ja ihmisten biologinen elämä altistetaan ullossulkemiselle ja väkivallalle. Agamben näkeekin leirin kaikkein täydellisimpänä biopoliittisena tilana.¹¹⁷ Leiri toimii tilana, jonka suvereeni on ”poikkeuksellisesti” eristänyt tai antanut rakentua itsestään, ja jossa väkivallalle ja kuolemalle altistuminen on jatkuvasti läsnä

¹¹² Agamben 1998a, 81.

¹¹³ Agamben 1998a, 18.

¹¹⁴ Agamben 1998a, 22–24.

¹¹⁵ Agamben 2005, 41.

¹¹⁶ Guantánamon vankila Kuubassa on Yhdysvaltojen terrorisminvastaisen sodan alussa perustama vankila. Vankila on saanut runsaasti kritiikkiä sen ihmisoikeusloukkauksista.

¹¹⁷ Agamben 2001, 37.

¹¹⁸. Koska suvereeni tarvitsee tätä ulossulkemisen voimanosoitusta, leirien syntyminen ei olekaan Agambenille poikkeus, vaan pikemminkin sääntö. Agambenin mukaan leiri on läsnä aina, kun luodaan tällainen alueellinen rakenne, annetaan sille millainen nimi tahansa – Agamben näkee myös esimerkiksi suurkaupunkien huono-osaisten lähiöt tämän saman, paljaan elämän tilana, jossa ihmiset altistetaan ongelmille ¹¹⁹.

Leirien syntyminen ja ulossulkeminen esitetään Agambenin mukaan aina poikkeuksellisenä, vaikka tuo toiminta on pikemminkin sisäänkirjoitettu modernin valtion toimintaan. Tämä tulee erityisen selvästi esille Agambenin mukaan pakolaisia koskien. Julkisessa keskustelussa, jota määrittää vahva uskomus humanitarismiin, pakolaisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja heitteillejättöä kuvataan lähtökohtaisesti poikkeuksellisenä.¹²⁰ Agamben kuitenkin näkee, että joka kerta, kun pakolaisuutta ei ole kyetty hahmottamaan enää yksittäistapauksina, vaan yhtenäisenä ilmiönä, niin länsimaiset valtiot ja niiden yhteenliittymät kansainvälisten organisaatioiden muodossa ovat osoittaneet kyvyttömyytensä huolehtia ihmisoikeuksien toteutumisesta eikä siten voida puhua poikkeuksellisesta tilanteesta. Agambenin mukaan käsitys ihmisoikeuksien voimasta romahtaa joka kerta uudelleen sillä hetkellä, kun yhteiskunta kohtaa ihmisiä, jotka ovat menettäneet kaikki määreensä, lukuun ottamatta sitä, että he ovat inhimillisiä olentoja.¹²¹ Juuri se hahmo, jossa ihmisoikeuksien tulisi ruumiillistua – pakolainen – näyttäytyykin Agambenille ihmisoikeuksien ja juridisen järjestyksen suurimpana kriisinä sekä osoittaa biopoliittisen valtion kyvyttömyyden huolehtia väestön ulkopuolisista ihmisistä ja olla tekemättä väkivaltaisia erontekoja.

Agamben näkee tuon kriisin johtuvan siitä, että oikeudet ymmärretään valtioiden, ja erityisesti tiettyjen yksittäisten valtioiden kautta. Kansallisvaltioihin perustuvassa järjestelmässä niin sanotut luovuttamattomat ihmisoikeudet näyttävät menettävän kaiken vahvuutensa sillä hetkellä, kun niitä ei ole mahdollista hahmottaa erityisesti jonkun valtion kansalaisen oikeuksina.¹²² Vaikka Agamben omissa teksteissään määrittelee tämän jaon melko yleismaailmallisesti jonkun valtion kansalaisuuden omaamiseksi, on myöhemmissä tulkinnoissa tämän ymmärretty tarkoittavan erityisesti *länsimaisen, valkoisen ihmisen* passin ja kansalaisuuden omaamista.¹²³ Tämä myöhempi tulkinta yhdistääkin Agambenin biopoliittisen ajattelun kiinteästi kolonialismia ja rasismia koskeviin keskusteluihin. Martin Deleixhe onkin esittänyt

¹¹⁸ Agamben 2001, 25, 34.

¹¹⁹ Agamben 2001, 39.

¹²⁰ Valdez 2020, 98.

¹²¹ Agamben 2001, 22.

¹²² Agamben 2001, 23.

¹²³ Valdez et al. 2020, 907.

Agambenin tutkimusten tarjoavan mahdollisuuden uudenlaisen teoreettisen agendan luomiselle siirtolaisuustutkimusta koskien – erityisesti todellisuuden alkaessa vastata Agambenin parin vuosikymmenen takaisia teesejä ¹²⁴. Tämä tulee hyvin esille tarkasteltaessa kriittisen biopolitiikan myöhempiä kehittäjiä koskien hallinnallisuuden korostamista suhteessa laajasti ymmärrettyihin ihmisoikeuksiin.

3.2.2. Hallinnallistamisen hegemoninen mediadiskurssi

Viimeisen vuosikymmenen muuttoliike Eurooppaan on johtanut kasvavassa määrin muukalaisvihamieliseen diskurssiin ja toimintaan.¹²⁵ Siirtolaisuudesta uhkana yhteiskunnalle on tullut vallitseva diskurssi ja politisoitu ilmiö, ei sen takia mitä se konkreettisesti on, vaan pikemminkin sen takia, mitä se edustaa.¹²⁶ Se edustaa uhkaa väestölle, jonka hyvinvointia tuo uhka voisi potentiaalisesti vahingoittaa tavoitellessaan tilaa elää ilman pelkoa nälästä ja kuolemasta. Väestön turvallisuuden saadessa pääpainon jää huomiotta myös se, että ihmiset eivät tee näitä matkoja ilman siihen pakottavaa syytä.¹²⁷ Siirtolainen onkin ontologinen vihollinen, koska pelkkä hänen olemassaolonsa nähdään sellaisenaan uhkana väestölle ¹²⁸. Toisaalta on kuitenkin huomattava, kuinka Euroopan maat samaan aikaan kilpailevat tietynlaisista siirtolaisista: osaavasta työvoimasta tietyille yksittäisille sektoreille, kuten hoiva-alalle. Siirtolainen voi siis päästä tästä ontologisen vihollisen asemasta asettumalla eurooppalaisten maiden toivomiin normeihin, olemalla ahkera työläinen juuri tietyllä vaaditulla alalla ja tyytymällä siihen. On kuitenkin huomioitava, että tässä yhteydessä kyse on usein toiveesta saada halpaa työvoimaa, joka tyytyy alempiin palkkoihin. Tässä asetelmassa kyse on nimenomaan globaalista Etelästä, yleensä Afrikasta tulevista siirtolaisista. Euroopan maat toki kilpailevat nykyhetkellä myös muusta työvoimasta, esimerkiksi teknologia-alalla, mutta tuossa kilpailussa katse on kohdistettu muualle kuin tutkielman kontekstissa oleelliseen Afrikkaan. Näistä yksittäisistä piirteistä huolimatta laajempi kehityskaari on ollut vastakkainasettelun rakentaminen siirtolaisten ja yhteisön sisäpuolen välille, mikä on samalla tukenut eksklusiivisia käytäntöjä ja rangaistuksia ¹²⁹.

¹²⁴ Deleixhe 2019, 650.

¹²⁵ Seebach et al. 2016, 17.

¹²⁶ Buonfino 2004, 28.

¹²⁷ Giorgi & Pinkus 2006, 99.

¹²⁸ Dal Lago 2009, 46.

¹²⁹ Perocco 2018, 131.

Alessandra Buonfinon mukaan siirtolaisuudesta uhkana yhteiskunnalle on tullut hegemoninen diskurssi, erityisesti journalistisen median ja hallinnon välityksellä ¹³⁰. Buonfinon käyttämä hegemonian käsite on hyödyllinen työkalu tutkittaessa julkisen mielipiteen muodostumista. Hegemonian käsite pohjaa italialaisen filosofin Antonio Gramscin (1891–1937) kirjoituksiin. Gramscin mukaan kaikki politiikan tiede ja taito perustuu havainnolle siitä, että johtajien ja johdettavien välillä on olemassa selvä jakolinja ¹³¹. Tätä jakolinjaa tutkiakseen Gramsci kehitti hegemonian käsitteen, jonka hän työsti antiikin kreikan kielen ”ylivaltaa” tarkoittavasta sanasta ἡγεμονία (ēgemonía) ¹³².

Hegemonia on Gramscille teoreettinen työkalu, jonka kautta analysoida yhteiskunnan sisäisiä voimasuhteita. Gramscin mukaan hegemonia, yhteiskunnallinen johtajuus ja valta-asema, rakennetaan yhteiskunnan erillisillä alueilla ryhmien pyrkiessä saamaan omalle ideologialleen aseman, jossa sitä pidetään yhteiskunnan yleisenä näkemyksenä ja totuutena ¹³³. Käsite onkin Gramscin kirjoitusten ydin, jonka kautta tarkastellaan yhteiskunnallisia kamppailuja, alistamisen ja sarron mekanismeja ja ilmenemistapoja sekä vallan eri muotojen roolia. Hegemonia määrittelee Gramscille modernien, moniaineksisten ja risteävien intressien yhteiskuntien yhteiskunnallisia ristiriitoja kokonaisuudessaan. Kamppailut siitä, mikä taho määrittelee maailmaa pyrkien saamaan muut ajattelemaan vastaavalla tavalla, tämän näkökulman totuuden mukaan – ja siten rakentamaan puolelleen hegemonisen aseman.

Hegemonisessa vallassa ei ole kyse ainoastaan poliittisesta, taloudellisesta ja sotilaallisesta vallasta vaan Gramscin mukaan siihen kuuluu olennaisesti myös älyllinen ja ideologinen ulottuvuus ¹³⁴. Tähän liittyy olennaisesti Gramscin käsitys vallasta: Gramsci seuraa Niccolò Machiavellin ajatusta vallasta kentaurina (puoliksi ihmisenä, puoliksi petona) ymmärtäen sen siten, että hegemoninen valta on valtaa, jossa yhdistyvät pakottaminen ja suostumus ¹³⁵. Valta ei siis rakennu vain pakottamalla ja voimankäytöllä, vaan sen ohella hegemonisen ryhmän on saatava yhteiskunnan eri toimijoiden suostumus. Vaikka puhtaasti sotilaallisten ja taloudellisten keinojen kautta voidaan luoda hegemoninen valta-asema, se ei Gramscin mukaan ole aitoa hegemoniaa, jos sillä ei ole ideologista suostumusta ¹³⁶. Suostumuksen tarpeen vuoksi hegemonian rakentaminen keskittyykin poliittis-taloudellisten instituutioiden ohella yhteiskunnan

¹³⁰ Buonfino 2004, 24.

¹³¹ Gramsci 1982, 41.

¹³² Lahtinen 2019, 73.

¹³³ Gramsci 1977, 35–80.

¹³⁴ Gramsci 1982, 64–70.

¹³⁵ Gramsci 1971, 169–170.

¹³⁶ Gramsci 1982, 64–70.

yleisesti hyväksytyjen arvojen, tapojen ja käytäntöjen muuttamiseen. Uudenlaisia näkemyksiä pyritään legitimoimaan poliittisten elinten ohella työpaikoilla, kouluissa, yliopistoissa ja mediassa.¹³⁷

Gramscin käsitykset vallasta ovatkin hyvin läheisiä siihen, miten Foucault myöhemmin käsittelee teemaa. He käyttävät usein erilaisia termejä tutkimuksen samankaltaisuudesta huolimatta. Molemmat keskittyvät siihen, miten valtaa käytetään ja tuotetaan erilaisten ”näkymättömien” mekanismien kautta, ja pyrkivät paljastamaan näitä rakenteita ja diskursseja sekä niiden taustalla vaikuttavia instituutioita. Gramscin ja Foucault’n valtakäsityksillä on myös sama tausta: Machiavellin *Ruhtinas*. Gramsci rakentaa Machiavellin pohjalta hegemonian käsitettä ja kamppailua määrittelyvallasta, kun taas Foucault johtaa suvereenin vallan ja sen käytön muodot kurista kontrolliin *Ruhtinaan* vallankäyttötavoista. Gramsci kuitenkin pitäytyy lähempänä marxilaista valtakäsitystä ja keskittyy luokkien väliseen hegemoniakamppailuun, kun taas Foucault siirtää samankaltaisen tutkimuksen luokkataistelun ulkopuolelle. Foucault’n jälkeisessä tutkimuksessa näitä kahta on osittain yhdistetty, kuten tekee myös Buonfino tarkastellessaan siirtolaisuutta koskevaa hegemonista diskurssia.

Buonfinon mukaan erilaiset diskurssit taistelevat jatkuvasti keskenään yhteiskunnassa, mutta yksittäinen diskurssi nousee valta-asemaan johtuen niistä eduista, joita se tarjoaa yhteiskunnassa vallitsevan valtatasapainon vahvistamiselle¹³⁸. Sekä dominantit että alemmat diskurssit tavoittavat ihmisiä – vaihtelevalla laajuudella. Buonfino nostaa esiin siirtolaiskeskustelun kaksi näkökulmaa, jotka ovat edelleen ajankohtaisia. Ensimmäisenä on sympaattinen suhtautuminen, joka kuitenkin ulottuu ruudun toiselta puolelta nähtäviin kärsimyksiin eikä ilmene omana toimintana. Toisena on ajatus siitä, että siirtolaisia on (aina) jo liikaa, he vievät verotulot ja ovat vaarallisia. Buonfinon mukaan tätä jälkimmäistä ajatusta media usein tukee esittämällä siirtolaisuuden uhkana.¹³⁹

Buonfinon tavoin Fabio Perocco esittää, että journalistisessa mediassa on toteutettu (mahdollisesti tahattomastikin) tätä siirtolaisuuden stigmatisoinnin prosessia, jonka myötä siirtolaisista puhutaan ainoastaan köyhinä, uhkina, kehittymättöminä ja primitiivisinä – kaikin puolin sopimattomina läntiseen yhteiskuntaan¹⁴⁰. Tässä keskeinen elementti on ollut diskurssi siirtolaisesta globaalista etelästä tulevana henkilönä, joka on Didier Bigon sanoin paradoksaalisesti

¹³⁷ Gramsci 1977, 35–80.

¹³⁸ Buonfino 2004, 26.

¹³⁹ Buonfino 2004, 29.

¹⁴⁰ Perocco 2018, 129.

sekä resursseiltaan kykenemätön olemaan hyvä kuluttaja että toisaalta liittyy kiinteästi järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja huumekauppaan ¹⁴¹. Tämä kuvaus siirtolaisesta pitää sisällään sekä väitteen siitä, että hän on köyhä ja tarvitsee tukia, sekä väitteen siitä, että hän on vaarallinen rikollinen, joka jo mainittujen sosiaaliturvien ohella aiheuttaa suuria ongelmia yhteiskunnalle. Tällaisen jatkuvan diskurssin kautta media onkin Peroccon mukaan ollut suurella roolilla jatkamassa Foucault'n määrittelemää väestön ja sen ulkopuolen välistä jatkuvaa vastakkainasettelua ¹⁴². Mediadiskurssi toimiikin osuvana käytännön esimerkkinä biopolitiikan mekanismeista. Tässä kohtaa on tietysti huomattava, että sosiaalinen media ja sen nousu on muuttanut kasvavassa määrin journalistisen median kykyä määrittää vallitsevia diskursseja. Tämä sosiaalisen median tuoma muutos ei kuitenkaan ole toistaiseksi muuttanut ”perinteisen” median roolia niin merkittävästi, että tämä journalistisen median tarkastelu ei olisi mielekäästä tutkielman kontekstissa.

Foucault'n termejä käyttäen, valta syntyy siis erilaisten normeja luovien ja valtaa tuottavien verkostojen kautta, ja hallinnallisuuden tutkimuksen tulisi tarkastella, miten eri tavoilla ihmisiin vaikutetaan ja millaisilla mekanismeilla yksilöä ohjataan toimimaan tietyn yhteiskunnallisen päämäärän mukaan. Kun mediassa esitetään jatkuvasti siirtolaisuus uhkana yhteiskunnan turvallisuudelle, taloudelle ja ihmisten henkilökohtaiselle elämälle, luo tämä diskurssi normia, jonka mukaan siirtolaisuus tulee estää keinolla millä hyvänsä. Tämän kaltaiset normit ovat osa hallintamentaliteettia, joka aiemmin esitettiin hallinnoinnin muotona tarkoituksenaan muuttaa tai ylläpitää yhteiskunnassa vallitsevia ajattelutapoja.

Buonfino käyttää kuitenkin hallintamentaliteetin sijaan hegemonian termiä sen tuodessa selvemmin esiin sen, miten nämä käytännöt ylläpitävät yhteiskunnan vallitsevaa näkemystä. Kun media käyttää jatkuvasti rajanvetoja tekeviä sanoja ja luo siirtolaisista uhan, luo tämä siirtolaisvastaisuudelle osittain hegemonisen aseman julkisessa keskustelussa, sillä nuo rajanvedot ja uhkakuvat aletaan ajan myötä hyväksymään niiden toistuessa. Yhteiskunnan turvallisuudesta tulee keskeinen arvo, jota pyritään edistämään ja potentiaalisen uhan oleminen näköpiirissä oikeuttaa tuon uhan vastustamisen. Näin hegemonisen diskurssin kautta mahdollistuu myös siirtolaisten asettaminen agambenilaiseen panna-suhteeseen, valtaväestön yhteiskunnan ulkopuolelle, vaille sen oikeuksia. Tätä toimintaa ei hegemonisessa tilassa tarvitse enää pakottaa, vaan gramscilaisittain sille on myös kansan suostumus – siinä mielessä, että kansalaiset

¹⁴¹ Bigo 2005, 585.

¹⁴² Perocco 2018, 130.

kokevat siirtolaiset ”uhkana” ja vaativat näitä toimia, koska heille on tarpeeksi kauan kerrottu niitä tarvittavan.

3.2.3. *Epäihmiset*

Alessandro Dal Lago on jatkanut tätä median roolin tutkimista teoretisoimalla sen yhtä keskeistä tekijää – miten hallinnallistaminen oikeutetaan asettamalla siirtolainen uhkana ihmisyyden kategorian ulkopuolelle, *epäihmiseksi*. Dal Lago onkin jatkanut Agambenin tutkimuksia vieden niitä enemmän käytännön tasolle ja korostanut erityisesti sitä, miten biopolitiikan mekanismit ovat jatkuvasti ristiriidassa ihmisoikeuksien kanssa. Samalla Dal Lago on teoretisoinut ulossulkemisen politiikkaa erityisesti siirtolaisuutta koskien.

Dal Lagon mukaan tietyn kansallisen järjestelmän ulkopuoliset ihmiset asetetaan siirtolaiskeskustelussa epäihmiseksi, asemaan, jossa yksilöä suojaavat ihmisoikeudet eivät suojaa heitä¹⁴³. Tämä tulee Dal Lagon mukaan erityisen selvästi esille pakolaisten kohdalla. Kun esimerkiksi pakolainen sijoitetaan vastaanottokeskukseen tai pakolaisleirille, hän ajautuu niin sanottuun välitilaan – kahden oikeusjärjestelmän, poliittisen yhteisön sisäisten oikeuksien ja sen ulkopuolella olevien yhteisöjen oikeuksien, väliin.¹⁴⁴ Tässä välitilaan joutumisessa on kyse siitä, että näitä ihmisiä ei tunnusteta ja tunnusteta henkilöinä. Vastaanottokeskus tai pakolaisleiri eivät kuitenkaan ole ainoita tiloja, joissa tämä tapahtuu, vaan Dal Lago näkee tämän prosessin yleisenä nykypäivänä: ”Kuka tahansa, joka yrittää paeta nälkää tai geotalouden hänelle määräämää paikkaa lähtemällä pois omasta ’kansallisesta’ tilasta, kadottaa kaikki oikeutensa, ensimmäisenä sen, että häntä pidetään henkilöinä ja hänet muistetaan henkilöinä”¹⁴⁵.

Dal Lago näkee kansallisvaltiojärjestelmän määrittävän jakolinjoja ja valtion kansalaisuuden tarjoavan ihmisille ”täyden persoonan” oikeuksineen. Kansalaisuudesta on siis tullut nykyjärjestelmässä henkilöyden ennakkoehto, mikä näkyy esimerkiksi tiukkana suhtautumisena paperittomiin siirtolaisiin.¹⁴⁶ Kuitenkin myös eri kansalaisuuksien välillä näyttää olevan hierarkioita. Dal Lagon mukaan kansainvälistä järjestelmää määrittää materiaalisen diskriminoinnin – kärjistetyksi sanottuna varallisuuden mukaan määrittyvien oikeuksien – kaava, sillä esimerkiksi Schengenin sopimuksen jälkeen Euroopan unionin tilassa pohjoisamerikkalaisilla tai japanilaisilla on ohituskaista ”henkilön” asemaan, kun taas Afrikasta tulevilta siirtolaisilta tämä

¹⁴³ Dal Lago 1999, 271-272.

¹⁴⁴ Dal Lago 2009, 9.

¹⁴⁵ Dal Lago 2009, 250.

¹⁴⁶ Dal Lago 1999, 274.

pyritään kieltämään – mikäli he edes unionin fyysiseen tilaan pääsevät esteiden läpi tuota asemaa vaatimaan.¹⁴⁷

Henkilöys tai sen puuttuminen muotoutuu erilaisten sosiaalisten konstruktioiden pohjalta ja se voi myös muuttua tilanteen mukaan, ihmisiä voidaan siten asettaa sisään ja ulos persoonakategoriasta historiallisen tilanteen muuttuessa. Sen taustalla oleva oikeusjärjestelmä kulttuurisine vaikutteineen onkin Dal Lagolle laaja konventioiden kokonaisuus, jonka muoto riippuu vallitsevista yhteiskunnallisista valtasuhteista ja jossa on monia erilaisia merkittäviä vaikuttajia.¹⁴⁸

Jo pelkkä kieli luo osaltaan rajoja ihmisten välille. Esimerkiksi lehdistössä epätoivottuun ulkomaalaiseen viitataan muukalaisena tai maahanmuuttajana – yleisesti ottaen kategorioilla, jotka keskittyvät siihen, mitä hän ei ole: ei-eurooppalainen, ei-syntyperäinen, ei-yksi meistä. Sen sijaan näihin ihmisiin harvoin viitataan heidän oman olemassaolonsa autonomisten piirteiden kautta, mikä tukee ajatusta heidän ei-henkilöydestään.¹⁴⁹ Dal Lagon mukaan siirtolaisiin kohdistuvan kielen merkittävin aspekti ei olekaan väkivalta sen eri muodoissaan, vaan erilaisuuden – ihmisyyden ja ei-ihmisyyden – luonnollistaminen¹⁵⁰. Tätä kielenkäyttöä voidaan pitää Foucault'n tarkoittamana biopoliittisena turvallisuus- ja sääntelymekanismina, sen luonnollistaessa väestön ja sen ulkopuolen välistä erontekoa ja sen ylläpidon keinoja.

Dal Lagon mukaan yksi keskeisiä biopoliittisen vallan mekanismeja nykyaikana onkin informaation välitys ja media. Tätä median roolia on olennaista tarkastella biopolitiikan kautta, sillä kuten Foucault esitti, hallinnallisuuden myötä ihmiskehoon ei enää päästä käsiksi pelkäänsä suvereenin voiman avulla, vaan valtaa tuottavien verkostojen kautta.¹⁵¹ Media on yksi keskeisistä valtaa tuottavista verkostoista, joka jatkuvasti luo ja ylläpitää yhteiskunnan normeja yllä. Foucault esitti hallinnallisuuden liittyvän kiinteästi mekanismin käsitteeseen, joka sisältää erilaisia diskursseja, instituutioita, lakeja, käsitteitä. Näissä mekanismeissa rakentuu hallinnan määräävyys ja sen yhteiskunnan jäseniä tietyillä tavoilla toimimaan ohjaava valta.

Dal Lago kuvaa sitä, kuinka informaation kautta satoja tuhansia ihmisiä voidaan ”torjua” tai ”eliminoida”, aivan kuin he muodostaisivat puhtaasti teoreettisen ongelman¹⁵². Tähän liittyy kiinteästi se, kuinka siirtolaisista puhutaan esimerkiksi ”tulvana”, joka vie ihmisiltä heidän ih-

¹⁴⁷ Dal Lago 1999, 286.

¹⁴⁸ Dal Lago 1999, 277.

¹⁴⁹ Dal Lago 1999, 271.

¹⁵⁰ Dal Lago 2009, 179.

¹⁵¹ Foucault 2003, 387.

¹⁵² Dal Lago 1999, 270.

misyytensä ja rakentaa heistä jonkinlaisen ulkopuolisen uhan yhteiskunnalle. ”Tulvan” vastustaminen on väestölle tärkeä intressi sen potentiaalisesti uhatessa väestöä – tuo vastustus on Foucault’n tarkoittamaa, biopolitiikalle keskeistä elämän optimointia, johon on sisäänrakennettuna se, että väestöön kuulumattomat ihmiset, luodun biologisen katkoksen toiselle puolen jätetyt, voidaan ”devalvoida”.¹⁵³

Tässä tietysti yhtenä huomioitavana seikkana on se, että nykypäivänä valtaosa mediasta on tietyn kansakunnan parissa kehittyntä ja näin ollen sen asioita erityisesti käsittelevää, mikä on luonnollistakin. Kuitenkin kuten M.G.E. Kelly huomauttaa, käsitellessään omien kansalaistensa asioita, mediat samalla ylikorostavat niiden tärkeyttä merkittävästi – mikä osaltaan johtuu biopoliittisen valtion toiminnan kautta ihmislajin sisälle asetetuista hierarkioista väestön ja sen ulkopuolen välillä¹⁵⁴. Foucault’n termejä käyttäen media siis tuottaa jatkuvasti uudelleen normia ihmisten hierarkkisuudesta ja elämän optimoinnin tarpeellisuudesta: siten se myös oikeuttaa Euroopan biopoliittisilla rajoilla turvallisuuden vuoksi tehtävät toimenpiteet, jotka ulkopuolisille ilmenevät väkivaltana ja kuolemalle altistamisena.

3.2.4. Biopoliittinen rajaimperialismi

Kriittisen biopolitiikan tutkimus siirtolaisuuden osalta on keskittynyt erityisesti Euroopan unioniin ja sen toimintaan. Viimeisten vuosien rajapoliittinen kehitys Euroopassa on johtanut tilanteeseen, jossa unionin ulkorajojen territoriaalinen raja on muuttunut M.G.E. Kellyn mukaan biopoliittiseksi rajaksi, jossa väestön liikkumista rajoitetaan, ja jossa ihmiset tutkitaan tartuntojen varalta. Tässä tartunnassa ei kuitenkaan ole kyse vain sairaudesta, vaan siihen yhdistyy muitakin tekijöitä, kuten rikollisuuden uhka tai pelkkä köyhyys.¹⁵⁵ Tästä rajanvedosta on foucault’laisittain käytetty myös termiä hygieniadispositiivi, joka kuvaa imaginaarista rajaa terveen Euroopan ja tartuttavan Etelän välillä¹⁵⁶. Kuten Donatella Di Cesare muotoilee, valtion marginaalista ilmestyvä siirtolainen uhmaa (eurooppalaisen) valtion myyttistä puhautta ja vakautta¹⁵⁷. Siirtolainen onkin häiriö, anomalia, jota vastaan on rakennettava suoja-muuri ja josta valtio pyrkii pääsemään eroon rajan avulla.

¹⁵³ Wiertz, 1379.

¹⁵⁴ Kelly 2015, 2.

¹⁵⁵ Kelly 2015, 53.

¹⁵⁶ Seebach et al. 2016, 18.

¹⁵⁷ Di Cesare 2019, 9-10.

Rajat ovat juridisten rajoitteiden ja valtion kontrollin muotoja, mutta toisaalta aina myös erilaisia kollektiivisia identifikaation muotoja, jotka luovat kuvan siitä, mihin yksittäinen ihminen oikeussubjektina tai -objektina kuuluu. Rajan kautta määritellään, ketkä asetetaan toisiksi ja ei-toivotuiksi.¹⁵⁸ Näin tämä vastakkainasettelun rajanveto luo myös väestön keskuuteen normia sen hyväksyttävyydestä ja sen sisäpuolelle jäävän suojelun tarpeellisuudesta oikeuttaen rajan ylläpidon käytäntöineen. Alessandra Cordiano ja Giovanna Ligugnana ovatkin esittäneet rajan ja sen ulkopuolelle suljettavan ulkopuolisen idean olevan instrumentaalisia niin rakennettaessa kuin myöhemmin vahvistettaessa poliittisten ja sosiaalisten yhteisöjen identiteettiä¹⁵⁹. Ilman fyysistä rajaa ja sen olemassaolon korostamista ei siis voida luoda tai myöskään ylläpitää erottelua ihmisten välillä – raja on siis sekä tuon erottelun ennakkoehto että toteutustapa.

Kriittisen biopolitiikan tutkijat ovat myös esittäneet, että valtion ulkoraja ei suinkaan ole ainoa paikka, jossa tällaisia biopoliittisia rajanvetoja tehdään, vaan nykypäivänä rajanvedot ja siten rajat itsessään ovat kaikkialla, missä valtion viranomaiset tekevät tarkistuksia mainittujen uhkien perusteella – myös valtioiden rajojen sisällä, esimerkiksi suurkaupunkien keskuksissa. Rajat tulevat näkyviin kaikkialla, missä siirtolaisten liike yritetään pysäyttää tai heidän on pakko turvautua vaarallisiin yrityksiin matkan jatkamiseksi.¹⁶⁰ Biopoliittista rajaa voidaan ajatella elämän hallinnan tilana, tilana, jossa ihmisoikeudet on syrjäytetty kontrollin ja turvallisuuden tieltä. Sitä määrittää jatkuva valvonta, heikot elinolosuhteet ja laillinen ulossulkeminen.¹⁶¹

Vaikka globalisaatio on tarkoittanut entistä suurempaa vapautta globaalissa pohjoisessa, muu maailma onkin kriittisen biopolitiikan teorioiden mukaan joutunut entistä suuremmassa määrin kontrollin objektiksi ja ulossuljettavaksi, joka täytyy pitää tarkan valvonnan alla, jotta globaalissa pohjoisessa asuvat saavat tuntea itsensä vapaiksi ja turvatuiksi. Tämä näkyy siinä, miten resurssien epätasaisesta jaosta pidetään kiinni ja toisaalta siinä, miten globalisaatiota ja sen tuomaa vapaata liikkuvuutta ei edelleenkään ole kuin pienellä osalla ihmisistä.¹⁶² Foucault'n sodan logiikan kautta esimerkiksi Euroopan unionin väestöä turvataan siis uhraamalla sen ulkopuoliset rajakontrollin ja resurssiköyhyyden uhreiksi.

¹⁵⁸ Balibar 2010, 316; Cordiano & Ligugnana 2018, 227.

¹⁵⁹ Cordiano & Ligugnana 2018, 228.

¹⁶⁰ Rigo 2009, 109.

¹⁶¹ Topak 2020, 1859.

¹⁶² Kelly 2015, 14; Seebach et al. 2016, 16.

M.G.E. Kelly kutsuu tätä järjestelmää biopoliittiseksi imperialismiksi, systeemiksi, jossa so-dankäynti on vain pieni osa kokonaisuutta, joka ajaa suuren osan maapallon väestöstä köy-hyyteen ja hyväksikäyttöön ¹⁶³. Kelly käyttää imperialismia kuvaamaan pelkän kolonialismin ja imperiumien luomisen sijaan valtiota tai valtioiden ryhmittymää, joka ”loisii” kolonioi-densa tuotoilla ja käyttää niiden resursseja taatakseen rajojensa sisäpuolelle turvalliset sekä taloudellisesti vakaat olemisen ehdot. Rajanveto on tämän biopoliittisen imperialismien ehto nykypäivänä, se auttaa määrittämään raamit, joiden puitteissa biopolitiikan toimenpiteitä to-teutetaan.¹⁶⁴ Biopoliittinen imperialismi kuvaa biopoliittisten mekanismien kaksinaisuutta: kun läntisen yhteisön sisälle suunnataan toimenpiteitä Foucault’n tarkoittamassa elämää edis-tävässä mielessä, sen ulkopuolelle suunnattu käytäntö on thanatopolitiikkaa, kuoleman tuotta-mista ja sille altistamista.

Foucault’sta liikkeelle lähtevä biopoliittinen teoria ja erityisesti sen kriittinen ulottuvuus siir-tolaistutkimuksen kentällä keskittyykin erityisesti siihen, miten valtaa itsessään sekä erilaisia vallankäytöllisiä menetelmiä oikeutetaan ja tuotetaan. Keskiössä on se, miten valtio toimii suhteessa väestöönsä sekä sen ulkopuoliseen ihmiskuntaan. Näiden tutkimusten kautta biopo-liittisessä siirtolaistutkimuksessa pyritään selvittämään, miten valtion biopoliittinen toiminta ja esimerkiksi journalistisen median toiminta vaikuttaa ihmisten asemaan vallankäytön koh-teena, kuten Agamben *leirin* ja Dal Lago *epäihmisyyden* käsitteen kautta toimivat hahmotel-lessaan ihmisten välille muodostuvia hierarkioita.

Foucault’n menettelytapaa seuraten tarkastelen empiirisessä aineistossa ennen kaikkea käy-tännön ilmiöitä, joilla on biopoliittisia piirteitä. Analyysiosiossa käytänkin teoriaosuudessa käsiteltyjä teoreettisia käsitteitä ja tarkastelukulmia työkaluina, joiden kautta tutkia sitä, mil-laisia biopoliittisia piirteitä aineistossa on. Luon biopolitiikan käsitteiden ympärille rakenne-tun aineiston luokittelurungon, jonka esittelen luvussa 3.2. Tämän rungon pohjalta analysoin tekstiaineistoja. Tässä osiossa korostuvat erityisesti Foucault’n määrittelemät biopolitiikan mekanismit normeista hallintamentaliteettiin ja niiden yhdistäminen kriittisen biopolitiikan käsitteistöön, kuten Dal Lagon epäihmisen käsitteeseen. Tämän diskursiivisen tason analyysin jälkeen tutkin vielä sitä, miten sen piirteet suhteutuvat käytännön tapahtumiin. Tässä osiossa

¹⁶³ Kelly 2015, 3–5.

¹⁶⁴ Kelly 2015, 43.

hyödynnän laajasti kriittisen biopolitiikan esiteltyä teoriaa Agambenin leirin käsitteestä biopoliittiseen imperialismiin saadakseni hahmoteltua aineistosta ja käytännön tapahtumista selkeän kokonaisuuden.

4 Aineisto ja tutkimusmenetelmä

Tarkastelen tutkielmassani siis Melillaa ja sen siirtolaisuutta biopoliittisesta näkökulmasta, keskittyen siihen, millaisia erilaisia hallinnallisuuden muotoja ja mekanismeja siirtolaisuuteen kohdistetaan ja millaisia vaikutuksia niillä on ihmisiin. Pääasiallisena tutkimuskysymyksenä tarkastelen aineiston avulla sitä, millaisia biopoliittisiä ilmiöitä Melillan siirtolaisuutta koskevista käytännöistä ja niistä käytävästä keskustelusta voidaan löytää. Tähän kysymykseen liittyy olennaisesti se, miten näitä käytäntöjä oikeutetaan. Siksi avustavana tutkimuskysymyksenäni on aineiston pohjalta se, millainen suhde hallinnallisuuden ja ihmisoikeuksien välillä näyttäytyy Melillaa koskevissa sanomalehtiartikkeleissa ja Euroopan unionin raporteissa. Aineiston ja käytännön tapahtumien yhdistämisen kautta pyrin hahmottamaan kokonaisuudessaan sitä, miten ja millaisiksi biopoliittiset ilmiöt Melillassa muodostuvat.

4.1 Aineiston esittely

Tutkielman aineisto koostuu sanomalehtiartikkeleista, kahdesta kansalaisjärjestöjen raportista ja Euroopan unionin komission agendapapereista siirtolaisuutta koskien. Kaikki tutkielmassa tarkastellut aineistot on listattu yksityiskohtaisesti tutkielman liitteessä 1. Sanomalehtien osalta tarkastelun kohteena on kolme erillistä, suuren levikin eurooppalaista lehteä: *El Pais*, *Der Spiegel* ja *The Guardian*. Nämä lehdet on valittu aineistoksi, sillä kyseiset lehdet ovat ensinnäkin suurten eurooppalaisten kielialueiden merkittäviä lehtiä. Lisäksi ne ovat kaikki viimeisten vuosien aikana osallistuneet aktiivisesti tutkivaan journalismiin siirtolaisuutta koskien. Ne ovat esimerkiksi olleet mukana laajoissa Euroopan raja- ja merivartiiovirasto Frontexia koskevissa tutkimuksissa osana *The New Arrivals* -projektia. Kyseinen projekti on European Journalism Centren rahoittama journalistinen tutkimus, jossa seurataan siirtolaisten elämää Euroopassa ja sen rajoilla. Projektiin osallistuneet lehdet ovat *Der Spiegel*, *El Pais*, *The Guardian* ja *Le Monde*.¹⁶⁵ Tämän ohella ne ovat uutisoineet muutenkin aktiivisesti Euroopan

¹⁶⁵ Thöne et al. 2019.

siirtolaispolitiikasta. Tutkimukselle on olennaista se, että nämä lehdet uutisoivat siirtolaiskysymyksistä monipuolisesti, antaen tilaa valtioiden ja Euroopan unionin tiedotteiden ohella niin erilaisille ihmisoikeus- ja kansalaisjärjestöille kuin myös itse siirtolaisille. Tämä on merkittävä ero moniin muihin sanomalehtiin, sillä yleinen tapa uutisoida Välimeren alueen siirtolaiskysymyksestä keskittyy usein valtioiden hallinnon omiin kommentteihin asiasta sekä tiedotteen omaisiin mainintoihin siitä, että ”X määrä ihmisiä pyrki Kreikkaan/Espanjaan/Italiaan eilen”. Tällaista uutisointia löytyy runsaasti myös tarkasteltavasta aineistosta, mutta sen ohella nämä sanomalehdet antavat myös laajempia kuvauksia ja tutkimuksia aiheeseen liittyen.

Tämä laajempi näkökulma mahdollistaa ilmiön monipuolisemman analyysin.

Sanomalehtien osalta aineiston ajallinen raja on laajempi kuin muun aineiston. Olen rajannut aineiston käsittämään kaiken Melillaa koskevan uutisoinnin vuosien 2000–2021 välillä. Tämä melko laaja raja liittyy olennaisesti tutkimuksen taustoihin. Koska Melilla (ja Ceuta) Espanjan enklavialueina ovat olleet Euroopan siirtolaiskysymyksen keskeisiä alueellisia kipupisteitä jo 1990-luvulta alkaen, on tarpeellista tutkia suhtautumista siirtolaisuuteen tällä pidemmällä aikavälillä. Tiiviimpi raja olisi tarkoittanut selkeästi keskittymistä viime vuosikymmenen ”pakolaiskriisiin” ja sen jälkeisen ajan uutisointiin – tämä kuitenkin peittäisi osan tarkasteltavan teeman laajuudesta ja keskittäisi näkökulman ainoastaan viime vuosien ”kriisiin”. Lisäksi tältä lyhyemmältä ajalta on olemassa tutkimusta yleisellä eurooppalaisella tasolla siitä, kuinka sanomalehtien äänenpainot ovat koventuneet siirtolaisuutta koskien¹⁶⁶. Tarkastelemalla Melillaa koskevaa uutisointia pidemmällä aikavälillä voidaan tutkia sitä, miten Melillan pitkä historia siirtolaisten keskeisenä kohteena vaikuttaa uutisointiin – onko näkyvissä ajallisia eroja siinä, miten siirtolaisuuteen suhtaudutaan ja miten vahvasti hallinnallistamisen diskurssi tulee esiin.

Sanomalehtiaineisto on kerätty lehtien verkkosivujen arkistoista. Haku rajattiin ensin ”Melilla” hakusanalla, joka osoittautui *Der Spiegelin* ja *The Guardianin* osalta riittäväksi rajaukseksi. Tämä oli odotettavissa, sillä Melillan pieni koko ja etäisyys Euroopasta tarkoittaa samalla sitä, että se nousee harvemmin muuten kansainväliseen uutisointiin. *Spiegelin* arkistosta löytyy valitulta aikajaksolta 234 artikkelia, joissa Melilla mainitaan. Näistä suuri osa koostuu lyhyistä artikkeleista, joissa mainitaan Melillan saapuneiden siirtolaisten määrä ilman mitään lisätietoja tai taustoittavaa kontekstia. Puolet näistä artikkeleista on julkaistu vuoden 2015 jälkeen, mikä kuvaa yleistä kasvanutta kiinnostusta siirtolaisuuteen Euroopassa.

¹⁶⁶ Ks. esim. Parker et al. 2021; Egres 2018; Seufferling & Leurs 2021; Holzberg et al. 2018.

Silti myös vuosien 2000–2015 aikana artikkeleita on julkaistu *Spiegelin* sivuilla yli sata kappaletta, mikä kertoo osaltaan siitä, että asiasta on uutisoitu saksan kielellä jatkuvasti. Näiden viidentoista vuoden aikana julkaistuissa artikkeleissa on pieni piikki vuosien 2005–2006 kohdalla, mikä liittyy Melillaan tuolloin rakennettuun uuteen muuriin piikkilankoineen – muuri saa aineistossa runsaasti tilaa. Tutkielman kannalta hyödyllisiä artikkeleita oli 38 kappaletta. Myös nämä jakautuvat ajallisesti suunnilleen vastaavalla tavalla, niistä 17 on julkaistu vuoden 2015 jälkeen ja 21 sitä ennen.

Guardianin osalta nettiarkistosta löytyy valitulta aikajaksolta 522 artikkelia, joissa Melilla mainitaan. Näistä kuitenkin noin 80 prosenttia koostui artikkeleista, joissa Melilla ainoastaan mainitaan yhtenä esimerkkinä siirtolaisuuden kohteista tai artikkeli sisältää tiedon siitä, kuinka monta siirtolaista on pyrkinyt tiettyinä päivinä Melillaan ilman mitään lisätietoja tai taustoittavaa kontekstia. *Guardianin* osalta aineiston läpikäyminen olikin aikaa vievää, sillä se uutisoi aktiivisesti mainittuja tiedotteita, jotka tutkimuksen edetessä tuli käydä läpi. Tutkielman kannalta hyödyllisiä, laajempia artikkeleita oli 30 kappaletta. *Spiegeliin* verrattuna merkittävästi pienempi osa artikkeleista piti siis sisällään tarkempia lisätietoja ilmiötä koskien. *Guardianin* kohdalla oli nähtävissä hyvin selvästi piikki vuoden 2015 jälkeen, sillä 23 artikkelia näistä 30 analyysiin valituista artikkeleista oli julkaistu sen jälkeen.

El Paisin osalta ajalliseen rajaukseen täytyi tehdä poikkeus, sillä lehden arkisto on saatavilla vain vuoteen 2010 saakka. Tein ensimmäisten hakujen jälkeen uuden rajauksen ja keskityin ainoastaan englanninkielisiin artikkeleihin – lehden verkkosivuilla on englanninkielinen versio, jossa on merkittävimmät uutiset ja artikkelit espanjankielisestä versiosta. Tämän jälkeen tein ensin haun pelkästään ”Melilla” hakusanalla, joka tarjosi jonkin verran ylimääräistä materiaalia. Kun tähän hakuun lisäsi rajauksen, jonka mukaan artikkelin täytyi sisältää jokin näistä sanoista ”refugee”, ”asylum seeker”, ”immigrant” tai ”migration”, osoittautui rajaus toimivaksi. Kävin artikkelien keräämisen jälkeen vielä läpi espanjankielisen arkiston vastaavilla hakutermeillä - ”refugiado” (pakolainen), ”inmigrante” (siirtolainen/maahanmuuttaja), ”solicitante de asilo” (turvapaikanhakija) tai ”emigración” (siirtolaisuus) - varmentakseni, että aiheen kannalta merkittäviä artikkeleita ei jäänyt löytämättä. Näillä hakusanoilla aineistoksi *El Paisista* muodostui tällä lyhyemmällä tarkasteluvälillä 163 artikkelia, joista suuri osa oli lyhyitä tiedotteita siitä, kuinka monta siirtolaista oli saapunut jonakin päivänä Melillaan. Tätä laajempia, tutkimuskysymyksen kannalta oleellisia artikkeleita oli 39. Verrattuna muiden lehtien tilastoihin, merkittävä ero oli siinä, että artikkelit jakautuvat tasaisesti eri vuosille ilman selkeitä piikkejä. Tämän voisi olettaa kertovan siitä, että Espanjassa Melillan tilanne on nähty

jatkuvasti voimassaolevana, eikä se nouse erityisesti enemmän esille Euroopan alueen yleisen siirtolaiskysymyksen noustessa kansainvälisen huomion kohteeksi. Huomionarvoista on se, että pelkästään hakusanalla ”Melilla” tuloksia oli 316, eli yli puolet Melillaa koskevista artikkeleista koski jollakin tavalla siirtolaisuutta. Tämä kuvanee sitä, millainen rooli Melillalla Välimeren takaisena enklaavialueena on valtion julkisessa keskustelussa – se jää melko varjoon, mutta nousee säännöllisesti esiin siirtolaisuuden takia.

Sanomalehtien ohella tarkastelen Euroopan unionin komission *Agenda on Migration* -raporttia, jonka komissio julkaisi vuonna 2015 niin kutsutun pakolaiskriisin aikana. Agendapaperi pyrkii tuomaan yhteen Euroopan unionin tavoitteet tulevien vuosien osalta koskien siirtolaisuuden käsittelyä. Komissio on tämän jälkeen julkaissut yhden agendapaperia koskevan jälkiraportin, jonka olen myös ottanut aineistooni. Nämä aineistot on saatu suoraan komission verkkosivuilta. Näissä raporteissa Melillaa ei mainita suoraan muuten kuin listattaessa keskeisiä ”kriisipisteitä”. Nämä raportit ovat kuitenkin tutkimuksen kannalta hyvin hyödyllisiä, sillä niiden kautta päästään käsiksi siihen, miten Euroopan unionin tasolla nähdään Välimeren siirtolaiskysymys kokonaisuudessaan ja toisaalta miten näitä näkemyksiä voidaan tarkastella suhteessa Melillaan.

Lisäksi aineistooni kuuluu kaksi Melillaa keskeisesti käsittelevää kansalaisjärjestöjen raporttia viime vuosilta: Amnesty Internationalin vuoden 2015 raportti ”Fear and Fences. Europe’s Approach to Keeping Refugees at Bay” sekä Border Violence Monitoring Networkin vuonna 2021 julkaisema raportti ”Systematic Human Rights Violations. Border Violence, Pushbacks and Containment in Ceuta and Melilla”. Molemmat näistä raporteista löytyvät järjestöjen verkkosivuilta. Nämä raportit tuovat aineistoon moniulotteisemman otteen, sillä ne ottavat selvemmin esiin itse siirtolaisten tilanteen ja kokemukset, kuten myös heidän oikeutensa, seikat, jotka muussa aineistossa ovat sivuroolissa.

4.2. Laadullinen sisällönanalyysi

Aineiston analyysissä käytän menetelmänä laadullista sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on menetelmä, johon monet laadullisen tutkimuksen piiriin luettavat analyysimenetelmät perustuvat ainakin osittain. Sitä voidaan pitää sekä erillisenä metodina että toisaalta laiveampana teoriakehyksenä, mikä mahdollistaakin monenlaisen tutkimuksen teon sen puitteissa.¹⁶⁷ Tavoitteena sisällönanalyysissä on rakentaa tarkasteltavasta ilmiöstä kuva tiiviissä, yleistetyssä

¹⁶⁷ Tuomi & Sarajärvi 2018, 78.

muodossa sen jälkeen, kun aineisto on käyty läpi. Aineiston läpikäyminen ei siis itsessään ole lopullinen tulos, vaan sen pohjalta pyritään tekemään johtopäätöksiä ja antamaan merkityksiä aineistolle tutkimuksen lopputulokseksi.¹⁶⁸

Sisällönanalyysi tarkoittaa yleensä erilaisten aineistokokonaisuuksien, kuten tekstien systemaattista analyysia¹⁶⁹. Aineisto voi koostua erilaisista dokumenteista, jotka pitävät sisällään jonkinlaisen viestin – se voi olla esimerkiksi lehtiartikkeleita tai puheita¹⁷⁰. Sisällönanalyysi on tutkimusmenetelmänä ulkopuolelta tutkiva. Siinä tehdään analyysia tekstistä, sen lähettäjästä tai kohteesta, ilman näiden tekstin olemassaoloon osallistuvien toimijoiden tietoa siitä, että kyseisiä tekstejä analysoidaan. Tätä voidaan osaltaan pitää sisällönanalyysin yhtenä vahvuutena, sillä päätös tehdä analyysi tietyistä aineistosta ei vaikuta tuon aineiston luonteeseen.¹⁷¹

Sisällönanalyysia voidaan tehdä niin määrällisesti kuin laadullisestikin. Määrällisessä tutkimuksessa tarkastellaan yleisesti esimerkiksi sitä, kuinka usein tietyt sanat löytyvät aineistosta.¹⁷² Laadulliseen tutkimukseen sisältyy kuitenkin selkeämpi taustamerkitysten ja niiden keskinäisten suhteiden tarkastelu osana analyysin johtopäätöksiä. Koska olen tutkielmassani kiinnostunut tarkastelemaan erityisesti aineiston merkityksiä ja niiden taustoja, on laadullinen sisällönanalyysi mielekäs valinta tutkimuksen menetelmäksi.

Perti Alasuutari on esittänyt, että laadullinen sisällönanalyysi koostuu kahdesta osasta: havaintojen pelkistämisestä ja ”arvoituksen” ratkaisemisesta. Havaintojen pelkistämisen voi katsoa koostuvan kahdesta osasta. Ensinnäkin aineistoa tutkitaan aina tietyistä teoreettisesta näkökulmasta, mikä määrittää osaltaan sitä, mistä ollaan tämän kehyksen puitteissa kiinnostuneita.¹⁷³ Samaa aineistoa voitaisiinkin erilaisten teoriakehysten kautta tarkastella hyvin erilaisilla tavoilla. Toisessa osassa havaintojen määrää supistetaan yhdistämällä niitä muotoilemalla niitä yhdistävä tekijä.¹⁷⁴

Analyysissa pyritään ”ratkaisemaan arvoitus” löytämään aineistosta kerättyjen ja pelkistettyjen havaintojen pohjalta aineistossa ilmeneviä säännönmukaisuuksia, joiden voidaan katsoa pätevän aineistoon kokonaisuudessaan. Toisaalta myös erilaisten poikkeusten havainnointi ja

¹⁶⁸ Tuomi & Sarajärvi 2018, 103–108.

¹⁶⁹ Tuomi & Sarajärvi 2018, 117.

¹⁷⁰ Hermann 2008, 152.

¹⁷¹ Weber 2011, 2–3.

¹⁷² Krippendorf 2013, 87.

¹⁷³ Alasuutari 2011, 40.

¹⁷⁴ Alasuutari 2011, 40.

niiden selittäminen on huomionarvoista, koska yksittäinen poikkeama riittää osoittamaan, että sääntö ei päde ja ilmiötä on pohdittava toisesta näkökulmasta.¹⁷⁵

Analyysissa ei pyritä löytämään keskivertotapauksia, sillä keskivertonäkemyksellä ei laadullisen tutkimuksen yleensä melko niukassa aineistossa voi katsoa olevan erityistä painoarvoa. Näin aineiston osalta ei voi vetää suoria johtopäätöksiä tai yleistyksiä, ja erot sekä poikkeamat aineistossa vaativatkin laadulliselta sisällönanalyysiltä yleistysten sijaan pyrkimystä päästä kiinni tutkittavana olevan kohteen taustalla vaikuttaviin tekijöihin ja syihin.¹⁷⁶ Sisällönanalyysi pyrkiikin kuvaamaan jotakin ilmiötä ja ymmärtämään siihen liittyviä toimia kaikessa moniulotteisuudessaan¹⁷⁷.

Sisällönanalyysiin osana laadullisia tutkimusmenetelmiä kuuluu havaintojen tulkinta tutkijan toimesta. Tämä tarkoittaa, että tutkimus ei voi olla puhtaan objektiivista, vaan tutkija tekee päätöksiä oman ymmärryksensä varassa – se, millaisia merkityksiä ilmiölle annetaan ja millaisia teorioita tutkimuksen taustalla käytetään, vaikuttaa välttämättä tutkimuksen tuloksiin.¹⁷⁸ Onkin tärkeää huomioida, että laadullisessa tutkimuksessa täytyy myöntää tutkijan roolin vaikutus tutkimukselle ja sen tuloksille, sillä tutkija luo tutkimusasetelman ja toimii itse tulkitsijana¹⁷⁹. Osaltaan tämä tutkijan roolin merkitys tuo myös esiin kysymyksen tutkimusmenetelmän luotettavuudesta. Tutkimuksen luotettavuus pohjautuu siihen, että tutkimuksen kulku avataan selvästi: miten aineisto on kerätty ja käyty läpi, miksi tutkitaan kyseistä kohdetta. On myös tärkeää, että tutkimus on toistettavissa – siksi onkin olennaista avata tutkimuksessa selkeästi, mistä aineisto on hankittu, miten sitä on tutkittu ja miten se on rajattu.¹⁸⁰

Sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen tapaan tehdä analyysia: aineistolähtöiseen, teoriasidonnaiseen ja teorialähtöiseen. Aineistosta lähtevässä tavassa aineistosta pyritään rakentamaan teoriaksi muodostuva kokonaisuus, jolloin analyysi ei pohjaa aikaisempiin teorioihin. Teoriasidonnainen analyysi pitää sisällään teoriakytkentöjä, joihin se pohjaa analyysin apuna. Analyysiyksiköt kuitenkin valitaan siinä aineistolähtöisen tavan kaltaisesti aineistosta itseltään. Kolmantena tapana on teorialähtöinen tutkimustapa, johon myös oma tutkimukseni kuu-

¹⁷⁵ Alasuutari 2011, 39–40.

¹⁷⁶ Alasuutari 2011, 41–43.

¹⁷⁷ Tuomi & Sarajärvi 2018, 73.

¹⁷⁸ Tuomi & Sarajärvi 2018, 19.

¹⁷⁹ Tuomi & Sarajärvi 2009, 136.

¹⁸⁰ Tuomi & Sarajärvi 2009, 134–141.

luu. Käytän aikaisempaa teoriaa ja sen käsitteitä analyysin pohjana ja näin tutkimuksen lähtökohta määrittää jo osaltaan sitä, millaisia tuloksia saadaan.¹⁸¹ Tässä teorialähtöisessä analyysissä aineiston analyysi alkaa analyysirungon kehittamisestä. Tälle analyysin koodausrungolle ei ole yhtä oikeanlaista rakennetta, vaan tutkimusasetelma ja käytettävät käsitteet määrittelevät aina sen rakennetta. Runkoon rakennetaan erillisiä kategorioita, joihin aineistohavainnot sitten asetetaan.¹⁸²

Sisällönanalyysi voi olla lähtökohdiltaan teksti-, ongelma- tai menetelmäpohjaista¹⁸³. Tutkimukseni sijoittuu tässä jaottelussa ongelmapohjaiseksi lähtiessäni tarkastelemaan aineistosta havaintoja ja merkityksiä koskien tiettyä ilmiötä. Tämä ilmiö on tutkimukseni kontekstissa Melillan siirtolaisuus ja sitä koskeva keskustelu – millaisena ihmisoikeuksien ja hallinnallisuuden suhde ilmenee kyseisessä keskustelussa. Tältä pohjalta määrittäyty myös se, millaisia kategorioita alla olevaan koodausrunkoon on tehty.

Kuvio 2 esittää hyödyntämäni koodausrungon. Luokittelurungon ensimmäinen jaottelu elämää edistäviin ja estäviin biopoliittisiin ulottuvuuksiin on tehty Foucault'n aiemmin esitellyn jaottelun pohjalta. Tämän ensimmäisen jaottelun jälkeen tein alemmat jaottelut pääosin aineistosta johtamalla, tarkasteltavan ilmiön kannalta olennaisten huomioiden pohjalta. Kävin siis ensimmäiseksi läpi pientä osaa aineistosta ja tutkin, millaisia piirteitä siitä nousi esiin. Kun olin tehnyt luokittelurungon valmiiksi, tein sille vielä koemaisen koodauksen, jossa kävin läpi 20 sivua aineistoa ja samalla pohdin, tulisiko luokittelurunkoon vielä lisätä joitakin kohtia.

Tämän luokittelurungon kokeilemisen pohjalta päädyin lopulta valmiiseen runkoon. Elämää edistävälle puolelle alemmiksi kohdiksi muodostuivat ihmisoikeussopimukset, elämän kehittäminen positiiviseen suuntaan, avustustoiminta, jaetut ihmisoikeudet sekä muu-osio. Ihmisoikeussopimukset -osioon kuuluvat kaikki havainnot, joissa viitataan suoraan virallisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden noudattamiseen. Jaetut ihmisoikeudet -osio taas pitää sisällään havainnot viittauksista ihmisten yhteisiin ihmisoikeuksiin ja niiden toteuttamiseen ilman viittausta suoraan niitä koskeviin sopimuksiin. Elämän kehittäminen positiiviseen suuntaan -osio pitää sisällään kaksi osiota: oman henkilökohtaisen toiminnan ja kollektiivisen toiminnan. Näistä ensimmäiseen osioon kuuluvat aineistossa erityisesti uutisartikkeleissa haastattelut, joissa kerrotaan esimerkiksi yksittäisen siirtolaisen pyrkimyksistä päästä Melillaan paetakseen

¹⁸¹ Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–97.

¹⁸² Tuomi & Sarajärvi 2009, 98.

¹⁸³ Krippendorf 2013, 355.

aikaisemman elinympäristönsä heikkeneviä elinolosuhteita. Jälkimmäiseen osioon taas kuuluvat havainnot siitä, kun vastaavia toimintoja käsitellään jonkin tietyn ryhmän kontekstissa, esimerkiksi kerrottaessa 10 syyrialaistaen pyrkimyksistä päästä Melillaan pakoon kotimaansa sotaa. Samoin tähän kuuluvat huomiot poliittisesti tehtävistä muutoksista ja toimista, jotka edistäisivät kollektiivisesti kaikkien ihmisten hyvinvointia. Avustustoiminta -osioon lasken kuuluvaksi kaikki havainnot, joissa kerrottiin erilaisten avustusjärjestöjen toiminnasta ilmiöön liittyen, esimerkiksi Punaisen ristin toiminnasta alueella. Samoin viranomaisten apu, esimerkiksi hätämajoitus ja siitä puhuminen menevät tähän osioon. Elämää edistävien piirteiden osion kohtaan ”Muu” merkitsen edellä mainittujen kohtien ulkopuoliset elämää edistävät piirteet. Tällaisiksi voidaan katsoa esimerkiksi pohdinnat siitä, miten vallalla olevia käytäntöjä voitaisiin tulevaisuudessa muuttaa.

Elämää estävien piirteiden puolelle alakohtia tuli hieman enemmän. Ensimmäisenä alakohdantana on hallinta -osio, johon lasken kuuluvaksi kaikki yleisesti hallinnallisuutta ja kontrollin tarvetta korostavat huomiot, joita aineistosta nousee esiin. Näiden sisälle teen vielä rajauksen sen osalta, koskeeko havainto rajaseutua, eli konkreettisesti Melillan ja Marokon välistä raja- aluetta, vaiko yleisemmin Melillan sisäpuolta. Alueellinen turvallisuus -osioon taas luokitte- len havainnot, jossa korostetaan nimenomaisesti alueellista turvallisuutta ja sen ylläpitämistä. Tämän alle olen tehnyt samanlaisen rajauksen kuin edelliseen ja jaottelen havainnot erikseen rajaseudun turvallisuutta ja yleisemmin Melillan sisäpuolen turvallisuutta koskeviin havain- toihin. Yllä olevat kaksi alakohtaa, hallinta ja alueellinen turvallisuus ovat melko lähellä toisi- aan merkitykseltään, mutta koen mielekkääksi tehdä näiden välille erottelut. Tämän erottelun pohjalta voidaan hahmottaa, miten puhutaan alueen turvallisuudesta valtion rajojen ja alueen suvereniteetin näkökulmasta sekä toisaalta hallinnasta ja sen tarpeesta yleisemmin – jälkim- mäisen tarkoittaen myös sisäpuolen väestön hallintaa.

Näiden ohella elämää estävien piirteiden alakohtiin kuuluu uhkakuvat -osio, johon luokittelen kuuluvaksi kaikki havainnot, joissa puhutaan suoraan siirtolaisuudesta tai siihen liittyvistä asi- oista uhkina tai viitataan niiden potentiaalisen uhkaan. Ihmisten jaottelu -osioon taas luokitte- len havainnot, joissa ihmisiä asetetaan eri kategorioihin, esimerkiksi kansalaisuuden tai ihon- värin mukaan. Myös erilaiset rasistisia piirteitä sisältävät havainnot luokittelen tähän osioon. Krimmigraatio -osioon taas määrittelen kuuluvaksi aineistohavainnot siitä, jossa siirtolaisuus- desta ja siirtolaisista puhutaan esimerkiksi laittomina siirtolaisina tai rikollisina. Epähenki- löinti -osion lisäksi luokittelurunkoon kokeiluvaiheessa huomatessani sen oleelliseksi. Tämän Dal Lagon käsitteen sisältö toistuu aineistossa huomattavan usein ja siksi se on mielekäs lisä

runkoon. Tähän osioon luokittelen kaikki havainnot, joissa Dal Lagon termein ”ihmiset asetetaan asemaan, jossa yksilöä suojaavat ihmisoikeudet eivät suojaa heitä¹⁸⁴. Tähän osioon kuuluvat siis esimerkiksi nekin havainnot, joissa joistakin ihmisistä, yleisesti ottaen siirtolaisista, puhutaan ”se/ne”-termeillä ”hän/he”-termien sijaan. Samoin tähän kuuluvat havainnot, joissa siirtolaisista puhutaan esimerkiksi ”aaltona” tai muilla personifikaation ohittavilla termeillä ihmisryhmän sijaan.

Elämää estävien osiossa muu-kohtaan tein jaottelun aineistohavaintojen pohjalta. Estämisen kieltäminen tarkoittaa havaintoja siitä, että viranomaiset kieltävät estäneensä siirtolaisia yrittämästä rajaa. Aktiivinen estäminen sen sijaan pitää sisällään havainnot, joissa kerrotaan tästä rajan ylittämisen estämisestä – viittaamatta mihinkään edellä mainittujen kategorioiden teemoihin. Muu-osioon voidaan näiden ohella laskea kuuluvaksi esimerkiksi puheet siitä, kuinka ihmisoikeussopimuksia tai siirtolaissopimuksia pitäisi muuttaa tiukemmiksi sisällöiltään. Samoin esimerkiksi avustustoiminnan kieltämisestä koskevat havainnot kuuluvat tähän osioon.

Viimeisenä on muu-osio, eli havainnot, jotka eivät koske elämää edistäviä tai estäviä piirteitä. Tähän osioon olen tehnyt jaottelun, jossa ensimmäisenä on tapahtumien kuvaus -osio. Tähän kohtaan jaottelun aineistosta kohdat, joissa vain kerrotaan jostakin tapahtumasta, joka ei pidä sisällään edellä esiteltyihin luokitteluosioihin liittyviä teemoja. Toisena osiona on valtioiden välinen konflikti, jonka lisäsin rungon kokeilukierroksella. Tähän osioon laskea kuuluvaksi havainnot, joissa viitataan esimerkiksi Espanjan ja Marokon valtioiden väliseen konfliktiin, jonka siirtolaisuus voi aiheuttaa. Tällaisia havaintoja nousi esiin luokittelurungon kokeilukierroksella, minkä vuoksi tein kyseisen lisäyksen. Viimeisenä alakohtana on muut-osio, johon voidaan laskea aineistosta kaikki, mikä ei liity suoraan asiaan. Esimerkiksi EU-komission raporttien metateksti raportin sisällöstä kuuluu tähän osioon.

Luokittelurungon pohjalta tein aineiston analyysin järjestelmällisesti artikkeli kerrallaan. Kävin jokaisen artikkelin läpi luokittelemalla ne lausetasolla koodausrungon mukaan. Tein tämän siirtämällä artikkelit Word-tiedostoon ja merkitsemällä jokaisen lauseen kommentilla johonkin luokittelurungon osioon kuuluvaksi, käyttäen jokaisesta osiota lyhenteitä kuten ”k, h, r”, joka tarkoitti esimerkiksi elämää estävää, hallinnallisuuden alle menevää, rajaseutua koskevaa huomiota. Koko aineiston laajuus oli näin Word-muodossa 88 sivua. Menetelmäni oli aluksi hidas, mutta se varmisti sen, etten ohita mitään oleellista artikkeleista ja että voin hel-

¹⁸⁴ Dal Lago 1999, 271-272.

posti palata merkittäviin kohtiin. Kun olin käynyt läpi aineiston tällä tavalla, tein siitä matriisin, johon merkitsin keskeisiä esiin nousseita piirteitä jokaisesta aineiston osasta erikseen. Näin pystyin hahmottamaan, millaisia eroja aineiston osissa kokonaisuutena on. Tämän osion jälkeen kävin aineiston vielä läpi merkitsemällä ylös keskeisiä yksittäisiä havaintoja ja sitaatteja, joita nostan esille analyysiosiossa.

Kaava 1. Aineiston koodausrunko

4.3 Tekstin ja käytännön suhde

Tarkastelun siis tekstiaineistojen pohjalta sitä, millaisia biopoliittisia piirteitä julkisessa keskustelussa sekä virallisissa raporteissa Melillan siirtolaisuutta koskien ilmenee. Tutkimukseeni kuuluu kuitenkin myös tekstiaineistojen ulkopuolelle laajentuva, käytännön tapahtumia koskeva osa. Tutkin tekstiaineistojen ohella käytännön tapahtumia ja näiden kahden ulottuvuuden välistä suhdetta. Toisaalta tämä johtuu siitä, että käytännön tapahtumia on keskeistä tarkastella siitä näkökulmasta, miten niitä käsitellään ja mahdollisesti oikeutetaan keskustelussa. Toisaalta pelkkien tekstiaineistojen tutkiminen olisi tällaisessa tapauksessa hieman ongelmallista, sillä se tarkoittaisi tutkimusta, joka jättäisi huomiotta sen, mitä käytännön elämässä, fyysisessä todellisuudessa todella tapahtuu: miten aineistosta esiin nousevat teemat ja ideat vaikuttavat ihmisten elämiin hyvässä ja pahassa.

Tutkielmani analyysiosio tuleekin koostumaan siitä, että käyn ensin luvussa 4 läpi aineiston analyysia yhdistäen siihen luvussa 5 käytännön tapahtumat. Näiden käytännön tapahtumien osalta täytyy tietysti huomioida kysymys siitä, miten selvittää, mitä todellisuudessa on tapahtunut, sillä monessa kohtaa aineistoa esimerkiksi erilaisten hallinnon virkamiesten ja kansalaisjärjestöjen raportit ovat keskenään ristiriidassa. Tämä analysointi vaatiikin Pertti Alasuutarin termien ”arvoituksen selvittämistä”, mutta hieman erilaisessa merkityksessä¹⁸⁵. Analyysi vaatii ilmiön taustoihin käsiksi pääsemistä, mutta tässä tapauksessa se vaatii tasapainottelua ja vertailua usein eriävien kantojen välillä. Tämä osaltaan vaikeuttaa lopullista analyysia. Toisaalta monista tapahtumista on olemassa kuva- ja videomateriaalia, usein yhteydessä kansalaisjärjestöjen raportteihin. Näiden materiaalien pohjalta analyysin tekeminen muuttuu hieman yksinkertaisemmaksi. Tutkimukseni analyysi yhdistää siis tekstiaineistojen laadullisen analyysin tapahtumien analyysiin samalla kun tarkastelen näiden kahden välistä suhdetta – miten tapahtumista puhutaan ja miten se vaikuttaa tuleviin tapahtumiin, oikeuttaako se joitakin toimia ja niiden jatkuvuutta vai pyrkiikö se luomaan uudenlaista tapaa reagoida vallitsevaan todellisuuteen.

5 Biopoliittisuus Melillan siirtolaiskeskustelussa

Seuraavaksi siirryn tutkielman analyysiosioon. Käsittelen aineistoa koskevia havaintoja ja niiden analyysia luokittelurungon mukaan jaettujen osioiden kautta. Ensimmäisenä käsittelen

¹⁸⁵ Alasuutari 2011, 40.

elämää kollektiivisesti edistäviä biopoliittisia toimia ja niitä koskevia havaintoja. Tässä osiossa olen analyysia varten yhdistänyt ihmisoikeussopimukset- ja jaetut ihmisoikeudet-osiot, sillä näiden kahden osion teemat liittyvät kiinteästi toisiinsa ja analyysissä niitä on mielekkäämpää tarkastella yhdessä.

Tämän jälkeen analysoin elämää estäviä toimia. Tässä osiossa olen tehnyt edellä mainitun kaltaisen yhdistämisen ja tarkastelen hallinnallisuutta sekä alueellista turvallisuutta yhteisessä osiossa, näiden ulottuvuuksien tukiessa vahvasti toisiaan

5.1. Elämää edistävä biopoliittisuus

5.1.1. Ihmisoikeussopimukset ja jaetut oikeudet

Tähän ensimmäiseen teemaan liittyen keskeinen huomio komission *Agenda on Migration* -raportista onkin se, että siinä ei mainita ihmisoikeussopimuksia suoraan kertaakaan. Näin esimerkiksi oikeus turvapaikanhakuun ihmisoikeutena jää siitä kokonaan pois, mitä voidaan pitää melko ongelmallisena. Raportissa viitataan EU:n ”velvollisuuteen pelastaa henkiä”¹⁸⁶, mutta tämä esitetään ihmisoikeussopimuksista tai muuten yleisistä ihmisoikeussopimuksista irrallisena seikkana, EU-maiden toiminnallisena pyrkimyksenä, jonka toteutuminen kuitenkin jätetään sivuun. Sama lähestymistapa on myös jälkiraportissa, jossa korostetaan ongelman kriittisyyttä, mutta ei viitata ihmisoikeussopimuksiin ja niiden toteutumiseen, vaan yhteiskuntarauhan.¹⁸⁷ Yhteiskuntarauhan korostaminen tuokin vahvasti esille biopoliittisen valtion hallintamentaliteetin ja sisäpuolen korostamisen suhteessa ihmisoikeuksien toteutumiseen. Näin siitä rakennetaan normia, vallan manifestoitumista, jonka myötä tästä sisäpuolen tilanteen korostamisesta tulee väestön silmissä keskeisen tarpeellinen seikka, jonka saavuttamiseksi mitä moninaisimmat toimet ovat oikeutettuja.

Tämä komission raportin lähestymistapa osuu tiukasti yhteen Agambenin huomion kanssa siitä, miten ulossulkeminen ja puuttuva kyky reagoida inhimillisesti ihmisten avun tarpeeseen globaalilla tasolla on aina sisäänkirjoitettuna modernin valtion (ja tässä tapauksessa myös valtioiden liiton) toimintaan. Agamben esittää, että aina kun pakolaisuutta ei voida käsitellä poik-

¹⁸⁶ EU-komissio 2015, 3.

¹⁸⁷ EU-komissio 2019, 4.

keuksellisina yksittäistapauksina, länsimaiset valtiot ja niiden yhteenliittymät ovat olleet kyvyttömiä huolehtimaan ihmisoikeuksien toteutumista¹⁸⁸. Vaikka Agamben puhuu nimenomaan ”pakolaisuuden” termillä, hänen käsittelynsä sisältö pitää sisällään myös pakolaisstatuksen ulkopuolella olevan siirtolaisuuden ja siksi tätä Agambenin ajatusta voikin nähdäkseni ongelmitta soveltaa myös tässä yhteydessä, jossa suuri osa siirtolaisuudesta Melillaan ei ole virallisesti pakolaisstatuksen piirissä. Agambenin ajatus ihmisoikeuksien toteutumattomuudesta laajamittaisen turvaa etsivien ihmisten liikkeen kohdalla voi katsoa ilmentyvän hyvin myös siinä, miten EU tarkastelee raportissaan Välimeren ja sen ympäristön, myös Melillan, tilannetta. Yhtenäisenä ilmiönä siirtolaisuus muodostuu ratkaisemattomaksi yhtälöksi, jossa biopoliittinen valtio ei kykene huolehtimaan sekä omasta väestöstään ja sen ulkopuolesta, vaan päätyy ratkaisemaan tuon ristiriidan keskittymällä oman alueensa väestön turvallisuuteen ja perustelee sen kautta ihmisoikeuksien kunnioittamatta jättämisen ja siitä puhumattomuuden.

Journalistisen median osalta aineisto tukee tätä havaintoa. Laajassa aineistossa ihmisoikeudet mainitaan konkreettisesti ainoastaan silloin, kun haastateltavana on jonkin ihmisoikeusjärjestön edustaja tai muu ulkopuolinen toimija. Vain näissä yksittäisissä havainnoissa paneudutaan ilmiöön tarkemmin ja huomautetaan EU:n ja Espanjan toimien rikkovan ihmisoikeuksia. Esimerkiksi Chatman Housen, riippumattoman tutkimuslaitoksen tutkija Emily Venturi kuvaa osuvasti asetelmaa kokonaisuudessaan:

”Linnake-Eurooppa ei ainoastaan kaiva maata ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen alta, vaan se myös tekee käytännöistään pitkittyviä, ikuisilta vaikuttavia, puolustaakseen lyhyen tähtäimen toimiaan siirtolaisuuden kontrolloinnissa.”¹⁸⁹

Venturin kommentti onkin nähdäkseni hyvinkin kuvaava sisällöltään, myös koskien tarkasteltavaa aineistoa. Kun viranomaisten toimesta ihmisoikeuksista puhuminen jätetään sivuun, voidaan samalla välttää niiden potentiaalisesta rikkomisesta puhuminen. Tämä puhumattomuus toimii osaltaan biopoliittisena mekanismina, joka luo normia tästä puhumattomuudesta ja ihmisoikeuksiin keskittymättömyydestä. Normi oikeuksista puhumattomuudesta osaltaan luo myös asetelmaa, jossa potentiaaliset rikkomukset eivät näyttäydy enää rikkomuksina,

¹⁸⁸ Agamben 2001, 22.

¹⁸⁹ Guardian 20.5.2021.

vaan pikemminkin normaaleina toimina, jotka eivät ole kytköksissä lakien kaltaisiin toiminnan esteisiin.

Toisaalta ihmisoikeuksien kontekstissa selvästi esiin nouseva havainto aineistosta onkin se, kuinka kansalaisjärjestöt raportoineen – mediahaastatteluissa esiin nostamiensa seikkojen ohella – nostavat ihmisoikeussopimukset esiin konkreettisesti, vaatien niiden noudattamista. Amnesty Internationalin vuoden 2015 raportissa korostetaan sitä, kuinka Espanjan viranomaisten toiminta rikkoo YK:n ihmisoikeussopimuksia esimerkiksi turvapaikanhaun estämisen, liikkumisen rajoitusten sekä epäinhimillisten asuinolosuhteiden osalta. Järjestö vaatiikin toimien välitöntä lopettamista ja olosuhteiden korjaamista vedoten ihmisten yhtäläisiin oikeuksiin, jotka eivät tällä hetkellä toteudu.¹⁹⁰ Sama näkökulma ja vaatimus tulee vahvasti esille myös Border Violence Monitoring Networkin raportissa vuodelta 2021¹⁹¹. Näiden raporttien ohella uutisartikkeleissa haastatellut kansalaisjärjestöjen asiantuntijat, erityisesti Amnestyn ja Human Rights Watchin, korostavat tarvetta noudattaa ihmisoikeussopimuksia sekä tarjota kaikille ihmisille yhtäläiset oikeudet elämään¹⁹².

Tässä on tietysti huomioitava se, että nämä kansalaisjärjestöt lähtevät liikkeelle eri kulmasta verrattuna valtioihin ja EU:hun. Niillä ei biopoliittisen sanaston mukaisesti ole tarvetta tai oltusarvoista halua turvata mitään yksittäistä aluetta ja sen väestöä, vaan ne voivat liikkua tarkastelussaan ja toimissaan tämänkaltaisten raamien ulkopuolella, mikä vaikuttaa myös lopputuloksiin. Niiden toiminnassa kiinnostava seikka on se, että ne nostavat biopoliitiikan esiin tätä mainitsematta – puhuen siitä arkisella kielellä.

Kun Agamben esitti Foucault'n näkemyksiä tukien kaiken politiikan olevan nykyään biopoliitiikkaa ja sen panoksena olevan ihmisten elämä¹⁹³, johtaa tämä siihen, että politiikan pääkysymykset ovat taustoiltaan lopulta biopoliittisia – elämää edistäviä tai estäviä. Tähän myös kansalaisjärjestöt viittaavat. Kun esimerkiksi Border Violence Monitoring Network kritisoi Espanjan rajaviranomaisten ihmisoikeuksia rikkovaa toimintaa, se esittää ongelman olevan pohjimmiltaan se, että rajaviranomaiset tekevät mielivaltaisia päätöksiä siitä, kuka saa elää ja kuka ei siinä muodossa, kuka pääsee esimerkiksi mereltä maihin ja kuka ei¹⁹⁴. Tämä on itsessään mielenkiintoinen biopoliittinen ja poliittista toimintaa yleisesti koskeva havainto: jos ra-

¹⁹⁰ Amnesty International 2015, 34.

¹⁹¹ Border Violence Monitoring Network 2021.

¹⁹² Ks. esim. Der Spiegel 20.4.2015.

¹⁹³ Agamben 1998a, 9 & Mills 2018, 38.

¹⁹⁴ Border Violence Monitoring Network 2021, 12.

javiranomaiset tekevät päätöksiä esimerkiksi siitä, kenen kumivenettä ei työnnetä takaisin merelle, on kiistaton fakta, että rajaviranomaisilla on tuolloin oikeus päättää ihmisten elämästä ja kuolemasta – politiikan peruskysymyksestä. Vaikka nämä viranomaiset tietysti toimivat oletettavasti hallintonsa käskyjen pohjalta, Border Violence Monitoring Networkin raportit toiminnan mielivaltaisuudesta nostavat esiin sen, että rajanviranomaiset toimivat määrättyjen normien vastaisesti – jos oletetaan, että valtio ei ole ohjeistanut heitä toimimaan satunnaisilla menetelmillä henkien pelastamisesta kumiveneiden upottamiseen. Tai vaihtoehtoisena selityksenä on, että heille on siirretty demokratian ulottumattomiin politiikan perustavanlaatuaista valtaa, jonka kautta he toimivat itsenäisesti omia käytäntöjään noudattaen. Näin joka tapauksessa ihmisoikeuksien toteutuminen on kiinni rajanviranomaisten toiminnasta, jonka ihmisoikeuksia rikkovat käytännöt joko hyväksytään tai niihin ei koeta tarpeelliseksi puuttua.

On kyse tietoisesta päätöksestä siirtää valta näille toimijoille tai kieltää yleiset ihmisoikeudet, joka tapauksessa tämä toiminta itsessään näyttäytyy Agambenin ajatuksia seuraten johtavan juurensa siihen, että oikeudet ymmärretään ennen kaikkea valtioiden ja tiettyjen yksittäisten valtioiden kautta. Agamben esitti luovuttamattomien ihmisoikeuksien menettävän merkityksensä, kun niitä ei voida hahmottaa erityisesti jonkun toisen valtion kansalaisen oikeuksina.¹⁹⁵ Agambenia seuraavat tutkijat ovat kuitenkin hahmottaneet tämän jakautuvan vahvasti sen mukaan puhutaanko länsimaisen, valkoisen ihmisen passista ja sen mukaisista oikeuksista¹⁹⁶. Tämä huomio on hyvin olennainen myös Melillan tapauksessa, sillä Melillassa estettävä siirtolaisten liike ja sitä koskeva keskustelu on lähtökohtaisesti koodattua ihmisten ulkomuodon mukaan – ilmiö, jota tarkastelen luvussa 5.2.2. Tämä jaottelu kuten koko ihmisoikeuksien toteutumattomuus kuitenkin verhoetaan hallinnallisuuden ja järjestyksen moraalisen diskurssin taakse.

Ihmisoikeuksien osalta keskeinen huomio aineistosta onkin se, että kansalaisjärjestöjen ulkopuolella niitä ei tuoda esiin. Järjestöt tuovat omissa aineistoissaan ja puheenvuoroissaan esiin tarvetta ihmisoikeussopimusten noudattamiselle ja korostavat näin tarvetta elämää edistäville biopoliittisille toimille. Viranomaistason puheenvuoroissa ja mediassa, joka pitkälti antaa puheenvuoron viranomaisille, tämä kuitenkin selvästi sivuutetaan, jopa melko yllättävän laajasti, korostaen ihmisoikeuksien sijaan tarvetta biopoliittisella hallinnalla yhteiskuntarauhan nimissä.

¹⁹⁵ Agamben 2001, 23.

¹⁹⁶ Valdez et al. 2020, 907.

5.1.2. Elämän kehittäminen positiiviseen suuntaan

Agenda on Migration -raportissa puhutaan laajasti siitä, kuinka EU pyrkii kehittämään siirtolaispolitiikkaa parempaan suuntaan. Tässä keskeiseksi teesiksi nousee kuitenkin siirtolaisuuden kontrollointi sen sijaan, että pohdittaisiin siirtolaisten omaa asemaa. Agendapaperin näkökulma on korostuneesti Eurooppa-keskeinen, mitä toki voidaan pitää ymmärrettävänä EU-komission agendalta. Agendapaperissa esitellään erilaisia keinoja hallita siirtolaisuutta paremmin, mutta näissä keskitytään nimenomaisesti hallintaan. Tässä yhteydessä päästään myös agendapaperin yksittäiseen, selkeimpään mainintaan, joka koskee sitä, miksi siirtolaiset liikkuvat:

”Monet siirtolaisuuden juurisyyt ovat globaaleja ongelmia, joihin EU on pyrkinyt vaikuttamaan vuosien ajan. Siirtolaisuus tulee nähdä keskeisenä alueena, jossa EU:n aktiivinen ulkopolitiikka on erityisen tärkeää EU-kansalaisille. Sisällissodat, vaino, köyhyys ja ilmastonmuutos vaikuttavat kaikki suoraan siirtolaisuuteen, joten näiden uhkien estäminen ja niihin sopeutuminen ovat keskeisiä tekijöitä siirtolaispolitiikassa.”¹⁹⁷

Tämä agendapaperin maininta on siinä näkyvin havainto siirtolaisuuden syistä. Mutta erityisen merkittävää tässä maininnassa on se, mitä siinä todellisuudessa sanotaan. Siirtolaisuuteen vaikuttavien tekijöiden osalta puhutaan estämisen ohella niihin sopeutumisesta, minkä voidaan nähdä viittaavan suoraan ilmastonmuutoksen jo tapahtuneisiin vaikutuksiin sekä vaikutuksiin, jotka ovat vasta tapahtumassa, mutta joita ei enää voida estää. Näihin vaikutuksiin kuuluu esimerkiksi Pohjois-Afrikan ja Lähi-Idän kuivuus ja vesipula, jonka on nähty olleen yksi keskeinen tekijä Syyrian sisällissodan ja sitä seuranneen, myös Melillaan suuntautuneen siirtolaisuuden taustalla¹⁹⁸. Tässä kontekstissa olennaiseksi nousee kysymys siitä, mitä näihin uhkiin sopeutuminen siis tarkoittaa.

Kuten 2015 vuoden jälkeinen kehitys on osoittanut, se ei ole tarkoittanut avoimia ovia näille ilmastonmuutosta ja sen seurauksia pakeneville ihmisille. Sen sijaan se on tarkoittanut tiukentunutta rajapolitiikkaa EU:n ulkorajoilla. Samaa asemoitumista jatkaa myös komission agendapaperi, jossa – kuten edellä esitettiin – korostetaan ennen kaikkea siirtolaisuuden hallintaa. Tämän hallinnan keskeisenä tekijänä agendapaperi nostaa esiin EU:n rajojen kehittämisen ”smart borders”-suuntaan, jossa valvontaa lisätään entisestään ottamalla käyttöön laajassa mittakaavassa valvontakameroita, liikkeentunnistimia, lämpökameroita ja droneja¹⁹⁹. Kuten

¹⁹⁷ EU-komissio 2015, 7.

¹⁹⁸ Selby et al. 2017, 233.

¹⁹⁹ EU-komissio 2015, 11–12.

Melillaa esittelevässä luvussa esitin, nämä kaikki ovat jo arkipäivää Melillan rajaseudulla. EU-komission mukaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutuminen siirtolaispolitiikan yhteydessä vaikuttaisikin tarkoittavan ennen kaikkea entistä tarkempaa valvontaa, jotta siirtolaiset eivät pääsisi rajojen yli – ja tätä kautta myös EU:n sisäpuolen ”turvattua” elämää.

Media-aineistossa on joitakin pidempiä haastatteluja, joissa itse siirtolaisilla annetaan puheenvuoro ja joissa heidän näkökulmansa pääsee esiin. Nämä haastattelut ovat kuitenkin harvalukuisia ja suuri osa media-aineistosta keskittyy viranomaisten lausuntoihin, joissa korostetaan vastakkaisia näkemyksiä siitä, kuinka siirtolaisuutta on estettävä ja hallinnoitava. Näissä harvalukuisissa siirtolaisten puheenvuoroissa korostuu selkeästi puhe siitä, kuinka Melillaan pääsemisestä on tehty liki mahdotonta ja kuinka rajan ylittäminen vaatii suuria ponnistuksia, kuten *El Paisin* haastattelema nuori kamerunilaismies asian esittää:

”Sinun täytyy olla todella rohkea, jättää henkesi Jumalan käsiin ja hypätä.”²⁰⁰

Hyppäämisellä haastateltava tarkoittaa tässä ”hyppäämistä epävarmuuteen”, pyrkimistä paikkaan, jossa sinut voidaan häätää milloin tahansa tai estää edes perille pääseminen. Tämänkaltaisissa haastatteluissa avataan selvästi sitä, miksi siirtolaiset pyrkivät Melillaan. He ovat läheneet kotoaan pakoon heikkoja elinolosuhteita ja sen aiheuttamia seurauksia, jopa kuolemanuhkaa. Kuten *Guardianin* artikkelissa vuodelta 2017 kerrotaan, kun keinoa turvalliselle muuttoliikkeelle ja paolle kodista ei ole – siirtolaisten kohdatessa toistuvasti vastustusta – jää ainoaksi vaihtoehdoksi ”tehdä mitä tahansa, jotta voi paeta kauhua ja kurjuutta”²⁰¹.

Rajanylitykset ja niistä puhuminen ovat tässä kontekstissa keskeinen kysymys, sillä ne voidaan lukea henkilöiden omaksi toiminnaksi omien elinehtojen parantamiseksi. Pyrkimys ylittää raja ja etsiä itselleen elinkelpoisia elinolosuhteita vaatii usein suunnitelmallisuutta ja päätäväisyyttä. *Der Spiegel* kuvaakin, kuinka piikkilangan yli pyrkivillä ihmisillä on usein koukuilla varustettuja kenkiä, jotka auttavat kiipeämään aidan yli. Toisaalta samassa artikkelissa kerrotaan myös, kuinka suunnitelmallisuus näkyy siten, että kymmenet ihmiset pyrkivät samaan aikaan rajan yli, jotta edes osa heistä pääsisi perille.²⁰² Tämä kertookin jonkinlaisesta kollektiivisesta toiminnasta ja toisaalta kollektiivisesta solidaarisuudesta. Rajanylitys on vaikeaa, mutta ”heille, jotka siinä onnistuvat, se on unelmien täyttymys ylityksen tarjotessa edes mahdollisuuden uudesta elämästä” – sen epätodennäköisestä onnistumisesta huolimatta²⁰³.

²⁰⁰ El Pais 24.9.2013.

²⁰¹ Guardian 10.5.2017.

²⁰² Der Spiegel 20.10.2014.

²⁰³ Der Spiegel 3.10.2005.

Rajanylitys onkin henkilökohtainen biopoliittinen elämää edistämään pyrkivä toimi näiden toimijoiden tapauksessa.

Tämänkaltaiset artikkelit, joissa tuodaan esiin joko yksittäisten siirtolaisten tai ryhmien kokemuksia, toimivatkin omanlaisinaan biopoliittisina toimina, joilla tuodaan esiin siirtolaisten tilanne heidän omasta näkökulmastaan ja pyritään näin vaikuttamaan lukijoiden – lähtökohtaisesti eurooppalaisten – mielipiteisiin. Tämä biopoliittinen toiminta pyrkii kyseenalaistamaan nykyisen rajapolitiikan vallitsevaa mentaliteettia ja osoittamaan tarpeen muutoksille siinä.

Toisaalta tässä yhteydessä on huomattava se, että kun suuri osa median uutisoinnista kuitenkin kertoo muuta, toistaen esimerkiksi Espanjan viranomaisten lausuntoja tarpeesta hallinnalle ja tiukalle rajapolitiikalle, eivät nämä yksittäiset vastakkaisia näkemyksiä esiin tuovat artikkelit voi täysin horjuttaa vallitsevaa hallinnallistamisen hegemonista mediadiskurssia, vaikka ne voivatkin sitä jossain määrin kyseenalaistaa.

Tätä samaa vallitsevaa hegemonista diskurssia kyseenalaistavaa toimintaa tekevät myös kansalaisjärjestöt, joiden raporteissa korostetaan vahvasti niitä syitä, minkä vuoksi siirtolaiset lähtevät liikkeelle ja pyrkivät Melillaan. Esimerkiksi Border Violence Monitoring Networkin raportissa tuodaan laajalti esiin näitä syitä: köyhyys, nälkä, kuivuus, sodat ja se, että naapurimaat kärsivät samoista ongelmista johtavat siihen, että ihmiset pyrkivät ennen kaikkea Espanjan enklaavialueille ja sen kautta Eurooppaan ²⁰⁴. Tämänkaltaisten kansalaisjärjestöjen roolia siirtolaispolitiikassa voidaan pitää melko selkeästi vallitsevaa hegemonista käsitystä vastustavina ja ne myös tuovat näkemyksensä esiin selkeästi. Toisaalta on kuitenkin huomattava, että niiden vaikutusvalta on hyvinkin rajallinen: ne voivat toimia asiantuntijoina, mutta järjestöjen raportit sisältöineen jäävät kuitenkin yleisesti hyvin pienen joukon luettavaksi. Tältä osin niiden lausumat näyttävätkin biopoliittisesti elämää edistävinä, mutta kuitenkin roolinsa ja vaikutusvaltansa rajallisuuden vuoksi kykenemättöminä aidosti haastamaan vallitsevaa hallinnallisuuden hegemonista diskurssia, jonka media-aineisto tuo vahvasti esille.

5.1.3. Avustustoiminta

Viime vuosien aikana Välimerellä toimivat kansalaisjärjestöt ovat herättäneet paljon keskustelua. Erityisesti tässä on keskitytty järjestöihin, kuten Sea Watch ja Lääkärit ilman rajoja, jotka ovat partioineet laivojensa kanssa merellä ja pelastaneet merestä Välimerta ylittämään pyrkiviä

²⁰⁴ Border Violence Monitoring Network 2021, 19.

siirtolaisia. Näiden laivojen vapaaehtoisia toimijoita on Euroopan päättäjien toimesta jopa asetettu rikollisten asemaan. Esimerkiksi Italian sisäministerinä toimiessaan Matteo Salvini, Lega-puolueen puheenjohtaja pyrki kriminalisoimaan näiden laivojen toiminnan ²⁰⁵.

Vaikka Melilla on Välimeren toisella puolella, koskettavat myös nämä keskustelut sitä konkreettisesti. Tarkasteltavassa aineistossa esiintyy joitakin viittauksia kansalaisjärjestöjen avustustoimintaan ja siihen, miten tuohon toimintaan suhtaudutaan. Keskeisenä esimerkkinä on tapaus, jossa Punaisen Ristin avustustyöntekijä kertoi vuonna 2021 *Guardianille*, kuinka hän joutui sosiaalisessa mediassa vihaviestien kohteeksi ja sai tuhansia rasistisia viestejä, kun kansallisessa televisiossa levisi kuva, jossa hän halaa Melillaan rajan yli tullutta mustaa siirtolaista ²⁰⁶. Tämä esimerkki kuvaa osuvasti sitä, millaisia tunteita siirtolaisten auttaminen näyttää herättävän: pelkästään se, että avustustyöntekijä osoittaa inhimillisiä tunteita ja halaa omien sanojensa mukaan ”peloissaan olevaa, juuri hukkumiselta säästynyttä ihmistä”, voi synnyttää tilanteen, jossa kyseinen työntekijä saa vastaansa tuhansia vihaviestejä.

Tässä tapauksessa tulee konkreettisesti esille se, miten hegemoninen diskurssi siirtolaisuudesta uhkana vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin. Kun siirtolaiset nähdään uhkana väestölle, halutaan heidän tulonsa estää. Samalla ihmiset, jotka tukevat siirtolaisia, siirretään ikään kuin ”petturin” asemaan tässä asetelmassa. Avustustyöntekijät, jotka toimivat elämää kollektiivisesti edistävällä tavalla – pyrkimällä pitämään ihmisiä elossa kykyjensä mukaan – näyttävät rikkovan hallintamentaliteetin normiksi muuttuneen kaavan siitä, että siirtolaisten tulo pitäisi estää heidän tukemisensa sijaan. Nämä avustustyöntekijät siis sekä edellisissä alaluvuissa mainittujen diskursiivisten että myös tämänkaltaisten konkreettisten keinojen kautta haastavat hallinnallisuuden vallitsevaa hegemonista diskurssia ja pyrkivät toimimaan sen ulkopuolella, sitä kyseenalaistaen.

Toisaalta tähän liittyy konkreettisesti myös se, että EU-komission agendapapereissa näiden avustusjärjestöjen toimintaa ei käsitellä. Komission raporteissa erilaisista siirtolaisuuteen liittyvistä järjestöistä tai organisaatioista tilaa saavat ainoastaan salakuljettajat, jotka pyrkivät kuljettamaan ihmisiä rajan tai meren yli EU-alueelle. Näistä salakuljettajista agendapaperissa

²⁰⁵ Berti 2021.

²⁰⁶ The Guardian 20.5.2021.

puhutaan ”organisoituneena rikollisverkostona” samaan tapaan kuin Matteo Salvini on puhunut kansalaisjärjestöjen avustuslaivoista²⁰⁷. Tämä termi korostaa entisestään sitä, kuinka ihmiset, jotka konkreettisesti auttavat ihmisiä pakenemaan heikkoja elinolosuhteita – ovat he sitten rahasta sitä tekeviä logistisen puolen osaajia tai kansalaisjärjestöjen vapaaehtoisia – ja siten pyrkivät edistämään ihmisten elämää, saavat aineistohavaintojen mukaan kohdata selvästi syytöksiä rikollisuudesta ja yhteiskunnan vakiintuneiden normien rikkomisesta.

Tämän ajatuksen tausta tulee vahvasti esille edellisissä alaluvuissa. Aineiston pohjalta viranomaisten lausunnoissa korostuu vahvasti tarve siirtolaisuuden hallinnalle. Samalla toimijat, jotka pyrkivät tätä hallinnan hegemoniaa kyseenalaistamaan, sekä siirtolaiset itse, asetetaan hegemonisen diskurssin määreissä normeja rikkovien ”rikollisten” asemaan. Toisaalta tämä normien rikkomisesta puhuminen ei ole pelkästään diskursiivista vallankäyttöä, vaan osaltaan osoittaa sen, kuinka aineiston pohjalta tulkittuna elämää kollektiivisesti edistävät biopoliittiset toimet näyttäytyvät vallitsevassa hallinnallisuuden hegemonisessa diskurssissa ennen kaikkea nykytilan vastustamisena ja kyseenalaistamisena.

5.2. Elämää estävä biopoliittisuus

5.2.1. Hallinnallisuus ja turvallisuus

EU:n *Agenda on Migration* -raportissa mainitaan erilaisia Euroopan rajojen ongelmakohteita ja niiden tapahtumia vahvasti sisäpoliittisesta näkökulmasta. Vaikka raportissa tuodaan esiin ulkopuolisiin kohdistuvia ongelmia nostamalla selvästi esiin se, kuinka ”emme voi seisoa paikallaan, kun henkiä menetetään Välimerellä²⁰⁸”, keskitytään siinä pääsääntöisesti rajojen turvallistamiseen. Vaikka henkien pelastaminen mainitaan, muu raportti keskittyy tuon maininnan jälkeen siirtolaisuuden rajoittamisen ja estämisen keinoihin. Siirtolaisuudesta puhutaan poikkeuksetta kontekstissa, jossa sitä ”täytyy hallita” ja ”kontrolloida”, jotta voidaan estää laajamittaiset muuttoliikkeet ja sen ”tuomat vaikeudet yhteiskunnillemme”.

Raportissa korostuukin vahvasti hallinnallisuuden näkökulma suhteessa ihmisoikeuksiin. Kun komission raportti mainitsee henkien pelastamisen Välimerellä olevan tärkeää, tämän maininnan ympärillä kuitenkin korostetaan EU-alueen turvallisuuden takaamista sen noustessa teks-

²⁰⁷ EU-komissio 2015, 13 & Berti 2021.

²⁰⁸ EU-komissio 2015, 3.

tin keskeisimmäksi seikaksi, jota halutaan edistää. Tämä turvallistamisen tärkeyden korostamisen puheen tasolla luo foucault’laisittain omanlaistaan hallintamentaliteettia, joka rakentaa alueen turvallistamisen keskeiseksi yhteiseksi ajattelutavaksi, minkä myös yksilöt voivat omaksua. Raportin kielenkäyttö ja valinnat, joista puhutaan enemmän, muodostavat hallinnallisuuden strategian, joiden kautta ihmisten hallinnointia ja valtasuhteita rationalisoidaan. Näin ihmisiä ”ohjeistetaan” ottamaan vastaan ajatus turvallisuuden tärkeydestä.

Kun raportti korostaa turvallisuutta, luo se siis tätä korostavaa hallinnallisuuden mentaliteettia. Tämä turvallistamisen hallintamentaliteetti pitää samalla sisällään näkemyksen valtion ja sen valtaväestön välisestä biopoliittisesta suhteesta, joka erottaa ulkopuoliset siitä. Väestön asema on turvattava riippumatta muiden tilanteesta. Samalla tämän asetelman korostaminen myös mahdollistaa irrottautumisen käsityksestä yhteisistä jaetuista ihmisoikeuksista: Kun valtion biopoliittinen tila ja sen sisäpuoli näyttäytyy toiminnan keskeisenä pisteenä ja sen ulkopuoli oman hyvinvoinnin takia uhrattavissa olevana, luo tämä hallintamentaliteetti ajatusta siitä, että tarvittaessa täytyy olla vaihtoehto luopua käsityksestä yhteisistä oikeuksista – tai, että nämä oikeudet eivät saa ylittää biopoliittisen valtion oikeutta omiin rajoihinsa. Nämä kaksi ajatusta ovat kuitenkin oikeastaan sama asia eri muodossa ja johtavat molemmat siihen lopputulokseen, että biopoliittisen valtion tulee omata oikeus estää muiden tulo oman hyvinvointinsa takia, riippumatta siitä, miksi nuo ”muut”, ulkopuolelta tulevat, pyrkisivät ylittämään rajoja.

Tämä tuo esiin myös Mitchell Deanin huomion siitä, että hallintamentaliteetin analyysi poliittisessa viitekehyksessä vaatii rinnalleen huomion mentaliteetin ajamien toimien moraalista ulottuvuudesta²⁰⁹. Deanin moraalinen ulottuvuus hallintamentaliteetin toiminnassa pitää sisällään ajatuksen siitä, että loogisina ratkaisuuina näyttäytyvät toimet sisältävät moraalisen ohjenuoran, jonka mukaista käytöstä sekä toivotaan että johon ohjataan. Kun siis *Agenda on Migration* -raportissa korostetaan tarvetta oman alueen turvallisuudelle ja valtion rajojen suojelemisen ensisijaisuudelle, luodaan siinä samalla moraalinen asetelma, jolla pyritään tekemään tästä toiminnasta oikeutettua ja hyveellistä. Näin siis voidaan katsoa, että komission raportti ei pelkästään korosta hallinnallisuuden tärkeää asemaa, vaan pyrkii myös luomaan sellaista yhteiskuntaa, jossa omien rajojen hallinnointi ja turvallisuus on yhteiskunnan ensisijainen moraalinen pyrkimys. Näin raportin kielellisten ratkaisujen seurauksena voidaankin

²⁰⁹ Dean 1999, 11.

nähdä vallitsevien ajattelutapojen muuttaminen kohti käsitystä hallinnallisuuden hyveellisyydestä.

Sama asetelma tulee esille myös journalistisen median aineistossa. Esimerkiksi *Guardianin* artikkelissa vuonna 2018 Espanjan pääministeri Pedro Sánchez korostaa vakaasti tarvetta “palauttaa järjestys” siirtolaisuuden kontrolloimiseksi²¹⁰. Tässä yhteydessä merkittävä huomio on myös Sánchezin vaade “järjestyksestä”. Pääministerin vaatimus järjestyksen palauttamisesta liittyy tilanteeseen, jossa kahdeksan tuhatta siirtolaista oli pyrkinyt enklaavialueelle parin vuorokauden aikavälin sisällä. Pääministerin lausunto järjestyksen palauttamisesta jatkuu vaatimuksilla “siirtolaisten liikkeen estämisestä” – näin siis itse siirtolaisten liike on järjestyksen vastaista. Tässä täytyy kuitenkin huomioida myös se, mitä pidetään järjestyksenä ja kenen näkökulmasta. Kuten Alessandro Dal Lago on esittänyt, kansainvälistä järjestelmää määrittää eräänlainen materiaalisien diskriminoinnin kaava liikkumisen osalta²¹¹. Afrikasta tulevien siirtolaisten liike näyttäytyy tässä systeemissä järjestyksen vastaisena, kun taas esimerkiksi Euroopan ja Pohjois-Amerikan välinen liike näyttäytyy toivottavana. Vaikka Dal Lago puhuu tästä erityisesti “henkilöiden” näkökulmasta puhuessaan enimmäkseen paperittomista siirtolaisista, voidaan tätä ajatusta laajentaa koskemaan tässä yhteydessä myös yleisemmin ihmisten välisiä erotteluja, sillä nämä erottelut näyttävät rakentuvan saman materiaalisien omaisuuksien mukaan erotteluja tuottavan kaavan mukaisesti.

Sánchezin vaatimus järjestyksestä tuokin hallinnallisuuden korostamiseen uuden ulottuvuuden. Järjestys – tarkoittaen Afrikasta tulevien siirtolaisten liikkeen estämistä – tukee alueen sisäisen väestön hyvinvointia ja siten turvallisuutta. Täten järjestys on ennen kaikkea tavoiteltavaa, hallintamentaliteetin kautta ajettavaa politiikkaa, joka näyttäytyy moraalisesti oikeutettuna. Tässä keskeistä on myös sanamuoto. “Järjestys” sanana voidaan tulkita yleisesti ottaen positiiviseksi konnotaatioiltaan ja sisällöltään, sen vaatiminen on lähtökohtaisesti järkevää politiikkaa. Tämä sanamuoto kuitenkin muodostaa erään hallinnallisuuteen keskeisesti kuuluvan ulottuvuuden, mekanismin. Foucault’n mukaan hallinnallisuuden mekanismit yhdistävät kurinpidolliset toimet näkymättömämpiin menetelmiin²¹², ja näihin mekanismeihin kuuluvat olennaisesti erilaiset puheen tasolla esitetyt käsitteet. Käsitteenä “järjestys” ja sen vaatiminen siis luo tilanteen, jossa sen vaatimien toimenpiteiden tekeminen näyttäytyy väestön ja biopo-

²¹⁰ The Guardian 18.5.2018.

²¹¹ Dal Lago 1999, 286.

²¹² Foucault 2007, 107.

liittisen valtion silmissä järkevältä hallinnoinnin tavalta. Tämä kuitenkin pitää sisällään ongelman siitä, että vastaavanlaisten mekanismien, käsitteiden, kautta voidaan piilottaa asian todellinen merkitys näiden mekanismien taakse – vaatimus ”järjestyksestä” piilottaa siis rationaalisien merkityksensä taustalle vaatimuksen siitä, että väestön ja sen kanssa samalla materiaalisella elämisen tasolla olevien ihmisten ulkopuoliset ihmiset eivät saa päästä liikkumaan samaan tilaan edellisten henkilöiden kanssa.

Samanlaiset esimerkit toistuvat useasti aineistossa. Komission agendapaperien ohella sanomalehtiaineiston yksi keskeisimpiä havaintoja on juuri tämä hallinnallisuuden korostaminen. Vuonna 2010 Melillan kuvernööri Gregorio Escobar kertoi *Guardianille* kokevansa, että ”Melillalla on vastuu pitää huolta rajasta ja kontrolloida sitä tiukasti, ei pelkäänsä itsensä, vaan kaikkien eurooppalaisten vuoksi”²¹³. Tässä Escobarin näkemyksessä nousee erityisen selvästi esille se, miksi rajamuuri ylipäättään on olemassa – estämässä liikkeen sen sisäpuolelle, hallinnoinnin työkaluna ja mekanismina. Samalla hänen viittauksensa siirtolaisten liikkeen kaikille eurooppalaisille tuomaan uhkaan pyrkii entisestään perustelemaan tarvetta hallinnoinnille: sitä täytyy tehdä, jotta uhka ei realisoidu ja aiheuta potentiaalista kaaosta.

Samanlainen lähestymistapa teemaan nousee esiin myös muualla. EU:n sisäasioista vastaavan komissaarin Ylva Johansson kommentoi Marokosta Melillan tulleita siirtolaisia ja rajan ylityksiä tavalla, joka vastaa Melillan kuvernöörin asemoitumista. Johansson kommentoi ”Espanjan rajojen olevan Euroopan rajoja”, mikä tietysti on totta, mutta Johansson jatkaa lausua vielä seuraavalla tavalla:

”Espanjan ulkorajojen on pysyttävä kiinni koko Euroopan turvallisuuden takia ja siksi koko Eurooppa tukee Espanjaa enklavialueilla.”²¹⁴

Tätä kommenttia pitää tarkastella myös siltä kantilta, että huomioidaan Johanssonin asema. Euroopan unionin komissaarina sanoessaan, että Espanjan ulkorajojen tulee pitää koko Euroopan turvallisuuden takia, hän samalla antaa komissaarin statuksellaan oikeutuksen tarpeen vaatiessa näiden ulkorajojen tiukalle kontrollille ja kiistanalaisille mekanismeille, joista hänen voidaan olettaa olevan tietoinen asemansa vuoksi. Samaa diskurssia korostaa myös Espanjan

²¹³ The Guardian 17.4.2010.

²¹⁴ The Guardian 18.5.2021.

sisäministeri Fernández Díaz, joka puolustaa Espanjan aggressiivisia toimia huomioimalla Espanjan toiminnan olevan koko Euroopan hyväksi²¹⁵. Aineiston pohjalta – sen pitäessä sisällään suuressa määrin vastaavia havaintoja - voidaankin sanoa, että siirtolaisten liikkeen kontrollointi ja Johanssonin sanoin ”rajojen pitäminen kiinni” on ensisijaisen tärkeää Espanjan ja EU:n keskeisille viranhaltijoille ja he myös kertovat tästä aktiivisesti julkisuudessa – samalla korostaen jo mainittua hallinnallisuuden tarpeen mentaliteettia ja sen sisältämää moraalista oikeutusta toimille.

Toisaalta sama hallinnallisuuteen ja sitä kautta saatavaan ”turvallisuudentunteeseen” pyrkiminen koskettaa Melillan ja Marokon rajaseudun ohella myös koko Melillan kaupunkia – rajat eivät ole ainoa paikka, jossa siirtolaisuutta pyritään kontrolloimaan hyvin tarkasti. Vuonna 2014 *El Pais* uutisoi Melillan CETI:stä, siirtolaisille tarkoitetuista majoituspaikoista, joissa Melillan viranomaiset ovat pitäneet rajan ylittäneitä siirtolaisia odottamassa jatkoaan. *El Paisin* haastattelema Tomas Bocek, Eurooppa-neuvoston siirtolaisuuden erityisedustaja kuvaa näitä paikkoja liian täynnä oleviksi, epäinhimillisiksi laitoksiksi vailla kunnollisia elinolosuhteita. Bocek kuitenkin lisää tähän vielä hyvin oleellisen huomion:

“Se, että Melillassa rajoitetaan turvapaikanhakijoiden ja siirtolaisten liikkumista siten, että he voivat liikkua pois majapaikasta vain kansallisen poliisin luvalla, on hyvin kyseenalaista.”²¹⁶

Bocekin sitaatti on siinä mielessä tietysti hyvin oleellinen, että hän puhuu EU:n edustajana osoittaessaan kritiikkiä Melillan toimille. Vuoden 2014 jälkeen sama kritiikki majapaikkoja ja liikkumisen rajoittamista kohtaan on kuitenkin aineiston mukaan toistunut säännöllisesti, eikä muutosta ole siis tapahtunut EU-tason kritiikistä huolimatta. Samoin Amnestyn raportissa kritisoidaan liikkumisen rajoittamista mainiten sen olevan vastoin niin YK:n ihmisoikeussopimuksia kuin myös Espanjan omiakin lakeja²¹⁷.

Tämä siirtolaisten liikkeen rajoittaminen majapaikkojen ulkopuolelle on yksi konkreettinen esimerkki siitä, miten Melillan koko aluetta näyttää määrittelevän hallinnallisuuden korostaminen. Tämänkaltaisia mekanismeja tulee esille vahvasti myös siinä, miten ihmisiä jaotellaan ja ”laskennallistetaan” Foucault’n termejä käyttäkseni. Käsittelen näitä tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

²¹⁵ The Guardian 6.5.2014.

²¹⁶ El Pais 6.3.2014.

²¹⁷ Amnesty International 2015, 23.

Yllä mainittujen hallinnallisuutta korostavien diskursiivisten mekanismien kautta luodaan myös ihmisistä tietynlaisia subjekteja. Kun hallinnon tasolta vaaditaan järjestystä väestön turvallisuuden vuoksi, luodaan tämän diskurssin kautta hallintamentaliteettia, joka pitää tätä toimintaa merkittävän tärkeänä väestölle ja sen hyvinvoinnille. Tämä mekanismi biopoliittisen vallan muotona samalla luo ihmisistä subjekteja, joille turvallisuus on ensisijaisen tärkeää. Näin järjestyksen vaatiminen on osaltaan luomassa ja ylläpitämässä eräänlaista järjestyssubjektien joukkoa, jossa ihmiset subjekteina ovat alttiita hallinnon vallalle ja voimalle sekä tämän vallan myötä ohjautuvat toimimaan tiettyjen yhteiskunnallisten päämäärien, tässä tapauksessa järjestyksen ja turvallisuuden, mukaan.

On toki kyseenalaista, kuinka voimakasta tällainen subjektien rakentaminen todellisuudessa on – ei voida olettaa, että ihmisten näkemyksiä voidaan ohjata näin yksinkertaisesti ainakaan kokonaisvaltaisesti. Tässä yhteydessä voidaan kuitenkin nähdäkseni katsoa tämänkaltaisen hallinnallisen subjektien luomisen vaikuttavan ainakin osittain siihen, että eurooppalaisten suhtautuminen Afrikasta ja Lähi-Idästä tulevaan muuttoliikkeeseen on muuttunut viimeisen reilun vuosikymmenen aikana selvästi vihamielisemmäksi niin puheen kuin toiminnan tasolla²¹⁸. Tätä samaa tukee myös aineiston analyysi, jossa silmiinpistävää on kaksi muuttuvaa seikkaa vuoden 2016 kohdalla: sen jälkeen artikkeleissa ja niiden sisällään pitämässä haastatteluissa näkyy selvästi myönteisempi suhtautuminen Euroopan koviin menetelmiin siirtolaisuuden osalta, sekä toisaalta myös selkeästi suurempi vastustus itse siirtolaisia kohtaan.

Oma kysymyksensä on tietysti se, missä määrin tämä median muutos kielteisempään suhtautumiseen ja hallinnallisuuden korostamiseen on peräisin sen omista taustoista ja missä määrin kyse on hallinnon tason kommenttien peilaamisesta ja niihin mukautumisesta. Fabio Peroccon huomio mediassa toteutetusta siirtolaisuuden stigmatisoinnista on eittämättä osuva²¹⁹, mutta se ei välttämättä riitä kokonaiskuvan avaajaksi. En kiistä Peroccon huomiota median merkittävästä roolista tässä prosessissa, eurooppalaisten mielipiteen jyrkkemisessä, mutta nähdäkseni Perocco tarkastelee asiaa hieman yksinkertaisesta perspektiivistä unohtaen taustalla olevat valtiojärjestelmään perustuvat valtasuhteet. Median toimilla on vaikutusta, mutta mistä median toimet johtuvat, miksi he Peroccon mukaan stigmatisoivat siirtolaisia uhkaaviksi? Perocco ei itse anna suoraa vastausta. Journalistien laajamittainen rasismi tai silkka ymmärtämättömyys toiminnan seurauksista ovat molemmat selityksinä heikkoja. Niiden sijaan yhtenä

²¹⁸ Seebach et al. 2016, 17.

²¹⁹ Perocco 2018, 129.

keskeisenä tekijänä voidaan katsoa olevan aineistossakin runsaasti esiin nouseva ajatus siirtolaisuuden tuottamasta uhasta sisäpuolen väestön hyvinvoinnille, erityisesti myös taloudellisessa mielessä. Tästä esimerkkinä on entisen Frontexin johtajan, Fabrice Leggerin haastattelu *Der Spiegelissä* vuonna 2015. Leggeri hallinnon edustajana puolustaa Frontexin toimintaa ja sen kehittämistä entistä voimakkaammaksi perustellen tätä uhilla, joita ”siirtolaisuus luo yhteiskunnallemme”²²⁰. Leggeri mainitsee samassa yhteydessä myös osan siirtolaisista ihmisinä, jotka pyrkivät perusteetta pääsemään osallisiksi länsimaisten hyvinvointivaltioiden sosiaalisista eduista.

Tämän ajatuksen voidaan nähdä olevan hyvin keskeinen myös median toimien taustalla. Kun eurooppalaiset valtiot ovat viime vuosikymmenet, oikeastaan viimeistään vuoden 2008 finanssikriisistä lähtien olleet vaikeuksissa oman rahoituksensa kanssa, edustavat uudet tähän yhteiskuntaan saapuvat ja apua tarvitsevat ihmiset uhkaa väestölle ja sen hyvinvoinnille. Kun ihmisten elämä määritetään ennen kaikkea valtioiden ja niiden ympärille muotoutuvan järjestelmän kautta, johtaa tämä siihen, että esimerkiksi sosiaaliturvajärjestelmä ymmärretään tietyn valtion väestölle kuuluvaksi. Mikäli taas tähän väestöön otettaisiin ihmisiä suuressa mittakaavassa lisää, voisi tuo sosiaaliturvajärjestelmä romahtaa rahoituksen puutteessa.

Tässä on toki huomautettava, että ongelma ei todellisuudessa ole näin yksinkertainen, vaan esimerkiksi valtion rahoitus (ja sen keskeisenä tekijänä valtion velka) on kiinteästi sidoksissa käsityksiin nykyisestä yhteiskuntajärjestelmästä ja sen rakenteesta, vaikka todellisuudessa sen ratkaisemiselle voidaan nähdä monenlaisia muitakin tapoja. Tämän taloudellisen järjestelmän analyysi ei kuitenkaan ole tässä tutkielmassa oleellista, vaan esitetty näkemys hyvinvointivaltion vaihtoehdottomasta toteutuksesta ja potentiaalisesta romahduksesta kuvastaa tutkielman kontekstissa osuvasti sitä, miten valtio biopoliittisena toimijana ja media sen osana näkee maailman. Koska näemme maailman tietyllä historiallisella hetkellä tietynlaisena ja usein vaikeasti muutettavana, on helpompi puolustaa nykyistä järjestelmää kuin alkaa vaatia muutosta, jotta asiat voitaisiin järjestää toisella tavalla. Näin kun valtion taloudellinen tilanne on heikko ja sen piiriin nähdään olevan tulossa uusia ihmisiä, jotka eivät välttämättä pärjää alkuun ilman sen tukijärjestelmää, muodostuu näistä ihmisistä helposti myös taloudellinen uhka, joka pitää pysäyttää. Kun siis Perocco esittää siirtolaisten stigmatisoinnin prosessin mediassa toteutettuna operaationa, hän ei tuo esiin sen taustalla vaikuttavia moniulotteisia, poliittisia tekijöitä,

²²⁰ Der Spiegel 5.10.2015.

vaan keskittyy pintapuoliseen näkökulmaan. Pintapuolinen tarkastelu jättää kuitenkin huomiotta valtion biopoliittisen luonteen – sen on pyrittävä ajamaan omia ja oman väestönsä etuja sekä varmistamaan väestön hyvinvointi. Siksi siirtolaisuus voidaan tällaisessa tilanteessa esittää uhkana yhteiskunnalle ja vaatia tämän varjolla korostetumpaa turvallistamista sekä rajojen sulkemista ilman, että nämä näyttäisivät täysin perusteettomilta vaatimuksilta ihmisten silmissä.

5.2.2. Ihmisten jaottelu

Foucault’lle biopoliitiikkaan kuului olennaisesti se, että väestön hyvinvoinnin optimointi tarkoittaa välttämättä resurssien kasaamisen ja alueellisen turvaamisen myötä tuon alueen ulkopuolisten elämien ”devalvoimista”, uhraamista heikoille elinolosuhteille²²¹. Kun valtio siis toimii biopoliittisesti sisäpuoltaan suojaten, se johtaa väkisin hierarkioiden asettamiseen ihmisten välille akselilla sisäpuoli-ulkopuoli. Biopoliittisen valtion, joka pyrkii suojelemaan elämää, on kuitenkin mahdotonta oikeuttaa tätä hierarkkista rajanvetoa ja toisten altistamista vaikeille elinolosuhteille tai jopa kuolemalle. Foucault esittikin tämän rajanvedon tehtävän ennen kaikkea rasisen ajattelun kautta. Sen kautta voitiin oikeuttaa biopoliittinen rajanveto sekä sen uhrin luomalla hierarkia ihmislajin biologisen jatkumon sisälle²²². Näin mahdollistetaan Foucault’n mukaan ihmisten käsittely eriarvoisina ryhminä.

Melillaa koskevassa journalistisen median aineistossa korostuvat hallinnallisuuden ohella erityisesti myös erilaiset eronteon politiikan mallit. Yksi keskeinen seikka aineistossa on puhe niin sanotuista elintasopakolaisista. Tämä jakolinjan teko on ollut keskeinen keskustelun aihe viimeisen vuosikymmenen aikana siirtolaisuutta koskien. Tutkijoiden mukaan tämä jakolinja on kuitenkin ennen kaikkea ihmisiä hierarkioihin jaotteleva eikä todisteisiin vetoava. Kuten Eleanor Paynter on tuonut esiin, puhe elintasopakolaisista pitää sisällään rodullistavan jakolinjan, sillä valkoisista pakolaisista ei puhuta ikinä elintasopakolaisina.²²³ Tämä on tullut vuoden 2022 aikana erityisen selväksi: samanlaisista tilanteista pakenevat ukrainalaiset on puheessa esitetty pakolaisina, kun taas vastaavasta sotatilasta paenneet syyrialaiset on viimeisen kymmenen vuoden ajan esitetty Euroopassa elintasopakolaisina.

²²¹ Wiertz 2020, 1378.

²²² Foucault 2003, 257, 275.

²²³ Paynter 2022, 296.

Esimerkiksi *Guardianin* artikkelissa vuodelta 2017 kuvataan turvapaikanhakijat elintasopakolaisina. Samassa artikkelissa myös Melillan pormestari Juan José Imbroda kuvaa Melillaan saapuvia siirtolaisia elintasopakolaisina.²²⁴ Puhe elintasopakolaisuudesta on tietysti hieman poikkeuksellinen eronteon muoto, sillä siinä ei suoraan aseteta ihmisiä eri hierarkkisiin rooleihin, vaan pikemminkin pyritään piilottamaan mahdolliset jakolinjat määrittelemällä ihmisten avuntarve kyseenalaiseksi. Tämä diskurssi onkin oma siirtolaispolitiikan sisäinen yksittäinen mekanisminsa, jolla pyritään luomaan tilaa, jossa turvapaikanhakijoiden tilanne pyritään määrittelemään paremmaksi kuin se onkaan. Näin voidaan samalla oikeuttaa liikkeen estäminen ja sen käytännöt, kun ihmisten liikkeen syyt on asetettu kyseenalaisiksi. Kuitenkin kuten Paynter on esittänyt, tämä kyseenalaistamisen diskurssi näyttää toimivan pitkälti rodullistavan jakolinjan mukaisesti. Tämä jakolinja kytkeytyy myös *Der Spiegelin* aineistosta saatuun Espanjan Civil Guardian viranomaisen lauseeseen, jossa hän kommentoi Melillan rajapolitiikkaa käyttäytymiseen seuraavalla tavalla:

”On valkoisia ja mustia ihmisiä.”²²⁵

Tämän perään artikkelissa kerrotaan, että Melillan rajalla vain valkoiset pääsevät rajan yli²²⁶. Civil Guardian haastateltu viranomaisen siis käytännössä myöntää tämän jakolinjan ja sen merkityksen liikkeen vapaudelle. Border Violence Monitoring Network on myös raportoinut, kuinka Melillan poliisi on kuljettanut ihmisiä takaisin rajalle ja sen yli täysin mielivaltaisesti. Tässä toiminnassa on konkretisoitunut selvästi poliisin etninen profilointi – rajan yli on palautettu jopa Espanjan kansalaisia, jotka ovat mustia – eikä näitä ihmisiä ole uskottu, vaikka he ovat yrittäneet näyttää henkilöpapereitaan.²²⁷

Samanlaiset rasistisen diskurssin ja käytännön palaset nousevat esiin laajasti enklaavialueiden tapauksessa. Voidaankin katsoa, että siirtolaisuutta Melillassa tarkastellaan rodullistavan jakolinjan kautta. Tässä keskeistä on se, mitä Foucault sanoi rasismista Fanonia seuraten: sen sijaan, että rasismi nähtäisiin pelkona vierasta kohtaan, se tulee ymmärtää naapuriin kohdistettuna vallankäyttönä, toimintana, joka oikeuttaa väestön ulkopuolisten ihmisten kuoleman tuottamisen ja riiston²²⁸.

²²⁴ The Guardian 10.5.2017.

²²⁵ Der Spiegel 20.10.2014.

²²⁶ Der Spiegel 20.10.2014.

²²⁷ Border Violence Monitoring Network 2021, 24-25.

²²⁸ Fanon 2003, 206; Foucault 2003, 230.

Sen sijaan, että näitä havaintoja tarkasteltaisiin yksilöiden harjoittamana rasismina, joka johtuisi sydämellisyyden puuttumisesta tai vierasta kohtaan tunnetusta pelosta, on keskeistä tarkastella niitä biopoliittisen valtion toimintamekanismien laajassa kontekstissa. On tietysti totta, että osa vastaavan kaltaisista havainnoista voi johtua yksilöiden kokemasta vierauden pelosta, mutta jos nämä havainnot ovat toistuvia, voidaanko niitä pitää ainoastaan yksilöiden ajatusmaailmana? Selitysmalli on nähdäkseni turhan yksinkertaistava – se ei ota huomioon tarpeeksi sitä, miten yksilöiden ajatusmaailma muotoutuu.

Kuten Fanon on esittänyt, Afrikan kolonisaation yhteydessä eurooppalaiset edistivät kaikin keinoin kuvaa yhdestä, ”villi-ihmisten” Afrikasta, jonka kautta voitiin oikeuttaa sen poliittinen ja taloudellinen riisto ²²⁹. Vain asettamalla nuo muut ihmiset ulos ihmisyyden kategoriasta, voitiin tuo toiminta saada näyttämään oikeutetulta. Tämä Fanonin ajatus on keskeinen myös Foucault’n biopoliittisen tutkimuksen taustalla. Biopoliittisen valtion suojeleminen vaatii vastaavaa ihmislajin jatkumon hajottamista, jotta väestön vaatimat toimenpiteet voidaan oikeuttaa. Tällaisena hajottamisen mekanismina voidaan katsoa toimivan esimerkiksi edellä mainitut viranomaistason kommentit siitä, kuinka ”on mustia ja valkoisia ja vain toiset heistä ovat tervetulleita”. Vaikka lauseissa ei suoraan aseteta hierarkiaa paikalleen, vastaavat lausumat pitävät sisällään sanoman siitä, että vain valkoiset ovat tervetulleita – erityisesti kun Afrikasta tai Lähi-Idästä tulevan siirtolaisuuden yhteydessä viitataan usein sen tuottamaan uhkaan turvallisuudelle ²³⁰. Tuon turvallisuusuhan luomisen kautta ei-valkoiset siirtolaiset asetetaan ensinnäkin uhaksi, joka tulee torjua, ja toiseksi heidät asetetaan asemaan, jossa he ovat jälleen ”villejä”, normeihin sopeutumattomia riskitekijöitä, joita valtion ei tule ottaa vastaan. Näin heidän altistamisensa kuolemalle ja heikoille olosuhteille tehdään oikeutetuksi asettamalla heidät erilaiseen kategoriaan sisäpuolen väestöön verrattuna.

Tällaisia erotteluja tehdään Melillassa selvästi hallinnon tasolla. Aineistossa *Guardianin* artikkelissa kerrotaan siitä, kuinka Melillan hallinto on pitkään luonut kuvaa ”me” vastaan ”he” asetelmasta, joka näkyy selvästi laajana islamofobiana ²³¹. Amnesty ja Border Violence Monitoring Network puhuvat myös omissa raporteissaan laajasti tästä jaottelusta, sitä ankarasti kritisoiden ²³². *El Pais* taas on paljastanut vuonna 2011, kuinka Espanjan kansalliskaarti pyrkii

²²⁹ Fanon 2003, 184-185.

²³⁰ Der Spiegel 5.10.2015.

²³¹ The Guardian 10.5.2017.

²³² Amnesty International 2015 & Border Violence Monitoring Network 2021.

enklaavialueilla pitämään kirjaa muslimeista²³³. Tämä on tarkoittanut tietojen keräämistä esimerkiksi poliisivoimissa työskentelevistä muslimeista ja heidän mahdollisista kytköksistään radikaaleihin liikkeisiin. *El Paisin* raporttien mukaan tietojen keräämistä on harjoitettu ainakin vuodesta 2003. *El Pais* kertoi, että sama toiminta koskee myös armeijaa, josta oli edellisten vuosien aikana erotettu useita muslimitaustaisia sotilaita – vaikka minkäänlaisia todisteita potentiaalisista kytköksistä radikalismiin ei ollutkaan.²³⁴

Tämä uskonnonkin pohjalta tehtävä jaottelu voidaan nähdä rakentuvan rodullistamisen päälle, sillä islaminuskoiset nähdään lähtökohtaisesti ei-eurooppalaisina, ei-meihin kuuluvana. Melillan kansalliskaartin kirjanpito alueen muslimeista viittaa vahvasti Fanonin näkemykseen siitä, kuinka pohjoisafrikkalaiset on pyritty eurooppalaisten toimesta esittämään ”raakalaisina”²³⁵. Asettamalla kaikki alueen muslimit tähän kategoriaan voidaan samalla oikeuttaa heidän tarkka valvontansa alueen turvallisuuden nimissä. Tässä voidaankin nähdä siirtymä Fanonista Foucault’hon: kun Fanon tarkasteli näitä mekanismeja kolonisaation yhteydessä, Foucault’n tarkastelu koski yleisesti modernin valtion toimintaa – miten valtio kykenee ylläpitämään alueensa hyvinvointia ja valjastamaan rasismien käyttöönsä tuon tavoitteen saavuttamiseksi. Melillan tapauksessa tämä Foucault’n huomio on erityisen keskeinen. Moderni valtio ja valtioiden liitto, Espanja ja EU, pyrkivät pitämään Melillan koko alueen mahdollisimman tarkasti hallinnoituna erilaisten sen väestön hyvinvointia potentiaalisesti uhkaavien tekijöiden varalta. Tässä se turvautuu me-muut-erotteluun oikeuttaakseen ihmisten väliset hierarkiat ja niiden mukaiset jaotellut oikeuksiin.

Toisaalta eräs uskontoon kiinnittyvään jaotteluun liittyvä kiintoisa huomio aineistossa on se, että *El Paisin* aineistossa näkyy selvä piikki islamistisen terrorismin käsittelyssä vuoden 2015 kohdalla. Tämän voi olettaa johtavan juurensa ainakin osittain vuoden 2015 terrori-iskuista Pariisissa. Johtui piikki Pariisin tapahtumista tai ei, on silti merkittävää, että aiheen käsittely kohdistuu lehden sivuilla vahvasti Melillaan. Aineistossa on tuolta ajalta useita artikkeleita, joissa viitataan Melillan potentiaalisuuteen terrorismin kauttakulkupaikkana ja toisaalta myös sen keskuksena. Mielenkiintoista on se, että artikkeleissa ei esitetä mitään todisteita tästä, vaan pikemminkin epäily kohdistuu Melillaan ilmankin niitä. Nähdäkseni tässä on selvästi nähtävissä viite siihen, kuinka kaupungin suuri muslimien määrä tekee siitä uhan median mukaan. Voitaisiinkin sanoa siis, että *El Paisin* artikkelit näkevät Melillan terrorismiriskinä,

²³³ *El Pais* 4.10.2011.

²³⁴ *El Pais* 4.10.2011.

²³⁵ Fanon 2003, 184-185.

koska Melillassa on valtion muuhun alueeseen nähden paljon muslimeja – ennakko-oletuksena on siis, että muslimeilla on taipumus terrorismiin ja suuri määrä heitä tarkoittaa kasvavaa terrorismin uhkaa. Tällaisten pohjaoletusten varjossa tulee entistä selvemmin esille se, miten biopoliittinen hallinnallisuuden tarve rakennetaan diskurssin kaltaisten mekanismien avulla. Puhe Melillasta potentiaalisena islamistisen terrorismin kehtona oikeuttaa sen, että alueen muslimeja itsessään valvotaan tarkasti kansalliskaartin taholta, sekä toisaalta sen, että alueelle ei haluta päästää yhtäkään uutta ”potentiaalista uhkaa”.

5.2.3. Uhkakuvat

Eräs keskeinen piirre aineistossa on erilaisiin uhkakuviin vetoaminen. Yksi keskeinen piirre näissä uhkakuviin vetoamisessa on siirtolaisten yhdistäminen rikollisuuteen ja siten siirtolaisuuden esittäminen suurena uhkana vastaanottavalle yhteiskunnalle. Esimerkiksi vuonna 2014 Espanjan sisäministeri kertoi *El Paisille* siitä, kuinka siirtolaisten tulo on mafian syytä:

”Mafiat ovat näiden liikkumisten takana, he ovat hyvin perillä siitä, että Civil Guardian työ on kyseenalaistettu ja he käyttävät sitä hyväkseen.”²³⁶

Sisäministeri viittaa Civil Guardian työn kyseenalaistamisella EU:n siirtolaisviranomaisten kritiikkiin liittyen toimintatapoihin, jotka olivat vuoden 2014 helmikuussa aiheuttaneet 15 siirtolaisen kuoleman. Civil Guardian toimijat olivat ampuneet kumiluoteja kohti siirtolaisten veneitä, mikä oli aiheuttanut siirtolaisten hukkumisen. Myös komission agendapaperi painottaa jo raportin alussa mafian ja salakuljettajien merkitystä ongelman ratkaisemisessa²³⁷. Nämä havainnot viittaavatkin suoraan Didier Bigon aiemmin esiteltyyn havaintoon siitä, kuinka globaalit Etelän siirtolaisia koskeva diskurssi pyrkii luomaan vastakkainasettelua esittämällä heidät paradoksaalisesti sekä resursseiltaan kykenemättömänä olemaan hyvä kuluttaja, että toisaalta liittyvän kiinteästi järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja huumekauppaan²³⁸. Vaikka sisäministeri ja komission agendapaperi eivät tässä tapauksessa viittaakaan suoraan siirtolaisten kyvyttömyyteen kuluttaa, eli käytännössä kyvyttömyyteen tulla toimeen ilman sosiaalitukia, tämä puoli väitteestä toistuu useasti aineistossa puhuttaessa uhista länsimaisen hyvinvointivaltion jatkuvuudelle, kuten aiemmin on tuotu esiin. Sen sijaan mafiaan viittaaminen tuo yhtälöön uuden ulottuvuuden. Vaikka mafian syyttäminen siirtolaisten tulosta ei suoraan

²³⁶ El Pais 6.3.2014.

²³⁷ EU-komissio 2015, 3.

²³⁸ Bigo 2005, 585.

pidä sisällään väitettä siirtolaisten ja mafian yhteydestä, luo se kuitenkin kuvan siitä, että Mellillaan saapuvilla siirtolaisilla on yhteys mafiaan. Näin vaikka siirtolaiset itsessään eivät toimisi mafiassa, he aineiston sitaattien mukaan antavat hyväksyntänsä sen toiminnalle erityisesti käyttäessään sen palveluja – mikä luo kuvan siirtolaisista mafiapositiivisina toimijoina, jotka eivät asetu suoraan järjestäytyntä rikollisuutta vastaan.

Tämä rikollisuuden uhka liittyy kiinteästi kriittisen biopolitiikan tutkimuksen viime vuosien havaintoihin siitä, kuinka Euroopan unionin ulkorajojen territoriaalinen raja on muuttunut biopoliittiseksi rajaksi, jossa ihmiset tutkitaan tartuntojen varalta – ja tartunnat voivat sairauden ohella tarkoittaa esimerkiksi köyhyyttä tai rikollisuutta²³⁹. Tämän niin kutsutun hygieniadispositiivin kautta korostetaan terveen Euroopan ja tartuttavan, uhkaavan Etelän välistä rajaa ja tarvetta tuon rajan tarkalle kontrollille. Hygieniadispositiivi rajanvetona tuottaa sekä käytännön että diskurssin tasolla kuvan siirtolaisesta uhkaavana häiriönä, jota vastaan on suojauduttava, jotta hän ei pääse uhkaamaan eurooppalaisen valtion puhtautta ja vakautta silkalla omalla olemassaolollaan. Dal Lagon teesi siirtolaisesta ontologisenä vihollisena²⁴⁰ tavoittaa hyvin tämän rajanvedon: siirtolaisuus ei ole uhka pelkästään sen takia, mitä se konkreettisesti on, vaan sen takia, mitä se jo olemisellaan edustaa – potentiaalista uhkaa alueen sisäiselle väestölle.

Tähän uhkaan vedoten Espanjan sisäministeri Jorge Fernández Díaz puhuikin vuonna 2014 kansallisen hätätilan julistamisesta siirtolaisuuden takia. Sisäministerin mukaan kasvava siirtolaisten määrä on ongelma, jota tulisi ”hallinnoida yhteistyössä koko Euroopan unionin kesken”. Samalla Díaz esittikin rajaturvallisuuden ja vakavan uhan torjumisen nimissä, että kansalliskaartin syyttäminen tuolloin tapahtuneista kumiluodein aiheutetuista hukkumiskuolemista on epäoikeudenmukaista.²⁴¹ Sisäministeri perusteli väitettä sillä, että rajavartijat olivat ampuneet vain veneen ympärille veteen, eivät suoraan ihmisiin. Ottamatta kantaa siihen, vaikuttaako veneen ympärille ampuminen ihmisiin esimerkiksi aiheuttaen kasvavaa paniikkia, voidaan sisäministerin väitettä kansalliskaartin syyttämisen epäoikeudenmukaisuudesta pitää jossain määrin pätevänä, sillä mikäli kansalliskaarti toimii vain saamiensa ohjeiden mukaan, on vastuu korkeammalla tasolla – jopa aina sisäministerillä asti, eikä siis vain kansalliskaartin

²³⁹ Kelly 2015, 53.

²⁴⁰ Dal Lago 2009, 46.

²⁴¹ El Pais 6.3.2014 & The Guardian 6.5.2014.

yksittäisillä toimijoilla. Kuitenkin sisäministerin lausuma itsessään pyrkii nähdäkseni viittamaan enemmän siihen suuntaan, että siirtolaiset luovat niin suuren kansallisen uhan Espanjalle, että kumiluotien käyttäminen heidän pysäyttämisekseen on oikeutettua.

Kansalliseen hätätilaan ja sen oikeuttamiin toimiin liittyen eräs merkittävä seikka on Foucault'n huomio biopolitiikan tuomasta muutoksesta hallinnon tasolla. Kun vielä Machiavellin *Ruhtinaan* ongelma oli ruhtinaan henkilökohtaisen turvallisuuden takaaminen, biopolitiikan aikana siirryttiin Foucault'n mukaan ensisijaisesti takaamaan väestön turvallisuutta ja sitä kautta myös hallitsijan – väestön ollessa tyytyväisiä asemaansa eivät he ole potentiaalisia luoman uhkaa hallitsijan asemalle ²⁴². Kun Díaz esittää siirtolaisuuden uhkaavan kansallista turvallisuutta, olisi Foucault'ta seuraten tämä siis tulkittava siten, että siirtolaisten tulo saisi potentiaalisesti väestön ”barrikadeille” uhkaamaan vallitsevan hallinnon valtaa ja järjestystä.

On kiistatta totta, että esimerkiksi vuoden 2015 jälkeen entistä kriittisemmät suhtautumiset siirtolaisiin ovat olleet arkipäivää Euroopassa, myös Espanjassa – esimerkiksi äärioikeiston nousu on muuttanut poliittista kenttää huomattavasti. Mutta nationalismiin varaan rakentavien liikkeiden nousu on pikemminkin päinvastainen ilmiö kuin mitä foucault'lainen tulkinta tilanteesta tarkoittaisi. Se ei uhkaa kansallisvaltion itsenäisyyttä ja hallitsijan roolia, vaan paremmin pyrkii korostamaan sitä entisestään. Se ei myöskään uhkaa niin sanottua ”normaalialia”, vaan pikemminkin pyrkii palauttamaan ”epänormaalin” takaisin marginaaliin. Niin kauan kuin tämänkaltaiset liikkeet toimivat demokratian kautta, ne eivät muodostakaan Foucault'n kuvailemaa uhkaa biopoliittiselle valtiolle ja sen hallinnolle.

Toisaalta hallinto, joka taas toimisi siten, että se avaisi rajansa siirtolaisille vapaasti, voisi saada tämän jälleen nousseen poliittisen liikkeen kääntymään rajusti itseään vastaan. Díazin ja Espanjan tapauksessa ei voida kuitenkaan sanoa olevan tällaisesta uhasta kyse – korkeintaan varotoimenpiteestä, jotta tuollaiseen tilaan ei myöskään tulevaisuudessa edetä. Díazin puheen kansallisen uhan syntymisestä voidaankin katsoa luovan omalta osaltaan hallintamentaliteettia, joka ohjaa niin nykyistä kuin tulevaa politiikkaa pysymään vallitsevassa näkemyksessä, jossa siirtolaisten tulo tulee estää – jotta uhkaa hallintoa vastaan nousemisesta ei pääse syntymään.

Siirtolaisten luoman uhan estämiseksi sisäministeri Díaz toikin entistä tiukempia kontrollitoimia mahdollistavaa kansalaisturvallisuuslakia valmistellessaan esille, että kansalliskaartin keinovalikoimaa ei ole säännelty eksplisiittisesti, vaan se voi ”käyttää tarpeelliseksi katsomiaan

²⁴² Foucault 2010, 75; Machiavelli 2021.

keinoja”²⁴³. Tämä kytkeytyy nähdäkseni kiinteästi Foucault’n ajatukseen modernin poliittisen järjestyksen kulminoitumisesta elämän hallitsemiseen voimalla, sodan logiikan kautta. Foucault’lle yhteiskunnan suojele ja ylläpito sen ulkopuolta vastaan toteutetaan käytännössä sodan keinoin – alueellisen väestön elämän optimointia uhraamalla toisten henkiä²⁴⁴. Foucault’n biopoliittinen turvallisuusajatus tiivistyykin siis ajatukseen, jonka voisi muotoilla esimerkiksi ”tapa tai anna kuolla elääksesi”. Kun sisäministeri siis määrittelee kansalliskaartin keinovalikoiman tarpeen mukaan muutettavaksi, antaa hän samalla sille oikeuden edellä mainittujen kumulodeilla hukuttamisten kaltaisiin menetelmiin biopoliittisen väestön suojelemisen varjolla. Kun sisäministeri samalla viittaa siirtolaisten tuomiin uhkisiin, kuten puhuessaan ”invaasiosta”²⁴⁵, joka sanana pitää sisällään ”maahan hyökkäyksen” eli sisältäen siten suoran väkivallan uhan, hän samalla luo Foucault’laista biopoliittista tilaa, jossa valtion on tapettava elääkseen ja ”normaalin” on voitettava ”epänormaali” yhteiskuntarauhan nimissä.

Toisaalta uhkakuvien osalta korostetaan myös valtioiden välistä konfliktia siirtolaisuuskysymyksen saralla. Tässä keskeiseksi teemaksi nousee se, kuinka ”Marokon toiminta uhkaa Espanjan valtiollista suvereniteettia”²⁴⁶. Tässä yhteydessä Marokon toiminta on siis toimimattomuutta: valtio ei estä siirtolaisia saapumasta Melillan rajoille. Tätä Marokon syyllisyyttä korostetaan myös sitä kautta, että EU maksaa Marokolle tästä valvonnasta EU:n ja Turkin sopimuksen kaltaisella tavalla – joskin toistaiseksi huomattavasti pienempiä rahamääriä, mutta joka tapauksessa kymmeniä miljoonia euroja vuodessa²⁴⁷. Tämänkaltaisen Marokon roolin korostaminen tuo uhkakuviin uuden ulottuvuuden. Kun esitetään, että Marokko uhkaa Espanjan suvereniteettia, käytetään vahvasti sodankäyntiin kuuluvaa retoriikkaa, jolla tilanne saadaan kuulostamaan siltä, että Marokko on suunnitellut lähettävänsä siirtolaiset valtaamaan Espanjan. Tässä luodaan diskurssia siitä, että Marokko onkin itse asiassa uhka Espanjalle. Samalla kuitenkin korostetaan edellisessä alaluvussa käsiteltyä eronteon politiikkaa sivistyneen Espanjan (lännen) ja ”villin” Marokon (globaalin Etelän) välillä. Tämä diskurssi rakentaakin nähdäkseni biopoliittista mentaliteettia, jossa ”Marokon hyökkäykseltä” puolustautuminen ja ”sotaisien villien” pysäyttäminen tulee entistä tärkeämmäksi Espanjan ja Euroopan unionin turvallisuuden kannalta – siten oikeuttaen esimerkiksi sisäministeri Díazin ajamat laajemmat kontrollitoimet.

²⁴³ El País 22.10.2014.

²⁴⁴ Spieker 2013, 305, 314.

²⁴⁵ El País 6.3.2014.

²⁴⁶ Der Spiegel 18.5.2021.

²⁴⁷ The Guardian 10.5.2017.

Tämä uhkakuvien laajentaminen aina Marokon valtioon asti kuvastaakin osuvasti aineistohavaintojen antia ja biopoliittisia ulottuvuuksia. Hallinnallisuuden korostaminen nousee tärkeäksi teemaksi, jota korostetaan tuomalla uhkakuvien esittämisen kautta potentiaaliset uhat keskeiseksi osaksi Melillan siirtolaisuutta koskevaa keskustelua. Samalla universaalisti elämää edistävät biopoliittiset havainnot jäävät aineistossa vähiin, vahvistaen Agambenin ajatusta yleisten ihmisoikeuksien ja biopoliittisen valtion lähtökohtaisesta ristiriidasta.

5.2.4. Krimmigraatio

Siirtolaisuuden hallinnoinnin korostuessa on tässä yhteydessä merkittävää huomioida myös se, miten ulkopuolelta tulevien liikettä pyritään estämään tekemällä liike mahdottomaksi. *Guardianin* haastattelema Bernd Kasperek, Border Monitoring -järjestön tutkija näkee EU:n rajoilla tapahtuvan tarkoituksellista siirtolaisuuden laittomaksi muuttamista:

”EU:n rajoilla on lakiin kohdistuva jännite. Koska suurta osaa turvapaikanhakijoista ei enklavialueilla päästetä virallisista rajanylityspaikoista rajan yli hakemaan turvapaikkaa, on laitton rajan ylitys muusta paikasta usein ainoa mahdollisuus hakea turvapaikkaa”.²⁴⁸

Kasparekin kuvaama huomio toistuu myös Border Violence Monitoring Networkin ja Amnestyn raporteissa, joissa tämä on yksi keskeinen kritiikin kohde²⁴⁹. Tämä virallisten rajanylityspaikkojen toiminta on osa prosessia, jossa siirtolaisten liikkumista on pyritty kriminalisoimaan. Kun lailliset keinot suljetaan pois, jää ainoaksi vaihtoehdoksi laitton liike, jos ei halua tyytyä luovuttamaan. Kuten Ari Hirvonen on esittänyt, tämän operaation myötä maahanmuuttopolitiikasta tulee entistä enemmän vain kontrollijärjestelmä siirtolaisten pysäyttämiseen ja rajojen taakse pitämiseen. Samalla tämän kautta luodaan yhä laajemmin siirtolaisuudesta laittontaa, jonka takia ilmiötä kutsutaankin krimmigraatioksi, joka ilmaisee kriminalisoinnin ohella siirtolaisten määrittämistä laillisen ja laitton välisen vastakkainasettelun kautta.²⁵⁰

Laittomaan siirtolaisuuteen pakottamisen ohella keskeinen seikka krimmigraatio-ilmiön yhteydessä on myös ”laitton siirtolainen” käsitteen laajentaminen keskustelun tasolla. Tämä toistuu vahvasti aineiston uutisartikkeleissa, joissa käytetään säännöllisesti ”laitton siirtolaisuuden” termiä puhuttaessa Melillaan pyrkivistä siirtolaisista. Vastaavalla tavalla myös komission agendapaperissa käytetään laajasti tätä ”laitton” siirtolaisen termiä kuvaamaan

²⁴⁸ The Guardian 13.5.2020.

²⁴⁹ Amnesty 2015 & Border Violence Monitoring Network 2021.

²⁵⁰ Hirvonen 2019, 247.

EU-alueelle pyrkiviä ihmisiä ²⁵¹. Tämä niin sanottu lain ja järjestyksen retoriikka pyrkiikin täysin avoimesti jakamaan ihmiset kahteen luokkaan. Ensimmäisenä ovat valitun kansakunnan, lähtökohtaisesti lainkuuliaiset ihmiset. Toisena ovat ne, jotka eivät tähän kuulu, ja jotka nähdään lähtökohtaisesti laittomina riippumatta muista asiaan liittyvistä aspekteista.

Asettamalla siirtolaisuus laittomaksi sekä toisaalta korostamalla siirtolaisten ja alueen sisäisen väestön vastakkainasetteluja toteutetaan biopolitiikan keskeistä ulottuvuutta, ulossulkemista. Kuten Agamben on esittänyt, tässä ulossulkemisessa ulossuljettava henkilö asetetaan pannaan. Agambenin keskeinen huomio on, että pannaan asetettavaa ihmistä ei aseteta lain ulkopuolelle, vaan hänet altistetaan lain kautta kuolemalle ja hylkäämiselle ²⁵². Kriminalisoimalla liike tai kieltämällä avun tarve siirtolaiset Melillan tapauksessa näytetäänkin asetettavan tilanteeseen, jossa heistä muodostetaan ”laittomia”, mikäli he pyrkivät parantamaan omaa tilannettaan. Samoin heitä ei tässä yhtälössä ole tarvetta auttaa – biopoliittisen valtion oikeuden hallinnoida omaa aluettaan ajaessa esimerkiksi turvapaikanhaun oikeuden yläpuolelle.

Näin ulossuljettavat ihmiset eivät olekaan lain ulkopuolella, vaan heidän kohtelunsa näyttäyty pikemminkin biopoliittisen valtion lain voiman manifestoitumisena – sen voiman osoittamisena. Agambenin sanoin ”lain voima tulee voimakkaimmin esiin tässä ulossulkemisessa ja pannaan hylkäämisessä ²⁵³. Ulossuljettavista ihmisistä tuleeekin *homo sacereita*, arvottomaan, paljaaseen elämään asetettuja henkilöitä, jotka voidaan uhrata milloin tahansa biopoliittisen valtion hyvinvoinnin sitä vaatiessa.

5.2.5. Epähenkilöinti

Laittoman ihmisen rooliin asettamisen ohella toinen keskeinen piirre ihmisten välisen jaotteen rakentamisessa ja joidenkin elämän arvottomaksi määrittelyssä on toistuva siirtolaisten epäpersonointi. Tämä näkyy selvästi siinä, miten siirtolaisuutta käsiteltäessä puhutaan ”aalloista” tai ”ongelmista” ihmisten sijaan. Esimerkiksi Melillan pormestari Juan José Imbroda kuvaa siirtolaisia

”pysäyttämättömänä aaltona, joka tuottaa kaupungille suuria ongelmia” ²⁵⁴.

Tätä voidaan tarkastella Dal Lagon epäihmisyyden käsitteen kautta. Dal Lago esittää tällaisten sanavalintojen neutralisoivan asian, tekevän siitä ikään kuin vain teoreettisen ongelman, joka

²⁵¹ EU-komissio 2015, 9.

²⁵² Agamben 1998a, 28.

²⁵³ Agamben 1998a, 29.

²⁵⁴ The Guardian 28.5.2014.

voidaan ratkaista ²⁵⁵. Näiden sanavalintojen kautta tuetaan *homo sacerin* rooliin asetettujen epäihmisyyttä luonnollistamalla sisäpuolen väestön ja sen ulkopuolisten välinen eronteko. Kun Imbroda puhuu siirtolaisista ongelmia tuottavana aaltona, hän vie näiltä ihmisiltä puheensa tasolla ihmisyyden tittelin ja asettaa heidät persoonattomaksi massaksi uhkaa, joka tulee pysäyttää keinolla millä hyvänsä. Näin tämän kielenkäytön voikin nähdä toimivan omanlaisenaan biopoliittisena mekanismina, jonka kautta luodaan sisäpuoleen väestöön mentaliteettia ulkopuolisista vähäpätöisempinä, ei-meihin kuuluvina.

Tämä ihmisyyden tittelin irrottaminen tekeekin apua etsivistä ihmisistä Dal Lagon termein teoreettisen ongelman, joka voidaan torjua biopoliittisen valtion hyvinvoinnin turvaamiseksi ilman, että ajaututaan rikkomaan ihmisoikeuksia ²⁵⁶. Tämän teoreettisen ongelman ratkaiseminen, ”tulvan” pysäyttäminen on Foucault’n tarkoittamaa väestön elämän optimointia sen ulkopuolen ”devalvoinnin”, heikoille elinolosuhteille altistamisen kautta.

Lisäksi kun Imbrodan kommentin kaltaiset lauseet toistuvat journalistisen median aineiston perusteella säännöllisesti, uusintaa media näin jatkuvasti kahta normia: tarvetta hallinnallisuudelle sekä toisaalta ajatusta ihmisten hierarkkisuudesta – toki jälkimmäisen osalta tulee tehdä se huomio, että sen sijaan, että tässä asetetaan ihmisryhmien välille kategorioita, näyttää asetelma tuottavan tilan, jossa toiset ihmiset asetetaan kokonaan ihmisyyden kategorian ulkopuolelle.

On kuitenkin huomattava, että tämä asetelma jää ainoastaan journalistisen median puolelle ja esimerkiksi komission agendapapereissa epähenkilöintiä ei esiinny. Epähenkilöinnin käyttäminen biopoliittisena mekanismina näyttäisikin aineiston pohjalta olevan ennen kaikkea Mellillan paikallisten viranomaisten sekä Espanjan hallinnon käyttämä diskursiivinen keino. Nähdäkseni tätä voidaan pitää tässä yhteydessä keinona, jolla kansalliset viranomaiset pyrkivät Dal Lagon sanojen mukaisesti irrottamaan siirtolaiset ihmisyyden kategoriasta ja kuvaamaan siirtolaisuutta jonkinlaisena väestön ja ihmisyyden ulkopuolisena uhkana. Tätä kautta, siirtolaiset ihmisyydestä irrottamalla, voidaan kansallisen tason viranomaisten puolelta myös perustellummin pyrkiä esittämään toimintakäytännöt oikeutettuina ja irrallisina ihmisoikeuksista tai niiden rikkomisesta. Tämä liittyykin konkreettisesti seuraavan alaluvun ilmiöön, siihen, miten Espanjan viranomaiset ovat pyrkineet aktiivisesti kieltämään tekemänsä ihmisoikeusrikkomukset.

²⁵⁵ Dal Lago 1999, 270.

²⁵⁶ Dal Lago 1999, 270.

5.2.6. Muu elämää estävä biopoliittisuus

Sen ohella, että siirtolaisista ei puhuta henkilöinä, kuvaavaa näille aineiston puheenvuoroille on se, että ongelmia, joita he pakenevat, ei mainita. Tätä kuvaa osuvasti *Agenda on Migration* -raportin lähestymistapa. Raportin alussa huomautetaan siirtolaisuutta käsiteltävän usein yksinkertaistavasti sen monimutkaisuudesta huolimatta – stereotyypein ja väärin perustein²⁵⁷ – mutta silti raportti päätyy itsekin käsittelemään sitä samalla tavalla. Tämä tulee vahvasti esille siinä, kuinka raportti keskittyy siirtolaisuuden rajoittamisen suhteen pohtimaan keinoja salakuljettajien toiminnan estämiseen. Tämä lähestymistapa kuitenkin jättää huomiotta sen, että on salakuljettajia tai ei, ihmiset pyrkivät silti lähtemään pois alueilta, jotka sodan tai köyhyyden – tai jatkossa kasvavassa määrin ilmastokriisin - takia eivät tarjoa riittäviä elämänehtoja²⁵⁸. Näin raportti jättääkin huomiotta sen, miksi ihmiset lähtevät liikkeelle ja tarjoaa ratkaisuksi vain liikkumisen vaikeuttamista pyrkimällä estämään ainoaa keinoa, jolla ihmiset tällä hetkellä pystyvät liikkumaan meren yli. Agendapaperia määrittääkin vahvasti liikkumisen syihin paneutumisen välttely ja sen sijaan keskittyminen seurauksien estämiseen. Samalla tämä liikkumisen syistä puhumattomuus toimii mekanismina, jolla kyseenalaistetaan liikkumisen perusteltavuus – ja tehdään liikkeen estämisestä oikeutettua.

Sama ongelma löytyy myös sanomalehtiaineistoista, joissa esillä ovat korostuneesti maininnat rajanylityksistä, joita ei kuitenkaan selitetä riittävällä tavalla. Ne avataan siten, että kerrotaan kuinka monta ihmistä on tullut tai pyrkinyt yli rajan, mutta vain harvoissa pidemmissä analyseissä kerrotaan miksi – tämä kysymys jää siis uutisoinnissa lähtökohtaisesti marginaaliseksi sivuhuomioksi ja pimentoon, suuren huomion kohdistuessa rajan yli pyrkivien määrään. Tämä syistä puhumattomuus on nähdäkseni keskeinen biopolitiikan mekanismi, jolla siirtolaiset asetetaan ulkopuolelle kieltäen heiltä oikeudet hakea esimerkiksi turvapaikkaa tarvittaessa. Mikäli sisäpuolen väestö ei ole tietoinen siirtolaisten todellisesta tilanteesta, saa siirtolaisten liikkeen estäminen väkisinkin suosiollisemman reaktion väestöltä. Toki voidaan myös pohtia sitä, onko tällä todellisuudessa väliä asetelmalle: kun aineiston perusteella keskustelua määrittelee siirtolaisten asettaminen erontekojen kautta ihmisyyden kategorian ulkopuolelle ja *homo sacerin* asemaan, onko sillä, että siirtolaisuuden todellisista syistä ei puhuta, merkitystä enää kokonaisuudelle? Joka tapauksessa tämä mekanismi toimii entisestään eronteon valta-asetelmaa tukevana hallinnon työkaluna, jonka myötä itse estäminen muuttaa merkitystään – se ei

²⁵⁷ EU-komissio 2015, 2.

²⁵⁸ Tétényi et al. 2019; Paynter 2022; Barnes 2022.

ole estämistä negatiivisessa valossa, vaan biopoliittisen valtion näkökulmasta myönteistä, sen väestön elämää edistävää liikkeen estämistä.

Sen ohella, että liikkumisen syistä ei puhuta, toinen merkittävä, todellisuuden tapahtumia kieltevä seikka Melillan tapahtumiin liittyen on se, miten Espanja suhtautuu pushback-toimintaan eli siirtolaisten palauttamiseen ilman mahdollisuutta turvapaikanhakuun. Kun esimerkiksi Kreikka (Frontexin tukemana) on pyrkinyt salaamaan vastaavan toiminnan saaristossaan, pyrkii Espanjan sisäministeriö sen sijaan vakuuttamaan maailman siitä, että toiminta on laillista eikä riko lakeja tai kansainvälisiä sitoumuksia²⁵⁹. Kuitenkin pushbackit ovat faktisesti vastoin esimerkiksi seuraavia lakeja: YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (artikla 13), Sopimus pakolaisten oikeudellisesta asemasta (artikla 33) sekä Euroopan ihmis-oikeussopimus (artikla 3)²⁶⁰.

Espanjan sisäministeri Jorge Fernández Díaz esimerkiksi kommentoi pushbackeja seuraavalla tavalla:

”Civil Guardian keinoja estää siirtolaisten tuloa ei ole rajoitettu eksplisiittisesti.”²⁶¹

Díaz jatkoi samassa haastattelussa toimien perustelua esittäen toimien olevan laillisia ihmisten liikkeen estämisiä rajalla. Sisäministerin puheiden sisältö onkin hyvin olennainen havainto tässä yhteydessä. Se, että Díaz esittää Civil Guardian toimintakeinojen olevan vapaita, että niitä ei ole konkreettisesti rajoitettu millään tavalla, vaan ne ovat lainmukaisia, on diskursiivisena keinona ilmiötä monimutkaistamaan pyrkivä. Vaikka esimerkiksi Espanjan laeissa ei suoraan määriteltäisikään sitä, mitä Civil Guardia voi tehdä, on se silti velvoitettu toimimaan muiden lakien ja ihmisoikeussopimusten mukaan. Kun pushback-toiminta ja turvapaikanhaun estäminen on esimerkiksi EU:n ihmisoikeussopimuksessa kielletty, rikkoo Civil Guardia sitä, mikäli se toimii mainitulla tavalla. Nähdäkseni Díaz toimii tässä biopoliittisen hallinnon edustajana tavalla, joka pyrkii ennen kaikkea irrottamaan valtion rajan ja sen sisäpuolen väestön turvaamisen kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista ja -velvoitteista. Sisäministeri korostaa samassa haastattelussa, kuinka ”siirtolaisuutta on kontrolloitava, jotta se ei aiheuta uhkia Espanjalle”²⁶². Korostamalla tätä uhan mahdollisuutta Díaz pyrkiikin nostamaan biopoliittisen valtion rajasuvereniteetin ihmisoikeussopimusten yläpuolelle, niitä korkeammaksi ar-

²⁵⁹ Amnesty International 2015, 30–31.

²⁶⁰ Amnesty International 2015, 32.

²⁶¹ El Pais 22.10.2014.

²⁶² El Pais 22.10.2014.

voksi, jota ei saa uhrata tai asettaa kyseenalaiseksi ihmisoikeuksien varjolla, ja jonka takia Civil Guardian toimintamahdollisuuksien voidaan katsoa olevan vapaita – tavoitteen oikeuttamiseksi mitkä tahansa keinot.

Tätä tukee myös se, miten Melillan pushback-käytäntöjä on tutkittu Espanjan viranomaisten toimesta, mutta jokainen tutkittu tapaus on todettu perättömäksi. Amnestyn ja sen haastattelemien lukuisten asiantuntijoiden mukaan tämä johtuu siitä, että tapauksia ei ole tutkittu kunnolla, vaan ne on ”haluttu haudata”.²⁶³ On tapaukset sitten haudattu tahallisesti tai vain todettu perättömiksi Espanjan viranomaisten toimesta, on molemmissa tapauksissa johtopäätöksenä se, että viranomaiset ovat katsoneet valtion rajasuvereniteetin arvona ja tavoitteena ihmisoikeussopimusten noudattamista tärkeämmäksi ja siksi nähneet pushback-käytännöt toimina, joihin ei ole syytä puuttua.

Näissä käytännöissä ja niihin suhtautumisessa tulee vahvasti esille yksi aineiston keskeisiä piirteitä. Aineistossa korostuu siis selvästi hallinnallisuuden ja biopoliittisen valtion turvallisuuden korostaminen ihmisoikeuksiin nähden. Hallinnallisuuden korostaminen ja sen esittäminen moraalisesti hyveellisenä on tietysti jokseenkin problemaattinen asia ihmisten liikkumista koskevan politiikan osalta. Kun hallinnallisuuden päämääränä on väestön hyvinvoinnin takaaminen sekä tuon hyvinvoinnin vaatimien toimien tekeminen, se asettaa samalla nämä keinot moraalisesti hyveellisiksi. Tämän elämän optimoinnin seurauksena oli Foucault’lle siis toisten, tähän väestöön kuulumattomien elämien ”devalvointi” – resurssien kasaaminen sekä ulkopuolen uhraaminen heikommille elinolosuhteille. Voidaan toki sanoa, että Foucault’n ajatus ei ole täysin pätevä kaikissa potentiaalisissa tilanteissa, mutta siirtolaisuuden yhteydessä sen osuvuus on nähdäkseni kiistatonta. Kun väestön hyvinvoinnin vuoksi pyritään turvallistamaan sen asuinalue, tarvittaessa voimakeinoin, ja pakottamaan sen ulkopuoliset tyytymään osaansa vähemmillä resursseilla, tekee tämä foucaultlaisesta devalvoinnista hyvinkin osuvan huomion – väestön hyvinvointi ajaa kaikkien ihmisten hyvinvoinnin edelle. Samalla kuitenkin Deanin esittämä moraalinen ulottuvuus hallinnallisuudessa pyrkii esittämään tämän moraalisesti hyveellisenä toimintana. Hallinnallisuuden imperatiivi nostaakin esille selkeästi ihmisten välille tehtävät jaottelut, jotka näyttävät kuuluvan kiinteästi järjestelmään, jossa ihmiset ymmärretään ennen kaikkea tietyn alueen sisäisinä väestöinä sen sijaan, että heidät nähtäisiin kollektiivisesti ensisijaisesti ihmisinä tässä maailmassa.

²⁶³ Amnesty International 2015, 43.

Tässä hallinnallisuuden korostamisessa eronteon politiikat ja mekanismit näyttävätkin olevan suuressa roolissa tarkasteltaessa Melillan siirtolaisuutta. Viimeaikainen siirtolaisuutta koskeva tutkimus on Agambenia seuraten nähnyt näiden erontekojen ja ihmisoikeuksien katoamisen johtuvan kansalaisuudesta, tietyn maan passin omistamisesta tai sen omistamattomuudesta ²⁶⁴. Mutta pikemminkin kyse näyttäisi olevan siitä, miltä ihminen näyttää. Melillan tapauksessa universaalit ihmisoikeudet jätetään huomiotta ja puhutaan enemmän eronteon kautta – asettaen kriisin uhrin, mustat ja ruskeat kehot ihmisyyden kategoriasta ulos. Näin voidaan katsoa tapahtuvan Melillaa koskevien aineistohavaintojen perusteella. Kun mustia kehoja pidetään laittomina siirtolaisina pelkän ihonvärin takia, siirrytään kansallisuuden kategorian ulkopuolelle valtioiden rajat läpäisevään valkoinen-muut-jaotteluun. Näin Agambenia teesiä kehittäen kansallisvaltioihin perustuvassa järjestelmässä niin sanotut luovuttamattomat ihmisoikeudet näyttävät menettävät kaiken vahvuutensa silloin, kun niitä ei ole mahdollista hahmottaa jonkun tietyn toivotun ihmistyyppin kautta. Tämä luo perustan biopoliittiselle jaottelulle ihmisten välillä turvallisuuden nimissä.

6 Melillan biopoliittinen tila

Mutta millaisia hallinnallisuuden käytännön mekanismeja tämä hallinnallisuutta korostava hegemoninen, moraalisia oppeja jakava diskurssi oikeuttaa Melillan fyysisessä tilassa, siirryttäessä tekstiaineistosta niitä ympäröivään todellisuuteen? Tarkastelen tässä luvussa keskeisiä, tekstiaineistossakin mainittuja käytännön tapahtumia ja pohdin niiden suhdetta tekstiaineistossa korostuneeseen biopoliittiseen hallintamentaliteettiin.

6.1. Biopoliittinen, hierarkkinen rajaimperialismi

Agenda on Migration -raportissa korostetaan jatkuvasti tarvetta laajemmalla rajojen hallinnalle ja turvallistamiselle. Tämä turvallistaminen tarkoittaa käytännössä alueen turvallistamista sen ulkopuolta vastaan foucault’laisessa biopoliittisessä hengessä. Tässä yhteydessä komission raportti keskittyy vahvasti Frontexin rooliin. Agendapaperissa esitetäänkin Frontexin budjetin kolminkertaistamista, pyrkien näin parantamaan viraston kykyä toteuttaa kaksiosaista

²⁶⁴ Valdez et al. 2020, 907.

tehtäväänsä sekä koordinoida operationaalista tukea rajan painealueille että auttaa pelastamaan henkiä merellä.²⁶⁵ Tässä keskeinen huomio on se, että raportissa ei mainita ollenkaan Frontexin todettuja väärinkäytöksiä: sitä, että tutkimusten mukaan se ei toteuta lainkaan tehtäviensä toista osaa eli henkien pelastamista merellä. Frontexin on todistetusti todettu tukevan esimerkiksi Kreikan merivartioston pushback-operaatioita sekä jättävän reagoimatta hälytyksiin, jotka se on saanut hädänalaisista Välimerellä²⁶⁶.

Nämä seikat jätetään mainitsematta myös agendapaperin jälkiraportissa vuodelta 2019.

Vaikka myös yksittäisten valtioiden rajavartiostot ovat vastuullisia näistä toimista, on viimeaikaisessa tutkimuskirjallisuudessa tuotu esiin myös näkökantaa, jonka mukaan Frontex on ensisijainen vastuullinen Välimeren alueen ongelmissa johtuen sen operationaalisesta tuesta toimille. Tämä näkökulma perustuu siihen, että Frontex EU:n virastona tukiessaan toimia antaa niille EU:n mandaatin²⁶⁷.

Koska Frontexin kaksiosaisen tehtävän toinen puoli on selvästi jäänyt sivurooliin eikä siihen katsota komission raporteissa tarpeelliseksi puuttua, voidaan sanoa Frontexin ensisijaisen tehtävän olevan rajan painealueiden, niin sanottujen hotspot-alueiden tukeminen. Tämä seikka tekee raportista hyvin keskeisen myös Melillan tarkastelun osalta. Millaisille käytännöille Frontex antaa tukensa?

Esimerkiksi vuoden 2014 helmikuussa, jolloin ainakin 15 siirtolaista hukkuu Melillan rannoille, hukkuneiden veneistä maihin selviytyneet siirtolaiset kertoivat Espanjan rajavartioston ampuneen heitä kumiluodeilla ja käyttäneen kyynelkaasua, jotta he eivät olisi kyenneet uimaan Espanjan puolelle²⁶⁸. Samanlaisia käytäntöjä on havaittu joka vuosi ja kumiluodeilla veneiden maihin tulon estäminen on yksi keskeisistä aggressiivisen rajapolitiikan keinoista Melillassa²⁶⁹.

Näihin merellä tapahtuviin käytäntöihin liittyvät olennaisesti myös merellä tehtävät pushbackit. Esimerkiksi vuonna 2008 rajavartijat olivat työntäneet senegalilaisen miehen pienessä kumisessa ”jollassaan” takaisin merelle hinaamalla sen satojen metrien päähän rannasta. Mies oli kertonut, ettei osaa uida, mutta rajavartijat olivat *Guardianin* mukaan vain nauraneet tälle.

²⁶⁵ EU-komissio 2015, 3–5.

²⁶⁶ Fink 2020; Strik 2021;

²⁶⁷ Fink 2020, 546.

²⁶⁸ The Guardian 6.5.2014.

²⁶⁹ Gross-Wyrtzen 2020, 889.

Espanjalaisen siirtolaisia auttavan järjestön CEAR:n puheenjohtajan Alberto Revueltan mukaan toinen samassa ”jollassa” ollut henkilö kertoi rajavartijoiden työntäneen sen takaisin merelle ja puhkaisseensa sen veitsellä.²⁷⁰ Border Violence Monitoring Networkin mukaan nämä pushback-menettelyt ovat vuodesta toiseen hyvin yleisiä Melillan vesillä²⁷¹.

Merialueella tapahtuvat toimet eivät ole kuitenkaan ainoita aggressiivisen rajapolitiikan keinoja, vaan ne kytkeytyvät kiinteästi muihin toimiin rajaseudulla. Kun Melillan ympärille palautettiin piikkilanka-aita vuonna 2013 (se oli vuonna 2007 otettu pois sen epäinhimillisyyden takia), Espanjan pääministeri Mariano Rajoy perusteli piikkilangan käyttöä rajaturvallisuuden kohentamisella. Piikkilangan palauttamisen yhteydessä Espanjan sisäministeriö oli teettänyt langan vaarallisuudesta tutkimuksen, jonka tulokset kuitenkin *El Paisin* mukaan salattiin. *El Paisin* tutkimusten mukaan jo saman kuukauden aikana langan palauttamisesta 46 ihmistä sai vakavia vammoja siitä.²⁷²

Piikkilangan ohella yksi keskeinen keino on erilaiset teknologiset laitteet, kuten dronet, joilla valvotaan liikettä niin merellä kuin mantereella. Dronejen ohella rajojen valvontaa on Melillassa lisätty muun muassa CCTV-kameroiden, kasvojentunnistus- sekä lämpökameroiden avulla²⁷³. Viranomaiset ovat perustelleet valvontakeinojen lisäämistä sillä, että se parantaa ihmimillistä valvontaa. Kuitenkin Melillan tapahtumat osoittavat, että inhimillisen valvonnan korostamisesta huolimatta keinovalikoima on laaja ja aggressiivinen: Border Violence Monitoring Networkin raportin mukaan pamputus, hakkaaminen sekä kyynelkaasun käyttö ovat arkipäivää rajalla.²⁷⁴ Melillassa toimiva siirtolaisten oikeuksia turvaava järjestö Prodein on julkaissut myös useita videotodisteita näistä tapahtumista²⁷⁵. Border Violence Monitoring Networkin raportissa on myös kuvia tilanteesta, jossa Espanjan kansalliskaarti käyttää kyynelkaasua ”ennaltaehkäisevästi” ihmisten ollessa vielä reilusti rajan toisella puolella²⁷⁶.

Espanja on ottanut rajaseudulla käyttöön vuonna 2015 myös uuden ”kansalaisturvallisuuslain”, joka mahdollistaa rajavartijoiden tekemät suorat palautukset rajalla. Käytännössä tämä tapahtuu siten, että rajavartijat puskevat ihmiset muuriin tehdyistä pienistä ovista takaisin ennen kuin he pystyvät pyytämään turvapaikkaa. Melillan valtuuston puheenjohtaja Juan José Imbroda kertoo *Guardianin* haastattelussa tämän mahdollistaneen sen, ettei ”siirtolaisuus ole

²⁷⁰ The Guardian 19.3.2008.

²⁷¹ Border Violence Monitoring Network 2021.

²⁷² El Pais 25.11.2013.

²⁷³ Border Violence Monitoring Network 2021, 6.

²⁷⁴ Border Violence Monitoring Network 2021, 11.

²⁷⁵ Prodein 2020. <https://vimeo.com/109091397>. Katsottu 5.5.2022.

²⁷⁶ Border Violence Monitoring Network 2021, 13.

enää ongelma kaupungissa”.²⁷⁷ Sama menetelmä oli kuitenkin käytössä jo aiemmin: *El Pais* kertoo vuonna 2013 Espanjan kansalliskaartin ”palauttaneen Saharan eteläpuolelta tulleita siirtolaisia rajan oviaukoista ilman, että heille on annettu mahdollisuutta hakea turvapaikkaa”²⁷⁸. Näistä luvattomista palautuksista on myös olemassa videomateriaalia, esimerkiksi Prodein julkaisi vuonna 2014 videon edellä mainituista tapahtumista²⁷⁹. Kansalaisjärjestö Prodeinin José Palazon kuvaa tilannetta kyynisesti: ”He estävät väkivalloin ihmisiä pyytämästä apua ja meidän olisi tarkoitus taputtaa”²⁸⁰. Kriitikot ovatkin Espanjassa kuvanneet enklaavialueiden muureja ja toimintatapoja termillä ”*muros de vergüenza*”, häpeän muurit²⁸¹.

Kun viranomaiset korostavat tarvetta kontrolloida siirtolaisuutta, Espanjan pääministeri Pedro Sánchezin sanoin ”järjestyksen palauttamiseksi”²⁸², luodaan tämänkaltaisilla diskursiivisilla keinoilla siis turvallistamista korostavaa hallintamentaliteettia, kuten edellisessä luvussa kuvattiin. Tämä hallintamentaliteetti vaikuttaa ihmisiin pyrkien luomaan heistä subjekteja, jotka toimivat ja ajattelevat tietyllä, toivotulla tavalla. Järjestyksen palauttamisen vaade ja kontrollin korostaminen luovat biopoliittisena mekanismina ihmisistä järjestyssubjekteja, jotka pitävät näitä pyrkimyksiä toivottuina ja tavoiteltuina, sekä myös moraalisesti oikeudenmukaisina niiden ylläpitäessä väestön hyvinvointia. Vaikka voidaan kyseenalaistaa se, kuinka vahvasti tämänkaltaiset subjekteihin vaikuttamisen keinot toimivat yleisesti, voidaan siirtolaisuuden ja valtion rajasuvereniteetin yhteydessä tämä nähdä keskeisenä tekijänä: yllä mainitut hallinnallisuuden keinot pushbackeista kyynelkaasuun ja pamppuihin hyväksytään biopoliittisina menetelminä kontrolloida siirtolaisuutta ja pysäyttää heidän liikkeensä, ilman suurta vastustusta tai toimien kyseenalaistamista. Valtion rajan pitäminen ja sen myötä foucault’laisittain väestön hyvinvoinnin turvaaminen oikeuttavat keinot, joilla rajaa turvataan.

Toisaalta myös itse rajan merkitys on tässä yhteydessä olennainen. Rajan kautta luodaan ihmisten välille rajanvetoja, määritetään se, ketkä asetetaan toisiksi ja ei-toivotuiksi.²⁸³ Raja itsessään onkin olennainen tekijä alueen väestön yhteisen identiteetin muodostumiselle. Kuten Alessandra Cordiano ja Giovanna Ligugnana ovat esittäneet, raja on instrumentaalinen tekijä luotaessa sosiaalisten ja poliittisten yhteisöjen sosiaalista identiteettiä²⁸⁴. Ilman rajaa ja sen

²⁷⁷ The Guardian 8.9.2015.

²⁷⁸ El Pais 18.11.2013.

²⁷⁹ Prodein 2014. <https://vimeo.com/93511041>. Katsottu 7.5.2022.

²⁸⁰ The Guardian 8.9.2015.

²⁸¹ Der Spiegel 10.8.2011.

²⁸² The Guardian 18.5.2018.

²⁸³ Balibar 2010, 316; Cordiano & Ligugnana 2018, 227.

²⁸⁴ Cordiano & Ligugnana 2018, 228.

olemassaoloa idea ulkopuolisesta ei voi muodostua, sillä ei ole ulkopuolta. Raja on siis toisaalta ihmisten välisen erottelun ennakkoehto, sen toteutustapa että myöhemmin myös sen yläpidon keskeinen tekijä.

Toisaalta Melillan aggressiivinen eronteon politiikka ja liikkeen kontrollointi eivät koske ainoastaan rajaseutua. Border Violence Monitoring Network on kertonut, kuinka rajan ylittäneitä siirtolaisia vangitaan perusteetta määrittämättömiksi ajoiksi ja kuinka he joutuvat säännöllisesti poliisiväkivallan kohteiksi kaupungissa ²⁸⁵. Väkivallan uhka ei siis jää vain rajaseudulle, vaan ihmiset kärsivät siitä ympäri Melillaa. Border Violence Monitoring Network on myös raportoinut, kuinka Melillan poliisi on kuljettanut ihmisiä takaisin rajalle ja sen yli täysin mielivaltaisesti. Tässä toiminnassa on konkretisoitunut selvästi poliisin etninen profilointi – rajan yli on palautettu Espanjan kansalaisia, jotka ovat mustia – eikä näitä ihmisiä ole uskottu, vaikka he ovat yrittäneet kertoa näyttää henkilöpapereitaan.²⁸⁶ Samalla tavalla etninen profilointi on näkynyt Melillan kaupunkitilassa myös ilman palautuksia. Kun esimerkiksi vuonna 2019 Melillan poliisi pidätti virheellisesti laittoman siirtolaisuuden perusteella Hollannin kansalaisen, vei tämän passin ja palautti sen vasta kahden kuukauden päästä, kyseessä oli musta ihminen ²⁸⁷.

El Pais on paljastanut, kuinka Espanjan kansalliskaarti pyrkii enklaavialueilla pitämään kirjaa muslimeista. Tämä on tarkoittanut tietojen keräämistä esimerkiksi poliisivoimissa työskentelevistä muslimeista ja heidän mahdollisista kytköksistään radikaaleihin liikkeisiin. *El Paisin* raporttien mukaan tietojen keräämistä on harjoitettu ainakin vuodesta 2003. Vuonna 2011 *El Pais* kertoi, että sama toiminta koskee myös armeijaa, josta oli edellisten vuosien aikana erotettu useita muslimitaustaisia sotilaita – vaikka minkäänlaisia todisteita potentiaalisista kytköksistä radikalismiin ei ollutkaan.²⁸⁸

Näissä tapauksissa eronteon politiikka vaikutuksineen nousee erityisen keskeiseksi. Kun Espanjan sisäministeri Jorge Fernández Díaz puhui vuonna 2014 kansallisen hätätilan julistami-

²⁸⁵ Border Violence Monitoring Network 2021, 21.

²⁸⁶ Border Violence Monitoring Network 2021, 24-25.

²⁸⁷ Tyszler 2021, 962.

²⁸⁸ *El Pais* 4.10.2011.

sesta siirtolaisuuden takia, korosti hän ”invaasion” pelkoa, muslimien hyökkäystä kristilliseen, länsimaiseen Melillan ²⁸⁹. Kuten edellisessä luvussa esitettiin, tämä diskursiivinen mekanismi luo biopoliittista tilaa, jossa valtion on yhteiskuntarauhan nimissä otettava käyttöön kaikki mahdolliset keinot voittaakseen ”uhkaavan epänormalin”.

Tämä ”epänormaali” näyttää kuitenkin määrittävän kansallisuuden sijaan vahvasti ihmisen ulkonäön, ihonvärin mukaan – sekä toisaalta myös uskonnon. Kansalliskaartin tarkkaillessa kaikkia Melillan muslimeja nousee tässä yhteydessä esille vahvasti Fanonin näkemys siitä, että länsimaiset ihmiset ovat historiallisesti edistäneet vahvasti ajatusta yhdestä arabimaailmasta, raakalaismaisista alkuperäisasukkaista, jotka ovat uhkia ja ”villejä” ²⁹⁰. Kun kaikkia Melillan muslimeja epäillään yhteyksistä radikaaleihin liikkeisiin – terrorismiin – tulee tämä ajatuskulku erityisen selväksi. Mitchell Deanin ajatus biopoliittisesta rasismista on tässä kontekstissa osuva: niin käytännön toimet kuin mielikuvat (muslimien liitännäisyys terrorismiin) asettavat ihmisiä eriarvoiseen asemaan, jossa omaa positiota pidetään normaalina ja kaikkeen sen ulkopuolista ”epänormaalina”, jota väestön täytyy vastustaa oman turvallisuutensa vuoksi. Kaikkien muslimien tarkkailu tehdään oikeutetuksi rikollisuuden, terrorismin, uhan perusteella. Tämä kuvaa sitä, miten hygieniadispositiivin kautta korostetaan terveen ja kunnollisen Euroopan (kristinusko) ja sairaan, uhkaavan Etelän välistä rajaa sekä tarvetta tuon rajan kontrollille: jokainen ”normaalin” ulkopuolelle asettuva toimija nähdään uhkana yhteiskuntarauhalle, eräänlaisena ontologisena vihollisena, jota on valvottava aktiivisesti juuri yhteiskuntarauhan säilymisen takia.

Etninen profilointi pidätyksissä taas tuo tähän hygieniadispositiiviin mukaan ihonvärin. Muslimien ohella mustat ja ruskeat ihmiset näyttävät käytännön tapahtumien perusteella kuuluvan selvästi Melillan viranomaisten silmissä ”epänormaaliin” kansalaisuudestaan huolimatta. Ihonväri itsessään toimii merkitsijänä, jonka pohjalta esimerkiksi Melillan poliisit pidättävät ihmisiä. Mikäli ihminen ei ole valkoinen, hän vaikuttaa asettuvan Dal Lagon termein ontologisen vihollisen asemaan: jo omalla olemassaolollaan potentiaalisesti uhaksi alueen väestölle – vaikka hän todellisuudessa kuuluisikin tuohon väestöön. Ei-valkoinen ihminen näyttäytyy uhkaavana häiriönä, jota vastaan on suojauduttava.

Tässä voidaan nähdäkseni katsoa olevan kyse rasismista Foucault’n ymmärtämässä mielessä. Rasismi kysymyksenä vallasta ja sen ylläpidosta nostaa esille kysymyksen siitä, millaisten

²⁸⁹ El Pais 6.3.2014.

²⁹⁰ Fanon 2003, 184-185.

mekanismien avulla tehdään jako elämän edistämisen ja estämisen välillä toimijasta riippuen. Mustien ja ruskeiden kehojen näkeminen uhkana ja häiriönä, erityisesti yhteydessä siihen, että näiden ihmisten eroavuus nostetaan viranomaisten lausunnoissa esiin, kuten Civil Guardian haastateltu teki aiemmin mainitussa launnossaan: ”on valkoisia ja mustia ihmisiä”²⁹¹, luo biopoliittista erottelua ihmisten välille. Tällaiset lausunnot toimivat siis biopoliittisena mekanismina irrottaa osa ihmisistä ihmislajin biologisesta jatkumosta, yhtenäisestä elämästä – ja näin perustella heidän eriarvoinen kohtelunsa. Vaikka Civil Guardian viranomaisen yllä olevassa sitaatissa ei sinänsä ole mitään, mikä syyttää mustia rikollisuudesta, häiriöstä tai muusta, se kuitenkin jatkaa diskurssia, jossa valkoisten ja mustien ihmisten välillä on eroa. Kun tämänkaltaiset lausunnot yhdistyvät lausuntoihin, joissa korostetaan Melillaan kohdistuvaa uhkaa²⁹² – uhkaa, jonka taustalla ovat siirtolaiset (jotka ovat mustia) – rakentuu näistä lausunnoista diskursiivinen rakenne, joka asettaa mustat ja ruskeat siirtolaiset ensinnäkin eri kategoriaan valkoisten kanssa ja toiseksi uhaksi, joka tulee pysäyttää yhteiskuntarauhan nimissä.

Tämänkaltaisen eronteon politiikan kautta oikeutetaan etnisen profiloinnin mukaan tehdyt pidätykset. Kuten Foucault asian esittää, rasismi mahdollistaa tämänkaltaisen biovallan harjoittamisen ja tekee mahdolliseksi vakiinnuttaa väkivaltainen hierarkia biopoliittiseksi imperatiiviksi, jonka mukaan alueen tilaa hallitaan²⁹³. Biopoliittinen rasismi siis luo kiinteän suhteen valtion ja sen valtaväestön välille, suhteen, joka erottaa ulkopuoliset siitä ja tukee ulkopuolisten jatkuvaa ulossulkemista myös tulevaisuudessa. Olennaista on kuitenkin huomata, että kun valtaosa biopoliittisesta tutkimuksesta on nähnyt tämän juontavan juurensa kansakunnasta ja siihen kuulumisesta²⁹⁴, ei kyse ainakaan Melillan tapauksessa vaikuta olevan siitä. Pikemminkin kyse on siis valkoisuudesta, kristinuskosta – ulossuljettavien ollessa näiden määreiden ulkopuolella.

Melillan biopoliittisissa mekanismeissa onkin kyse biopoliittisesta rajanvedosta, M.G.E. Kellyn termejä käyttäen biopoliittisesta rajaimperialismista. Biopoliittisen rajanvedon keskeisenä määreenä on tila, jossa elämää pyritään kontrolloimaan laajasti, jossa kollektiiviset ihmisoi-keudet syrjäytetään kontrollin tieltä²⁹⁵. M.G.E. Kelly kuvaa tätä toimintaa imperialismina, jossa valtio pyrkii aktiivisesti, keinoilla millä hyvänsä turvaamaan vakaat olosuhteet rajojensa

²⁹¹ Der Spiegel 20.10.2014.

²⁹² El Pais 6.3.2014.

²⁹³ Foucault 2003, 275–276.

²⁹⁴ Dean 1999, 145 & Kelly 2015, 27.

²⁹⁵ Topak 2020, 1859.

sisäpuolelle, vaikka se tarkoittaisi epäinhimillisiä olosuhteita ja altistumista kuolemalle niille, jotka tuon rajan ulkopuolelle jäävät ²⁹⁶. Kun otetaan huomioon EU:n ja Frontexin rooli, erityisesti Frontexin antama ”hyväksyntä” edellä esitellyille toimille, on mielekkäämpää puhua yksittäisen valtion sijaan valtioiden ryhmittymästä. Eronteon politiikkojen kautta tämä toiminta tehdään oikeutetuksi, Deanin sanoin ”moraaliseksi” – eronteot ovat siis biopoliittisen imperialismin ja biopoliittisen valtion hyvinvoinnin keskeinen olemassaolon ehto. Niiden kautta ylläpidetään järjestelmää, jossa biopoliittiset mekanismit voivat toimia kaksinaisella tavalla: turvata valkoisia, kristittyjä ja taata heille parhaat mahdolliset elinolosuhteet, ja toisaalta sulkea kyseisten määreiden ulkopuoliset rajan toiselle puolelle.

6.2. Melilla biopoliittisena leirinä

Rajalla tapahtuvien biopoliittisten hallinnan keinojen ohella myös Melillan kaupunkitilaa määrittävät erilaiset biopoliitiikan mekanismit, kuten edellisessä luvussa mainitut etninen profilointi ja sen mukaan tehdyt pidätykset. Näiden ohella on kuitenkin muitakin käytäntöjä, jotka korostavat Melillan asemaa omanlaisenaan biopoliittisena leirinä, Agambenin termein poikkeuksen tilana, joka on normaalin juridisen järjestyksen ulkopuolella, mutta ei kuitenkaan täysin ulkoisena tilana ²⁹⁷.

Kun Espanjan korkein oikeus vuoden 2021 helmikuussa esitti, että turvapaikanhakijoiden oikeus liikkua maan sisällä pitää säilyttää (niin kutsutun red cardin avulla), on Melillan poliisi systemaattisesti vienyt ihmisiltä red cardin estäen näin heidän liikkumisensa Melillasta Manner-Espanjaan ²⁹⁸. Korkeimman oikeuden päätös johtui siitä, että aiemmin enklaavialueilla red cardin saaneita ihmisiä oli vain yksinkertaisesti estetty lähtemästä enklaaveista. Oikeuden päätöksen jälkeen liikkumisen estämiseen on siis kuitenkin löydetty uudet keinot, vaikkakin turvapaikanhakijoiden liikkuvuuden rajoitukset ovat vastoin Espanjan lakeja. ²⁹⁹

Tämän ohella myös siirtolaisille tarjotut elinolosuhteet ovat herättäneet kritiikkiä. *El Paisin* siteeraama EU-komission siirtolaisuuden ja pakolaisuuden erityisedustajan Tomáš Bočekin

²⁹⁶ Kelly 2015, 43.

²⁹⁷ Agamben 2001, 37.

²⁹⁸ Border Violence Monitoring Network 2021, 22.

²⁹⁹ Amnesty International 2015, 23.

raportti kritisoi Espanjaa vahvasti siitä, että sen enklaavialueiden vastaanottokeskusten elinolosuhteet ovat ”täysin kelvottomat elämälle”. Boček kritisoi Espanjaa erityisesti siitä, että enklaavialueiden keskuksissa olot ovat ”paljon huonommat kuin muualla Espanjassa”.³⁰⁰

Guardianin toimittajat kertoivat vuonna 2017 paikallista ihmisoikeusjärjestö Harragaa lainaten, kuinka Melillan kaupungissa olevat siirtolaisille tarkoitettut asumiskeskukset ovat ”aivan liian täynnä” ja ”väkivallan uhka sekä laillisen avun puute” määrittävät olennaisesti niissä asuvien ihmisten suhdetta viranomaisiin. Tämä koskee myös alaikäisille tarkoitettua keskusta, jossa kymmenet nuoret ovat ”kuin vankilassa vailla tietoa tulevasta”.³⁰¹ Koska viranomaiset eivät tarjoa kohtuullista apua, ovat sadat siirtolaiset ajautuneet asumaan kaduille jo vuosien ajan. He ovat päätyneet asumaan ”kuin maan alla”, jotta heitä ei karkotettaisi takaisin esimerkiksi sodasta kärsivään Syyriaan.³⁰²

Tämä asetelma ei koske ainoastaan konkreettisia siirtolaisia. Covid-pandemian aikana tehty rajansulkeminen, jonka aikana kukaan ei päässyt rajan yli Melillaan tai sieltä pois Marokkoon, aiheutti sen, että sadat marokkolaiset jäivät jumiin Melillaan useiksi kuukausiksi. He joutuivat asumaan kaduilla ilman rahaa tai ruokaa. Kaduilla asuvien marokkolaisnaisten kokemana seksuaalinen väkivalta oli *Guardianin* haastattelemien avustustyöntekijöiden mukaan jatkuva.³⁰³ Tässä marokkolaisten ajautumisessa kodittomiksi kuukausien mittaiseksi jaksoksi vailla yhteiskunnan tukea konkretisoituu selkeästi edellisessä alaluvussa esitetty eronteon politiikka: se, miten ei-valkoinen, ei-kristitty määritellään Melillassa lähtökohtaisesti yhteiskunnan ulkopuoliseksi, alempaan asemaan ja uhkaavaksi riippumatta siitä, mikä heidän todellinen asemansa on.

Nämä mainitut liikkeen estämiset ja erilaisten väkivallan muotojen jatkuvat uhat kokonaisuutena yhdistettynä hallinnallisuuden korostamiseen, biopoliittiseen imperialismiin, rakentavat nähdäkseni Melillasta fyysisenä tilana agambenlaista poikkeuksen aluetta, jossa siirtolaiset, tai laajemmin sanottuna siltä näyttävät ei-valkoiset, asetetaan homo sacerin asemaan, yhteiskunnan lakien ulkopuolelle, jossa yhteisön normit ja vaade yksilöiden suojelusta eivät enää päde. Melillaa voidaanakin tarkastella Agambenin tarkoittamana leirinä, maailman biopoliittisena *nomoksena*³⁰⁴. Leiri toimii rakenteena, jossa ihmisten elämä alistetaan ulossulkemisen

³⁰⁰ El Pais 6.9.2018.

³⁰¹ The Guardian 10.5.2017. & El Pais 29.6.2017.

³⁰² The Guardian 17.4.2010. & The Guardian 10.5.2017.

³⁰³ The Guardian 8.6.2020.

³⁰⁴ Agamben 2005, 41.

politiikoille ja väkivallalle, jossa poikkeustila on pysyvä – jossa väkivallalle ja ulossulkemiselle altistuminen on jatkuvasti läsnä.

Tässä yhteydessä on tärkeää huomata se, että Agamben näki leirin poikkeuksen ohella suvereenin vallan keskeisenä ytimenä, jonka kautta tuo valta itsessään tulee esiin ³⁰⁵. Hallitsijan valta ja sen turvaaminen vaatii leirin rakentumista ja rakentamista, jotta potentiaaliset uhat voidaan sulkea sinne ja samalla suojata biopoliittista väestöä. Samalla tämä leirin muodostuminen konkretisoi hallitsijan vallan voimakkuuden, sen toimintakyvyn, ja ylläpitää sisäpuolen väestön luottamusta siihen. Laki kaikessa vahvuudessaan tulee esiin tässä ulossulkemisessa: siirtolaiset homo sacerin roolissa eivät ole lain ulkopuolella, vaan laki (suvereenin valtaoikeuksina) nimenomaisesti määrittää heidän elämänsä arvottomaksi – Melillan tilaa määrittelevä valta tulee konkreettisimmin esille siinä biopoliittisessa vallankäytössä, jossa siirtolaisten liikettä estetään ja heidät suljetaan ulos, alueen väestön turvaamiseksi.

Sen sijaan, että leiriä tarkasteltaisiin siis konkreettisesti poikkeuksellisenä tilana ja tapahtumana, se tulee nähdäkseni ymmärtää poikkeuksena ennen kaikkea siitä, miten sitä ympäröivä tila on järjestetty. Toisaalta Melillan tapauksessa, kun huomioidaan se, miten tämä ulossulkeminen tapahtuu rodullistavien jakojen mukaan, leiri ei tilana näyttäytyä koherenttina, vaan pikemminkin kaksijakoisena tilana, jossa mustat ja ruskeat ihmiset elävät leirissä sen käytäntöineen, kun taas valkoiset voivat samassa tilassa jatkaa normaalia elämäänsä vailla huolta ulossulkemisesta. Kun Agamben näki leirin konkreettisesti alueellisena rakenteena, pakolaisleirin tai suurkaupungin lähiön rajatussa merkityksessä ³⁰⁶, on Melillan yhteydessä kyse enemmänkin hygieniadispositiivin määrittämisestä ihmisten välisestä jaottelusta, joka läpäisee erilaiset alueelliset tilat.

Tämä huomio alueellisten tilojen läpäisemästä biopoliittisesta hallinnasta ei silti tarkoita, ett-eikö Agambenin ajatus leiristä olisi oleellinen tarkasteltaessa Melillaa biopoliittisesta näkökulmasta: sen sijaan nähdäkseni kyse on leirin laajennetusta muodosta, jossa samoja menetelmiä voidaan toteuttaa tilasta riippumatta, erontekoihin ja biopoliittiseen rasismiin tukeutuen. Hallinnallisuuden mekanismien, diskurssien ja normien kautta luodaan hallintamentaliteettia, jossa jokaiselle valtaa käyttävälle toimijalle on selvää, mikä on toivottua (valkoisuus) ja mikä ei, ja jossa hallinnan sekä kontrollin tärkeyttä korostetaan oikeuttaen kaikki tarvittavat keinot niiden ylläpitämiseen. Tämän kontrollia ja järjestystä korostavan hallintamentaliteetin kautta

³⁰⁵ Agamben 2001, 37.

³⁰⁶ Agamben 2001, 39.

hallinto (suvereeni) voi luottaa siihen, että Agambenin leirin kaltaiset mekanismit toimivat myös alueella, jota ei ole suljettu kokonaan ulkopuolelle, vaan joka toimii kaksinaisesti: valtaväestön etuja ja hyvinvointia suojellen sekä sitä potentiaalisesti uhkaavien toimijoiden liikkettä, ja siten myös elämää, estäen.

Kun tutkielmassa tarkastellut tekstiaineistot yhdistetään käytännön biopoliittisiin mekanismeihin ja toimiin, voidaan hahmottaa diskursiivisten mekanismien yhteys fyysiseen toimintaan. Tekstiaineistoissa korostuvat hallinnallisuuden piirteet, kuten eronteon politiikat, rakentavat hallintamentaliitteita, jossa järjestyksen ylläpitäminen on keskiössä. Tämän hallintamentaliittein kautta yhteisön jäsenistä, eritoten sen valtaväestöstä, luodaan eräänlaisia järjestyssubjekteja, jotka näkevät hallinnallisuuden ensisijaisen tärkeänä tavoitteena, johon tulee pyrkiä tarvittaessa aggressiivisillakin voimakeinoilla. Samalla nämä keinot näyttäytyvät myös moraalisesti oikeutettuina käytäntöinä, jotka turvaamisen ohella korostavat omat yhteisön ja sen hallitsijan voimakkuutta. Näin voidaan muodostaa agambenlaisen leirin kaltaisia rakenteita ja menetelmiä, jossa ihmiset ovat jatkuvasti alttiita ulossulkemiselle ja väkivallalle.

Hallinnallisuuden yhteydessä keskeistä on kuitenkin se, mitä pyritään hallitsemaan. Melillan siirtolaisuuden kontekstissa tämä näyttäytyy ei-valkoisen liikkumisen ja olemisen kontrollointina. Foucault'n perässä kehittynyt biopoliittinen tutkimus on nähnyt rasismien toimivan keskeisesti kansakunta-ajatuksen pohjalta, mutta tämä näyttää siis Melillan yhteydessä rikkoutuvan. Melilla, jonka väestöstä suuri osa on ei-valkoisia, ei-kristittyjä, on moninainen yhteiskunta, joka kuitenkin näyttää määrittävän yhteisöönsä kuulumisen valkoisuuden ja kristinuskon kautta. Kun Foucault näki Fanonia seuraten rasismien keskeisenä osana koko valtiofilosofiaa pelkän kolonialismin ajan sijaan, pitää tätä yhteyttä tarkastella nähdäkseni pikemminkin globaalien Pohjoisen ja Etelän välisen hygieniadispositiivin kautta, joka määrittää olennaisesti suhtautumista siirtolaisuuteen Melillassa: uhka, jolta tulee suojautua, ei ole ensisijaisesti kansakunnan ulkopuolinen, vaan ennen kaikkea valtaväestön perustavanlaatuisiin oletuksiin kuulumattoman näköinen, valkoisuuden normia rikkova ihminen.

7 Johtopäätökset

Tutkielmassani olen pyrkinyt hahmottamaan Melillan suuntautuneeseen siirtolaisuuteen keskittyvää keskustelua sekä sen vaikutusta käytännön toimintoihin. Tutkimuskysymyksenäni oli se, millaisia biopoliittisia ilmiöitä Melillan siirtolaisuutta koskevista käytännöistä ja niistä

käytävästä keskustelusta voidaan löytää. Tähän kysymykseen liittyy olennaisesti myös se, miten näitä käytäntöjä oikeutetaan. Siksi avustavana tutkimuskysymyksenäni olikin aineiston pohjalta se, millainen suhde hallinnallisuuden ja ihmisoikeuksien välillä näyttäytyy Melillaa koskevissa sanomalehtiartikkeleissa ja Euroopan unionin raporteissa. Aineiston ja käytännön tapahtumien yhdistämisen kautta pyrin hahmottamaan kokonaisuudessaan sitä, miten ja millaisiksi biopoliittiset ilmiöt Melillassa muodostuvat.

Tekstiaineistojen tutkimuksen osalta biopoliittisen hallinnallisuuden korostus suhteessa universaaleihin ihmisoikeuksiin oli hyvin merkittävää. EU-komission raportit ja kolmen sanomalehden aineistot vuosilta 2000–2021 osoittavat, kuinka julkisessa keskustelussa siirtolaisuuteen liittyen painotetaan vahvasti siirtolaisia vastaanottavien valtioiden oikeutta rajasuvereniteettiin ja määräämiseen siitä, ketkä pääsevät rajan yli. Tässä merkittävää on huomata se, että tämä kysymys nousee erityisen keskeiseksi silloin, kun kyse on globaalien Etelän siirtolaisista. Kansalaisjärjestöjen raportit taas tuovat edellä mainittuihin aineistoihin nähden esiin kriittisempiä äänensävyjä koskien EU:n ja Melillan siirtolaisuutta koskevia käytäntöjä – tässä keskeistä on niiden riippumattomuus omista valtion rajoista ja siten mahdollisuus käsitellä ilmiötä universaalimmasta näkökulmasta.

Kun tekstiaineistojen havaintoja ja niissä korostuvaa biopoliittista hallintamentaliteettia käytetään käytännön tapahtumien analyysissä työkaluna, huomataan, miten Melillan siirtolaisuuden osalta biopoliittiset, diskursiiviset mekanismit osaltaan pyrkivät oikeuttamaan rajojen suojelua ja tekemään siitä moraalisesti oikean teon. Näissä mekanismeissa keskeisiä ovat erilaiset eronteon politiikan muodot, jotka näyttävät tekstiaineistojen ja käytännön tapahtumien pohjalta rakentuvan erityisesti niin sanotun hygieniadispositiivin mukaisesti: globaalista Etelästä tulevat mustat ja ruskeat kehot nähdään uhkina, jotka voivat pilata ja tuhota terveen Euroopan.

Kuten 6.luvussa esitin, hygieniadispositiivi näyttää olevan selvästi keskeisin tekijä, jonka mukaan suhtautuminen siirtolaisuuteen määrittyy. Kun siirtolaisiin kohdistettavia menetelmiä tarkastellaan hygieniadispositiivin kautta, voidaan samalla hahmottaa se, miten Melillan koko alueellista tilaa määrittää Agambenin esittämän leirin kaltainen rakenne, mutta hyvin kahtiajakautuneessa muodossa. Verrattuna esimerkiksi Kreikan pakolaisleireihin, joita voidaan nähdäkseni tarkastella hyvin selkeästi agambenlaisen leirin käsitteen kautta, on Melilla tilana monialaisempi: se on tila, jossa on kahdet säännöt ja se, millaiset säännöt toimijaan kohdistetaan,

riippuu tutkielman havaintojen perusteella siitä, miten kyseinen toimija asettuu hygieniadispositiivin jaotteluihin. Valkoinen, kristitty on asemassa, jossa yhteisön suojele koskettaa häntä, kun taas näiden määreiden ulkopuolelle asettuva ihminen on homo sacerin asemassa, vailla yhteisön sääntöjen suojaa, alttiina väkivallalle ja karkotuksille – riippumatta kyseisen ihmisen todellisesta asemasta ihonvärin ja uskonnon kategorioiden ulkopuolella.

Tutkielman teoreettinen pohja oli Michel Foucault'n ja hänen ajattelunsa pohjalle rakentuneen biopoliittisen tutkimuksen kriittisessä suuntauksessa. Kriittinen biopolitiikan tutkimus siirtolaisuuden kentällä on pyrkinyt tuomaan esiin erilaisia keskeisiä ulottuvuuksia, joiden kautta ihmisiä hallitaan ja miten esimerkiksi turvapaikanhakijoiden oikeuksia voidaan kaventaa. Tutkielmassani keskityin erityisesti siihen, miten biopoliittinen valtio tekee rajanvetoa sen suhteen, kenen elämää se edistää tai estää.

Biopoliittiseen tutkimukseen liittyy omia ongelmakohtia. Sitä voidaan pitää epäselvänä teoriana, sillä sen valtaa koskevissa teorioissa on puutteita – ne eivät takerru konkreettiseen toimintaan ja vallankäyttöön selkeästi. Biopoliittisessa tutkimuksessa onkin aina vaarana jäädä ainoastaan rakennetasolle puhumaan abstraktista vallasta ja sen käytöstä – ilman, että hahmotetaan, mistä noissa rakenteissa on aidosti kyse. Tutkimuksen kiinteä yhteys käytännön tapahtumiin on keskeistä, jotta tämän abstraktius voidaan välttää. Tutkielmassani tarkastelema Melillan siirtolaisuus keskusteluineen ja tapahtumineen tuokin biopoliittisen teorian konkreettiseen elämään.

Toisaalta biopolitiikkaa voidaan kritisoida jonkinlaisesta tarkoitushakuisuudesta, mikä on usein yhteiskuntakriittiselle tutkimukselle suunnattava kritiikki. Tätä tarkoitushakuisuuden kritiikkiä vastaan on voitava osoittaa, miten tutkimus on tehnyt ja tehdä siitä mahdollisimman läpinäkyvää. Omassa tutkielmassani kaikki aineistot ja niiden analyysityökalut onkin avattu selkeästi ja tutkimus on toistettavissa.

Biopoliittinen tutkimus voidaan nähdä rakennetasolle jääväksi suuntaukseksi myös siksi, että se ei yleensä anna yksittäisiä, eksakteja selityksiä tutkittaville ilmiöille. Esimerkiksi Melillaa koskevan siirtolaisuuden osalta tutkimus ei anna yksittäistä vastausta, vaan nostaa esille siirtolaisuutta koskevan toiminnan ja keskustelun menetelmiä – sekä osoittaa näiden liitännäisyyden valtioon. Biopolitiikkaa pitää nähdäkseni tarkastella ennen kaikkea Foucault'n tarkoittamassa mielessä: ei kokonaisvaltaisena teoriana, vaan työkaluna, jolla tarkastella erilaisia ihmisten hallintaan liittyviä ilmiöitä. Biopolitiikan työkalujen kautta voidaan hahmottaa näiden ilmiöiden rakentumista ja niiden moniulotteisuutta.

Vaikka biopoliittisesta tutkimuksesta Melillan tapauksessa voidaan johtaa se johtopäätös, että Melilla (ja Espanja) toimii omaa väestöään suojellakseen ihmisoikeuksia rikkovilla menetelmillä, ei tämä tulkinta ole nähdäkseni riittävän kattava koko ilmiötä ajatellen. Pikemminkin biopoliittinen tutkimus auttaa osoittamaan, että yksittäisen valtioiden sijaan näiden menetelmien taustalla on koko valtioihin perustuva järjestelmä. Kuten Foucault 1970-luvussa esitti, jokainen valtio tulee toimimaan vastaavilla keinoilla, sillä valtion rajasuvereniteetin ja väestön suojele potentiaalisilta uhilta on valtion keskeisimpiä pyrkimyksiä. Ulossulkeva rajapolitiikka on valtion yhteisön identiteetin rakennuspalikka ja voimanosoitus.

Siirtolaisuuteen keskittyvän biopoliittisen tutkimuksen näkökulma on nähdäkseni hyvin olennainen nykymaailmassa ja -tieteessä, sillä biopolitiikka nostaa esille yksittäisten valtioiden suvereniteetin ja universaalien ihmisoikeuksien ristiriidan. Kuten tutkielmassani olen esittänyt, suojellakseen alueensa väestöä ja taatakseen sen hyvinvoinnin, valtio yhteisön järjestämisen muotona on ”tuomittu” toistamaan samoja menetelmiä. Pohjimmiltaan näyttääkin siltä että valtion rajasuvereniteettia, sen toiminnan keskeistä ydintä ei voida yhdistää universaaleihin ihmisoikeuksiin ja niiden aitoon toteutumiseen. Toki voitaisiin ajatella että ne voisivat teoriassa yhdistyä maailmassa, jossa ei olisi sotaa, nälänhätää ja sortoa esimerkiksi sukupuolen tai uskonnon perusteella ja jossa ihmisten ei täytyisi paeta valtioiden rajojen yli elääkseen - mutta toistaiseksi tällaisesta maailmasta ei ole käytännön esimerkkiä.

Tulevaisuuteen katsoen tällainen liike tulee varmasti lisääntymään entisestään. Ilmastokriisin seuraukset, kuten kuivuus, kuumuus ja merenpinnan nousu pakottavat ihmisiä liikkeelle kasvavissa määrin. Samaan aikaan kuitenkin raja-aidat ja niiden aggressiivisempi valvonta yleistyvät jatkuvasti, kuten myös ihmisten vaatimukset rajojen sulkemisesta. Kun vielä 1990-luvulla Espanjan enklavialueet, Melilla ja Ceuta, olivat yksittäisiä siirtolaisuuden kriisipisteitä Euroopan rajoilla, nyt ne ovat vain osa valtavaa rakennetta. Kuluneen syksyn 2022 aikana myös Suomessa on alettu suunnittelemaan ja rakentamaan valvontakameroilla varustettua aittaa itärajalle – tarkoituksena torjua ”hybridivaikuttamista”. Tässä keskustelussa on viitattu ahkerasti syksyyn 2021 ja hybridioperaatioon Valko-Venäjän ja Puolan rajalla. Siirtolaisten nähtiin uhkaavan Puolan rajasuvereniteettia ja Puolan aggressiiviset rajan puolustamistoimet on nähty yleisesti oikeutettuina – huolimatta siitä, että sadat ihmiset siirtolaisina jäivät päiväkausiksi rajatilaan jumiin vailla ruokaa ja vettä, rajanviranomaisten estäessä liikkumiseen kumpaankaan suuntaan ³⁰⁷.

³⁰⁷ Ks. Devi 2021.

Nämä esimerkit tuovat esiin sen, kuinka Euroopan rajoilla siirtolaisiin kohdistuva vastustus ja kielteiset asenteet ovat yleisesti nousussa. Samalla nousee esiin tutkielmassa havaittu ristiriita valtion rajasuvereniteetin ja ihmisoikeuksien toteutumisen välillä. Espanjan enklavalueet ovat kuitenkin viimeisiä vuosikymmeniä tarkasteltaessa olleet tämän kehityksen kärjessä, erityisesti niiden sijainnin vuoksi. Keinot ja menetelmät, joita Melillassa on käytetty vuosia, ovat nyt nousseet yleiseen käyttöön Euroopan rajoilla. Melilla yksittäisenä tilana onkin niin edelläkävijä kuin symboli linnoittautuvalle Euroopalle.

Euroopan rajaseutujen muuttuessa yhä enemmän valvotuiksi ja konflikteille alttiimmaksi, on EU:n roolin tarkastelu yksi keskeinen seikka, jota jatkossa tutkia. Tutkielmassani nousi esiin havainto siitä, että EU-komission siirtolaisuutta koskevissa raporteissa korostetaan vahvasti siirtolaisuuden hallintaa. Kun raporteja luetaan tarkemmin ja suhteessa käytännön toimiin, vaikuttaa tuo hallinta kuitenkin tarkoittavan erityisesti siirtolaisuuden estämistä. Mahdollisia jatkotutkimuksen kohteita tässä yhteydessä voisivat olla esimerkiksi Frontexin rooli ja tehtävät, EU:n siirtolaisuutta rajoittamaan pyrkivät sopimukset Turkin, Libyan ja Marokon kanssa sekä EU:n yhteinen siirtolaispolitiikka, tarkasteltuna valtion rajasuvereniteetin ja ihmisoikeuksien ristiriidan biopoliittisesta näkökulmasta, joka tutkielmassani nousi esiin. Tutkielmani tuokin EU:n rajoja koskevan empiirisen tutkimuksen täydentämisen ohella lisätyökaluja tutkia EU:n ja sen jäsenvaltioiden siirtolaisuutta koskevien diskurssien ja konkreettisen toiminnan ulottuvuuksia. Tutkielman avulla voidaan ymmärtää paremmin viimeisten vuosien kärjistynyttä siirtolaiskeskustelua ja biopoliittisten analyysityökalujen kautta voidaan syventyä laajemmin tässä keskustelussa esille nouseviin diskursseihin. Tutkielman biopoliittinen teoriakehys mahdollistaa myös näiden kysymysten tarkastelun monialaisesti ja niiden yhdistämisen valtioteorian perustavanlaatuisiin kysymyksiin, keskittymisen niin valtion rajasuvereniteettiin kuin sen havaittuun vastinpariin, ihmisten vapaaseen liikkumiseen.

Ilmastokriisin ja rajapolitiikan tiukentumisen keskellä kriittinen biopoliittinen tutkimus on erityisen tärkeää sen pyrkiessä nostamaan esille yhteiskunnan keskeisiä ongelmia, Marxin termin ”ei vain selittämään, vaan myös muuttamaan maailmaa”. Tutkielma nostaa esille kysymyksiä siitä, miten voimme ratkaista ihmisoikeuksien ja biopoliittisen valtion rajasuvereniteetin ristiriidan. Nähdäkseni tulevaisuutta ajatellen on tässä kontekstissa alettava esittämään uudenlaisia kysymyksiä siitä, miten yhteisömme tulisi järjestää. Onko valtio paras mahdollinen tapa järjestää elämämme? Ja jos on, miten tässä järjestelmässä voitaisiin siirtyä pois aggressii-

visen rajapolitiikan ja ulossulkemisen käytännöistä? Voidaanko valtion ja sen rajojen muodostaman kansallisen identiteetin tilalle rakentaa esimerkiksi laajempaa käsitystä ihmisyydestä?

Edellä mainittuihin kysymyksiin ei ole suoria vastauksia, vaan ne vaativat uutta tutkimusta. Myös Foucault pyrki viimeisinä vuosinaan tuomaan esiin erilaisia tapoja ajatella maailmaamme uudella tavalla. Vuonna 1981 Foucault esiintyi Genevessä lehdistötilaisuudessa koskien Vietnamin pakolaisten auttamista. Foucault luki tilaisuudessa kirjoittamansa uudenlaisen ”ihmisoikeuksien peruskirjan”. Foucault esitti, että on olemassa kansainvälinen kansalaisuus oikeuksineen ja velvolluuksineen. Se velvoittaa nousemaan kaikkea vallan väärinkäyttöä vastaan olivatpa tekijät tai uhrit ketä tahansa. Foucault’laisen peruskirjan mukaan hallitukset, jotka väittävät kantavansa huolta yhteiskuntien hyvinvoinnista, ottavat samalla itselleen yksinoikeuden laskea hyödyt ja haitat erilaisista ongelmakohtista, joita heidän päätöksensä tai piittaamattomuutensa ovat aiheuttaneet. Foucault näki, että velvollisuutenamme ihmisinä on aina viestittää hallituksille ongelmista, jotta nämä eivät voi paeta vastuutaan – sillä vain jaetun solidaarisuuden kautta voimme sanoa olevamme kansalaisia Foucault’n tarkoittamassa laajassa, kollektiivisen yhteisöllisyyden mielessä.³⁰⁸ Ehkä tässä valtioiden rajojen ja niiden luomien identiteettien ylitsekatsovassa ajatuksessa on yksi tapa pyrkiä löytämään ratkaisuja ihmisoikeuksien kriisiin valtiojärjestelmän aikakaudella.

³⁰⁸ Foucault 1984.

8 Lähdeluettelo

Agamben, Giorgio (1998a). *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*. Stanford: Stanford University Press.

Agamben, Giorgio (1998b). “Maanpakolaisuuden politiikka”. (Politica dell’esilio) Suom. Jussi Vähämäki. *Tiede & Edistys* 98 (4): 316–320.

Agamben, Giorgio (2001). *Keinot vailla päämäärää. Reunamerkitöjä politiikasta*. (Mezzi senza fine: Nota sulla politica, 1996). Suom. Jussi Vähämäki. Helsinki: Tutkijaliitto.

Agamben, Giorgio (2005) *State of exception*. Chicago: Chicago University Press.

Alasuutari, Pertti (2011), *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.

Amnesty International(2015): “Fear and Fences. Europe’s Approach to Keeping Refugees at Bay”.

Aradau, Claudia & Tazzioli, Martina (2020). “Biopolitics Multiple: Migration, Extraction, Subtraction“. *Millennium: Journal of International Studies* 48(2): 198–220.

Arshad, Isakjee, Thom Davies, Jelena Obradović-Wochnik & Karolína Augustová (2020). “Liberal Violence and the Racial Borders of the European Union.” *Antipode* 52 (6): 1751–1773.

Balibar, Etienne (1991): *Racism and Nationalism*. Teoksessa *Race, Nation, Class. Ambiguous Identities*. Toim. Etienne Balibar & Immanuel Wallerstein. Verso: Lontoo.

Balibar, Etienne (2010). “At the Borders of Citizenship: A Democracy in Translation?” *European Journal of Social Theory* 13 (3): 315–322.

Back, Les (2009). “Beaches and Graveyards: Europe’s Haunted Borders.” *Postcolonial Studies* 12 (3): 329–340.

Barnes, Jamal (2022). “Torturous journeys : Cruelty, international law, and pushbacks and pullbacks over the Mediterranean Sea.” *Review of International Studies* 48 (3): 441-460.

Berti, Carlo (2021). “Right-Wing Populism and the Criminalization of Sea-Rescue NGOs: The ‘Sea-Watch 3’ Case in Italy, and Matteo Salvini’s Communication on Facebook.” *Media, culture & society* 43 (3): 532–550.

Bhambra, Gurminder K. (2017). “The Current Crisis of Europe: Refugees, Colonialism, and the Limits of Cosmopolitanism.” *European law journal : review of European law in context* 23 (5): 395–405.

Border Violence Monitoring Network (2021). “Systematic Human Rights Violations. Border Violence, Pushbacks and Containment in Ceuta and Melilla”.

Casas-Cortes, Maribel, Sebastian Cobarrubias & John Pickles (2015). “Riding Routes and Itinerant Borders: Autonomy of Migration and Border Externalization.” *Antipode* 47 (4): 894–914.

Cordiano, Alessandra, and Giovanna Ligugnana (2018). “Law and Borders: Territory, Space and Time Between Diversity and Protection.” *Polemos* 12 (2): 227–232.

- Costello, Cathryn & Itamar Mann (2020). "Border Justice: Migration and Accountability for Human Rights Violations." *German Law Journal* 21 (3): 311–334.
- Dal Lago, Alessandro (1999). "Epähenkilöt". Julkaisussa *Tiede & Edistys* 24 (4):265–289.
- Dal Lago, Alessandro (2009). *Non-Persons. The exclusion of migrants in a global society*. Vimodrone: IPOC
- Davis, Angela Y. (2000): *Women and Capitalism: Dialectics of Oppression and Liberation*. Teoksessa *The Black Feminist Reader*. Toim. Joy James & T. Denean Sharpley-Whiting. Malden, Massachusetts: Blackwell. s. 146-182.
- De Haas, Hein, Stephen Castles & Mark J. Miller (2020). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. UK: Red Globe Press.
- Dean, Mitchell (1999). *Governmentality. Power and Rule in Modern Society*. Lontoo: Sage.
- Deleixhe, Martin (2019). "Biopolitical Sovereignty and Borderlands." *Journal of Borderlands Studies* 34 (5): 649–664.
- Devi, Sharmila (2021). "Calls for International Solutions to EU–Belarus Border Crisis." *The Lancet* 398 (10316): 2064–2064.
- Di Cesare, Donatella (2019). *Pysyvästi vieraana: muuttoliikkeen filosofiaa. (Stranieri residenti. Una filosofia della migrazione, 2017)*. Suom. Tapani Kilpeläinen. Tampere: niin & näin.
- Distretti, Emilio (2021). "The Life Cycle of the Libyan Coastal Highway: Italian Colonialism, Coloniality, and the Future of Reparative Justice in the Mediterranean". *Antipode* 53 (5): 1421-1441.
- Donoso, Claudia (2022). "The Biopolitics of Migration: Ecuadorian Foreign Policy and Venezuelan Migratory Crisis". *Journal of Borderlands Studies* 37 (1): 57-75.
- Durkheim, Emile (1982): *The Rules of Sociological Method and Selected Texts on Sociology and its Method*. Toim. Steven Lukes. Käänt. W.D. Halls. New York: Free Press.
- Egres, Dorottya (2018): "Symbolic and Realistic Threats – Frame Analysis of Political and Media Discourses About Refugees and Migrants." Julkaisussa *Society and economy* 40 (3): 463–477.
- Esposito, Roberto (2011). *Immunitas: The Protection and Negation of Life*. Cambridge: Polity Press.
- Estévez, Ariadna (2017). "The Biopolitics of Asylum Law in the United States". Teoksessa Prozorov, Sergei & Simone Rentea (toim.), *The Routledge Handbook of Biopolitics*. 247-259. Lontoo: Routledge.
- Fanon, Frantz (2003): *Sorron yöstä. (Les damnés de la terre, 1961)*. Suom. Hilikka Mäki. Keuruu: Like.
- Fanon, Frantz (2017): *Poliittisia kirjoituksia. Kohti Afrikan vallankumousta. (Pour la révolution africaine. Ecrits politiques, 1964)* Suom. Eetu Viren. Helsinki : Tutkijaliitto.

- Fink, Melanie (2020). "The action for damages as a fundamental rights remedy: Holding Frontex liable". *German Law Journal* 21 (3): 532-548.
- Foucault, Michel (1978). *The History of Sexuality*. New York: Pantheon Books.
- Foucault, Michel (1984). "Face aux gouvernements, les droits de l'homme". Julkaistu *Liberationissa* 30.6.1984. Saatavilla <http://libertaire.free.fr/MFoucault162.html>. Luettu 18.7.2022.
- Foucault, Michel (2003). *Society Must Be Defended: Lectures at the College de France, 1975-76*. New York: Picador.
- Foucault, Michel (2007). *Security, Territory, Population: Lectures at the College de France, 1977-78*. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Foucault, Michel (2008). *The Birth of Biopolitics: Lectures at the College de France, 1978-79*. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Foucault, Michel (2010). *Turvallisuus, alue, väestö. (Securite, territoire, population. Cours au College de France, 1977-1978, 2004)*. Suom. Antti Paakkari. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Gazzotti, Lorena (2020). "Deaths, Borders, and the Exception: Humanitarianism at the Spanish-Moroccan Border." *The American behavioral scientist* 64 (4): 408-435.
- Gordon, Eleanor & Henrik Kjellmo Larsen (2021). "The Violent Inaction of the State and the Camp as Site of Struggle: The Perspectives of Humanitarian Actors in Moria Camp, Lesbos." *European journal of international security* 6 (4): 418-438.
- Gross-Wyrtzen, Leslie (2020). "Contained and Abandoned in the 'humane' Border: Black Migrants' Immobility and Survival in Moroccan Urban Space." *Environment and planning* 38 (5): 887-904.
- Hall, Stuart (2019): *Mitä on tekeillä? Esseitä vallasta, uusliberalismista ja monikulttuurisuudesta*. Toim. Mikko Lehtonen & Olli Löytty. Vastapaino: Tampere.
- Hardt, Michael & Negri, Antonio (2005). *Imperiumi. (Empire, 2000)* Suom. Arto Häilä. Helsinki: WSOY.
- Helen, Ilpo (2012). "Leirillä. Agamben ja aikalaisanalyysi." Julkaisussa *Tiede & Edistys* 2012 (4): 320-338.
- Hermann, Margaret G. (2008). "Content Analysis". Teoksessa *Qualitative Methods in International Relations. A Pluralist Guide*. Toim. Klotz, Audie & Deepa Prakash. Palgrave Macmillan: Lontoo. 151-167.
- Hirvonen, Ari (2019). "Pakolaisten kriminalisointi". Julkaisussa *Tiede & Edistys* 2019 (3): 247-258.
- Holzberg, Billy, Kristina Kolbe, Rafal Zaborowski, Nicola Montagna, Elena Vacchelli & Nick Dines (2018): "Figures of Crisis: The Delineation of (Un)Deserving Refugees in the German Media." Julkaisussa *Sociology (Oxford)* 52 (3): 534-550.
- Horkheimer, Max & Adorno, Theodor W. (2008). *Valistuksen dialektiikka: Filosofisia sirpaleita. (Dialektik der Aufklärung: Philosophische Fragmente, 1947.)* Suomentanut Veikko Pietilä. Vastapaino: Tampere.

- Huttunen, Rauno & Hannu Heikkinen (1999). ”Kriittinen teoria ja toimintatutkimus”. Teoksessa Heikkinen, Hannu, Rauno Huttunen & Pentti Moilanen (toim.) *Siinä tutkija missä tekijä: toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja*. Jyväskylä: Atena. 155–186.
- Hänninen, Sakari & Jouko Karjalainen (1997). ”Johdanto: Foucault ja hallinnoimisen ongelma.” Teoksessa Hänninen, Sakari & Jouko Karjalainen (toim.) *Biovallan kysymyksiä. Kirjoituksia köyhyyden ja sosiaalisten uhkien hallinnoimisesta*. Helsinki: Gaudeamus. 7–27.
- Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (1948). Hyväksytty Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksessa 10.12.1948. <https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/finnish>. Luettu 30.6.2022.
- Ingram, David (1990). *Critical Theory and Philosophy*. Paragon House: St. Paul.
- Johnson, Corey & Reece Jones (2018). ”The Biopolitics and Geopolitics of Border Enforcement in Melilla.” *Territory, politics, governance* 6 (1): 61–80.
- Kelly, M.G.E. (2015). *Biopolitical Imperialism*. Alresford: Zero Books.
- Koca, Burcu Toğral (2019). ”Bordering Practices Across Europe: The Rise of ‘Walls’ and ‘Fences.’” *Migration Letters* 16 (2): 183–94.
- Krippendorff, Klaus (2013). *Content Analysis: an Introduction to Its Methodology*. Third Edition. Lontoo: Sage Publications.
- Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa & Mary Gilmartin (2015). ”The Politics of Migration.” *Political Geography* (48): 143-145.
- Lemke, Thomas (2011). *Biopolitics: an Advanced Introduction*. New York: New York University Press.
- Luisetti, Federico (2016). ”Notes on the Biopolitical State of Nature.” *Paragraph (Modern Critical Theory Group)* 39 (1): 108–21.
- Machiavelli, Niccolo (2021). *Ruhtinas. (Il Principe, 1532)* Suom. Taru Nyström. Helsinki : Basam Books.
- Marx, Karl (1978): ”Teesejä Feuerbachista”. Teoksessa *Marx-Engels. Valitut teokset (6 osaa)*. 2. osa. Suom. Antero Tiusanen. Kustannusliike Edistys: Moskova. 63–66.
- Medovoi, Leerom (2007). ”Global Society Must Be Defended: BIOPOLITICS WITHOUT BOUNDARIES.” *Social Text* 25 (2): 53–79.
- Miles, Robert (1994): *Rasismi. (Racism, 1989)* Suom. Antero Tiusanen & Juha Koivisto. Vastapaino: Tampere.
- Miller, Peter & Rose, Nikolas (2010). *Miten meitä hallitaan. (Governing the Present, Administering Economic, Social and Personal Life, 2008)* Suom. Risto Suikkanen. Tampere: Vastapaino.
- Mills, Catherine (2018). *Biopolitics*. London: Routledge.
- Negri, Antonio (1981). *L ‘anomalia selvaggia. Saggio su potere e potenza in Baruch Spinoza*. Roma: Feltrinelli.

- Parker, Samuel, Sophie Bennett, Chyna Mae Cobden & Deborah Earnshaw (2021): “‘It’s Time We Invested in Stronger Borders’: Media Representations of Refugees Crossing the English Channel by Boat.” Julkaisussa *Critical Discourse Studies*. Saatavilla verkossa. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1080/17405904.2021.1920998>. Luettu 1.6. 2022.
- Paynter, Eleanor (2022): ” Border Crises and Migrant Deservingness: How the Refugee/Economic Migrant Binary Racializes Asylum and Affects Migrant’s Navigation of Reception.” *Journal of Immigrant & Refugee Studies* 20 (2): 293–306.
- Pieniniemi, Simo (2020). *Kulttuuriteollisuus ja dialektiikka. Näkökulmia Theodor W. Ador-non ajatteluun*. Vastapaino: Tampere.
- Pietilä, Veikko (1997). *Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä*. Vastapaino: Tampere.
- Pinkerton, Patrick (2019). “The Biopolitics of the Migration-Development Nexus: Governing Migration in the UK”. *Politics* 39(4): 448-463.
- Prozorov, Sergei (2017). “Conclusion: Whither biopolitics? Current Tendencies and Directions of Future Research”. Teoksessa Prozorov, Sergei & Simone Rentea (toim.), *The Routledge Handbook of Biopolitics*, 328-338. Lontoo: Routledge.
- Rentea, Simona (2017). “Introduction”. Teoksessa Prozorov, Sergei & Simone Rentea (toim.), *The Routledge Handbook of Biopolitics*, 1-20. London: Routledge.
- Richter-Montpetit, Melanie & Alison Howell (2019): “Racism in Foucauldian Security Studies: Biopolitics, Liberal War, and the Whitewashing of Colonial and Racial Violence”. Julkaisussa *International Political Sociology* 13 (1): 2-19.
- Rigo, Enrica (2009). *Rajojen Eurooppa. (Europa di Confine. Trasformazioni della cittadinanza nell’Unione allargata, 2007)* Suom. Antti Paakkari, Taina Rajanti, Miika Saukkonen & Eetu Viren. Helsinki : Like.
- Rutherford, Paul & Rutherford, Stephanie (2013). “The Confusions and Exuberances of Biopolitics”. *Geography Compass*, 2013 (7/6): 412–422.
- Schreier, Margrit (2012) *Qualitative Content Analysis in Practice*. Los Angeles: Sage.
- Schulzke, Marcus (2015). ”Power and Resistance: Linking Gramsci and Foucault.” Teoksessa Kreps, David (toim.) *Gramsci and Foucault: A Reassessment*. Routledge: Farnham. 57-74.
- Seebach, Swen, Enrique Baleriola Escudero, Marco Maureira Velasquez & Pedro Torrejon Cano (2016). “Fear of and Anger Against the Other - the Strange, the Sick and the Imaginary Struggle for Survival.” *DigitHVM Revista Digital D’humanitats* (18): 13–24.
- Selby, Jan, Omar S. Dahi, Christiane Fröhlich & Mike Hulme. (2017). “Climate Change and the Syrian Civil War Revisited.” *Political geography* 60: 232–244.
- Seuferling, Philipp & Koen Leurs (2021): “Histories of Humanitarian Technophilia: How Imaginaries of Media Technologies Have Shaped Migration Infrastructures.” Julkaisussa *Mobilities* 16 (5): 670–687.
- Sisäministeriö (2022). *Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan*. Saatavissa <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>, luettu 29.11.2022.

- Soto Bermant, Laia (2015). "A tale of two cities: the production of difference in a Mediterranean border enclave". *Social Anthropology/Anthropologie Sociale* 23 (4): 450–64.
- Spieker, Jörg (2013). "Defending the Open Society: Foucault, Hayek, and the Problem of Biopolitical Order." *Economy and Society* 42 (2): 304–21.
- Strik, Tineke (2021). "Fundamental Rights as the Cornerstone of Schengen." *European Journal of Migration and Law* 23 (4): 508-534.
- Stümer, Jenny (2018). "The Dead Are Coming: Border Politics and Necropower in Europe." *Cultural Politics* 14 (1): 20–39.
- Tétényi, András, Tamás Barczikay & Balázs Szent-Iványi (2019): "Refugees, not Economic Migrants – Why do Asylum-Seekers Register in Hungary?" *International Migration* 57 (5): 323-340.
- Thöne, Eva, Giovanna Dell’Orto & Irmgard Wetzstein (2019). "Torn Between Transparency and Stereotypes: How to Report About Refugees and Crime." Teoksessa *Refugee News, Refugee Politics*. Routledge: Lontoo. 195-202.
- Topak, Ozgun (2020). "Biopolitical Violence and Waiting: Hotspot as a Biopolitical Borderzone." *Antipode* 52 (6): 1857–1878.
- Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tyszler, Elsa (2021). "Humanitarianism and Black Female Bodies: Violence and Intimacy at the Moroccan-Spanish Border." *The journal of North African studies* 26 (5): 954–972.
- Valdez, Ines (2020). "Reconceiving Immigration Politics: Walter Benjamin, Violence, and Labor". *The American Political Science Review* 114(1): 95–108.
- Valdez, Ines, Mat Coleman & Amna Akbar (2020). "Law, Police Violence, and Race: Grounding and Embodying the State of Exception". *Theory & Event* 23(4): 902–934.
- Vaughan-Williams, Nick (2017a.) "The Biopolitics of European Border Security". Teoksessa Prozorov, Sergei & Simone Rentea (toim.), *The Routledge Handbook of Biopolitics*, 225-234. London: Routledge.
- Vaughan-Williams, Nick (2017b) "Carl Schmitt, Giorgio Agamben and the ‘ nomos ’ of contemporary political life". Teoksessa Prozorov, Sergei & Simone Rentea (toim.), *The Routledge Handbook of Biopolitics*, 140-154. London: Routledge.
- Venturini, Riccardo (2021). "The System of Relevances and Enclaves." *Sociologia e ricerca sociale* 124: 91–109.
- Villenheimö, Julia (2020): *Siirtolaisten palauttaminen ja uudelleenkotouttaminen osana muuttoliikettä. Bioliittinen sisällönanalyysi EU-IOM-yhteishankkeesta siirtolaisten suojelemiseksi ja uudelleenkotouttamiseksi*. Pro gradu -tutkielma: Tampereen yliopisto.

Zeveleva, Olga (2017). “Biopolitics, Borders, and Refugee Camps: Exercising Sovereign Power Over Nonmembers of the State”. *Nationalities Papers*, Vol. 45(1): 41-60.

Weber, Robert (2011). *Basic Content Analysis*. SAGE Publications: Thousand Oaks.

Wiertz, Thilo (2020). “Biopolitics of Migration: An Assemblage Approach”. *EPC: Politics and Space*, Vol. 39 (7): 1375–1388.

Liite 1. Tarkastellut aineistot

Agenda on Migration -raportit

EU-komissio (2015). *A European Agenda on Migration*. COM(2015) 240, 13.5.2015.

EU-komissio (2019). *Progress Report on the Implementation of the European Agenda on Migration*. COM(2019) 481, 16.10.2019.

Kansalaisjärjestöjen raportit

Amnesty International (2015). *Fear and Fences. Europe’s Approach to Keeping Refugees at Bay*. Julkaistu osana Amnesty Internationalin kampanjaa *S.O.S. Europe: People Before Borders*. <https://www.amnesty.org/en/documents/eur03/2544/2015/en/>. Luettu 6.7.2022.

Border Violence Monitoring Network (2021). *Systematic Human Rights Violations. Border Violence, Pushbacks and Containment in Ceuta and Melilla*. <https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/special-report-on-ceuta-and-melilla.pdf>. Luettu 13.7.2022.

Sanomalehtiaineistot

Der Spiegel

28.10.2003. <https://www.spiegel.de/reise/fernweh/exklave-ceuta-spaniens-tor-zu-afrika-a-271631.html>.

29.9.2005. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/fluechtlingsansturm-spanische-soldaten-sollen-exklaven-sichern-a-377256.html>.

3.10.2005. <https://www.spiegel.de/international/assaulting-ceuta-and-melilla-through-the-razor-wire-and-into-the-eu-a-377783.html>.

22.6.2008. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/marokko-afrikanische-fluechtlinge-stuermen-spanische-exklave-melilla-a-561281.html>.

24.6.2008. <https://www.spiegel.de/international/europe/summer-in-the-mediterranean-waves-of-would-be-immigrants-target-eu-shores-a-561711.html>.

7.6.2010. <https://www.spiegel.de/netzwelt/games/serious-games-spieler-stuermen-die-festung-europa-a-699115.html>.

8.8.2011. <https://www.spiegel.de/fotostrecke/ceuta-und-melilla-iberische-festungen-in-afrika-fotostrecke-71205.html>.

8.8.2011. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/zementierte-teilung-moderne-mauern-a-778324.html>.

10.8.2011. <https://www.spiegel.de/international/world/ceuta-and-melilla-europe-s-high-tech-african-fortress-a-779226.html>.

19.8.2012. <https://www.spiegel.de/panorama/gesellschaft/afrikanische-fluechtlinge-ueberwinden-grenzwall-zu-exklave-melilla-a-850888.html>.

9.10.2013. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/asylpolitik-in-der-eu-wie-europa-sich-abschirmt-a-926573.html>.

- 28.5.2014.** <https://www.spiegel.de/politik/ausland/marokko-400-fluechtlinge-stuermen-spanische-exklave-melilla-a-972196.html>.
- 31.8.2014.** <https://www.spiegel.de/panorama/europas-toedliche-grenzen-a-9dcbe2bb-0002-0001-0000-000128977564>.
- 10.9.2014.** <https://www.spiegel.de/politik/ausland/fluechtlinge-europas-toedliche-grenzen-multimedia-reportage-a-989815.html>.
- 20.10.2014.** <https://www.spiegel.de/politik/ausland/melilla-dutzende-fluechtlinge-ueberwinden-grenzzaeune-a-998171.html>.
- 23.10.2014.** <https://www.spiegel.de/panorama/melilla-fluechtlinge-aus-marokko-ueberwinden-grenzzaeune-a-998867.html>.
- 17.2.2015.** <https://www.spiegel.de/panorama/gesellschaft/fluechtlinge-eu-lagert-migrationspolitik-an-nachbarlaender-aus-a-1018858.html>.
- 20.4.2015** <https://www.spiegel.de/international/europe/opinion-europe-should-protect-people-not-borders-a-1029594.html>.
- 1.8.2015.** <https://www.spiegel.de/politik/ausland/fluechtlinge-die-brennpunkte-der-krise-in-europa-a-1046166.html>.
- 7.8.2015.** <https://www.spiegel.de/international/europe/tourists-and-refugess-cross-paths-in-the-mediterranean-a-1046969.html>.
- 5.10.2015.** <https://www.spiegel.de/politik/ausland/fluechtlinge-frontex-chef-fordert-eu-staaten-zu-grenzschutz-auf-a-1056139.html>.
- 20.8.2016.** <https://www.spiegel.de/politik/ausland/melilla-dutzende-fluechtlinge-gelangen-in-spanische-exklave-a-1108690.html>.
- 21.9.2016.** <https://www.spiegel.de/politik/ausland/fluechtlinge-sechs-irrtuemer-in-der-migrationsdebatte-gastbeitrag-a-1113016.html>.
- 2.6.2017.** <https://www.spiegel.de/politik/die-verlorenen-soehne-a-48f4ceca-0002-0001-0000-000151473730>.
- 15.11.2017.** <https://www.spiegel.de/sptv/arte-re-auf-dem-ruecken-der-frauen-die-lastentraegerinnen-von-melilla-a-1178142.html>.
- 11.8.2018.** <https://www.spiegel.de/politik/ausland/fluechtlinge-marokko-ist-das-neue-tor-nach-europa-a-1222630.html>.
- 12.8.2018.** <https://www.spiegel.de/politik/ausland/fluechtlinge-marokko-bringt-offenbar-hunderte-menschen-ins-landesinnere-a-1222830.html>.
- 21.10.2018.** <https://www.spiegel.de/politik/ausland/melilla-300-migranten-stuermen-eu-grenzzaun-in-marokko-ein-toter-a-1234361.html>.
- 19.7.2019.** <https://www.spiegel.de/politik/abgeschoben-nach-marokko-ich-komme-einfach-wieder-zurueck-a-00000000-0002-0001-0000-000164983190>.
- 20.9.2019.** <https://www.spiegel.de/politik/ausland/fluechtlinge-eu-plant-ruecknahme-abkommen-mit-marokko-a-1287553.html>.
- 13.2.2020.** <https://www.spiegel.de/ausland/push-backs-spanien-darf-laut-egmr-weiter-sofort-nach-marokko-abschieben-a-c88c8677-97da-492b-bb5f-eb3057aa09f2>.
- 14.2.2020.** <https://www.spiegel.de/ausland/abschiebung-ohne-asylantrag-das-urteil-macht-die-festung-europa-dicht-a-7f1fff7-a646-4fbb-a892-13ff9dc66ef5>.
- 24.3.2020.** <https://www.spiegel.de/panorama/corona-krise-wie-es-geflohenen-an-den-eu-aussengrenzen-geht-a-50083dae-608b-4528-94dd-1c791d7a72e3>.
- 29.1.2021.** <https://www.spiegel.de/ausland/eu-fuenf-vorschlaege-fuer-eine-bessere-migrationspolitik-a-00000000-0002-0001-0000-000175089076>.
- 22.2.2021.** <https://www.spiegel.de/ausland/melilla-migranten-versteckten-sich-unter-glasscherben-und-giftiger-asche-a-a4423e7f-4a9b-4152-9cbc-caac581dcbde>.
- 18.5.2021.** <https://www.spiegel.de/ausland/eu-migrationspolitik-gewalt-aus-prinzip-a-6818928b-6be9-4904-a784-7894d5852672>.
- 18.5.2021.** <https://www.spiegel.de/ausland/ceuta-was-wir-ueber-die-flucht-von-tausenden-in-die-spanische-exklave-wissen-a-e7eaa795-362b-4b22-bf50-24f9f95e286b>.
- 20.5.2021.** <https://www.spiegel.de/ausland/ceuta-spanien-wirft-marokko-erpressung-mithilfe-von-migranten-vor-a-3178db6a-83d9-405c-a5b2-f9b032fbee55>.

El Pais

- 17.2.2011.** https://english.elpais.com/elpais/2011/02/17/inenglish/1297923642_850210.html?rel=buscador_noticias.

21.4.2011. https://english.elpais.com/elpais/2011/04/21/inenglish/1303363248_850210.html?rel=buscador_noticias.
12.7.2011. https://english.elpais.com/elpais/2011/07/12/inenglish/1310448043_850210.html?rel=buscador_noticias.
4.10.2011. https://english.elpais.com/elpais/2011/10/04/inenglish/1317705648_850210.html?rel=buscador_noticias.
18.3.2011. https://english.elpais.com/elpais/2013/03/18/inenglish/1363631355_633149.html?rel=buscador_noticias.
26.8.2012. https://english.elpais.com/elpais/2012/08/26/inenglish/1346009433_508417.html?rel=buscador_noticias.
17.9.2012. https://english.elpais.com/elpais/2012/09/17/inenglish/1347895561_857013.html?rel=buscador_noticias.
4.11.2013. https://english.elpais.com/elpais/2013/11/04/inenglish/1383593650_333168.html?rel=buscador_noticias.
18.11.2013. https://english.elpais.com/elpais/2013/11/18/inenglish/1384795885_327621.html#?rel=listaapoyo.
25.11.2013. https://english.elpais.com/elpais/2013/11/25/inenglish/1385391939_517074.html.
4.12.2013. https://english.elpais.com/elpais/2013/12/04/inenglish/1386188925_152311.html?rel=buscador_noticias.
5.12.2013. https://english.elpais.com/elpais/2013/12/05/inenglish/1386247615_649668.html?rel=buscador_noticias.
21.2.2014. https://english.elpais.com/elpais/2014/02/21/inenglish/1393003440_591720.html?rel=buscador_noticias.
6.3.2014. https://english.elpais.com/elpais/2014/03/06/inenglish/1394124607_675011.html.
19.3.2014. https://english.elpais.com/elpais/2014/03/19/inenglish/1395228975_696244.html?rel=buscador_noticias.
21.3.2014. https://english.elpais.com/elpais/2014/03/21/inenglish/1395410129_639952.html?rel=buscador_noticias.
7.4.2014. https://english.elpais.com/elpais/2014/04/07/inenglish/1396860406_451974.html?rel=buscador_noticias.
23.6.2014. https://english.elpais.com/elpais/2014/07/23/inenglish/1406105112_893252.html?rel=buscador_noticias.
15.9.2014. https://english.elpais.com/elpais/2014/09/15/inenglish/1410795687_393501.html?rel=buscador_noticias.
17.10.2014. https://english.elpais.com/elpais/2014/10/16/inenglish/1413472991_049009.html?rel=buscador_noticias.
22.10.2014. https://english.elpais.com/elpais/2014/10/22/inenglish/1413983861_652200.html.
26.2.2015. https://english.elpais.com/elpais/2015/02/25/inenglish/1424874203_789368.html?rel=buscador_noticias.
19.5.2015. https://english.elpais.com/elpais/2015/05/19/inenglish/1432026021_084084.html?rel=buscador_noticias.
3.9.2015. https://english.elpais.com/elpais/2015/09/02/inenglish/1441211643_213095.html?rel=buscador_noticias.
29.9.2016. https://english.elpais.com/elpais/2016/09/28/inenglish/1475058537_781188.html?rel=buscador_noticias.
31.10.2016. https://english.elpais.com/elpais/2016/10/31/inenglish/1477905065_156869.html?rel=buscador_noticias.
24.1.2017. https://english.elpais.com/elpais/2017/01/24/inenglish/1485247587_430797.html?rel=buscador_noticias.
1.3.2017. https://english.elpais.com/elpais/2017/03/01/inenglish/1488373143_547504.html?rel=buscador_noticias.
14.3.2017. https://english.elpais.com/elpais/2017/03/13/inenglish/1489420962_053037.html?rel=buscador_noticias.
29.6.2017. https://english.elpais.com/elpais/2017/06/29/inenglish/1498758244_932619.html?rel=buscador_noticias.
14.8.2017. https://english.elpais.com/elpais/2017/08/08/inenglish/1502192834_823925.html?rel=buscador_noticias.
23.8.2017. https://english.elpais.com/elpais/2017/08/23/inenglish/1503477891_212505.html?rel=buscador_noticias.
7.9.2017. https://english.elpais.com/elpais/2017/09/07/inenglish/1504770457_853962.html?rel=buscador_noticias.
1.8.2018. https://english.elpais.com/elpais/2018/08/01/inenglish/1533108364_817753.html?rel=buscador_noticias.
27.7.2018. https://english.elpais.com/elpais/2018/07/27/inenglish/1532677497_218740.html.
6.9.2018. https://english.elpais.com/elpais/2018/09/06/inenglish/1536232097_658790.html?rel=buscador_noticias.
22.10.2018. https://english.elpais.com/elpais/2018/10/22/inenglish/1540207960_768419.html?rel=buscador_noticias.
16.1.2019. https://english.elpais.com/elpais/2019/01/15/inenglish/1547558458_554213.html?rel=buscador_noticias.
3.5.2019. https://english.elpais.com/elpais/2019/05/03/inenglish/1556868262_261729.html?rel=buscador_noticias.

Guardian

12.6.2003. <https://www.theguardian.com/world/2003/jun/12/worlddispatch.gibraltar>.
2.10.2005. <https://www.theguardian.com/world/2005/oct/02/spain.theobserver>.
30.9.2005. <https://www.theguardian.com/world/2005/sep/30/spain.gilestremlett>.
12.10.2005. <https://www.theguardian.com/world/2005/oct/12/spain.worlddispatch>.
19.3.2008. <https://www.theguardian.com/world/2008/mar/19/spain>.
17.4.2010. <https://www.theguardian.com/world/2010/apr/17/melilla-migrants-eu-spain-morocco>.
9.8.2013. <https://www.theguardian.com/theguardian/2013/aug/09/spain-rock-hard-place-gibraltar>.
6.3.2014. <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/06/spain-security-morocco-territories-immigration>.
6.5.2014. <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/06/spain-security-morocco-territories-immigration>.
28.5.2014. <https://www.theguardian.com/world/2014/may/28/melilla-spain-morocco-400-migrants-break-fence>.
23.10.2014. <https://www.theguardian.com/world/2014/oct/23/sp-african-migrants-look-down-on-white-clad-golfers-in-viral-photo>.
11.2.2015. <https://www.theguardian.com/world/2015/feb/11/morocco-destroys-migrant-camps-melilla-spain-border>.
8.9.2015. <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/08/melilla-fences-spain-morocco-migration-europe>.
14.10.2016. <https://www.theguardian.com/world/2016/oct/14/malian-refugee-on-his-journey-to-europe>.
2.1.2017. <https://www.theguardian.com/world/2017/jan/02/hundreds-of-refugees-try-to-scale-fence-dividing-morocco-and-spanish-enclave>.
10.5.2017. <https://www.theguardian.com/cities/2017/may/10/melilla-refugees-spain-africa-gateway-europe>.
17.8.2017. <https://www.theguardian.com/world/2017/aug/17/spain-refugees-migrants-unhcr-warning>.
23.8.2017. <https://www.theguardian.com/world/2017/aug/23/we-would-rather-die-than-stay-there-the-refugees-crossing-from-morocco-to-spain>.

- 24.1.2018.** <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/jan/24/migrants-mariano-rajoy-state-of-emergency-spain>.
- 4.2.2018.** <https://www.theguardian.com/world/2018/feb/04/bodies-recovered-mediterranean-moroccan-authorities-refugees-migrants>.
- 26.7.2018.** <https://www.theguardian.com/world/2018/jul/26/hundreds-storm-border-fence-spanish-enclave-north-africa-ceuta-spain-migration>.
- 27.11.2019.** <https://www.theguardian.com/world/2019/nov/27/search-for-missing-migrants-as-boat-runs-into-trouble-off-africa>.
- 13.2.2020.** <https://www.theguardian.com/world/2020/feb/13/european-court-under-fire-backing-spain-express-deportations>.
- 13.5.2020.** <https://www.theguardian.com/global-development/2020/may/13/a-bloody-method-of-control-the-struggle-to-take-down-europes-razor-wire-walls>.
- 8.6.2020.** <https://www.theguardian.com/global-development/2020/jun/08/we-feel-like-prisoners-the-moroccans-stuck-in-spanish-enclaves-during-lockdown>.
- 12.3.2021.** <https://www.theguardian.com/global-development/2021/mar/12/moroccan-police-accused-of-burning-migrant-shelters-near-spanish-enclave>.
- 17.5.2021.** <https://www.theguardian.com/world/2021/may/17/record-1000-migrants-reach-spains-north-african-enclave-ceuta-in-a-day>.
- 18.5.2021.** <https://www.theguardian.com/world/2021/may/18/spanish-pm-vows-restore-order-migrants-reach-ceuta>.
- 19.5.2021.** <https://www.theguardian.com/world/2021/may/19/spain-accused-of-summary-deportations-as-thousands-sent-back-to-morocco>.
- 20.5.2021.** <https://www.theguardian.com/world/2021/may/20/spanish-aid-volunteer-luna-reyes-abused-online-for-hugging-african-migrant>.